

สวัสดิการภาคประชาชน
ลดตามเหลือจนซ้ำ
สร้างนวัตกรรมทางสังคม

ถอดบทเรียนผลงานผู้ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน :
ผู้สมัครสร้างควาามมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของ
ศาสตราจารย์ ดร. ปิ๋ว จึงการณ
"คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึง
เชิงตะกอน" ประจำปี 2565

สวัสดิการภาคประชาชน
 สดตามเหลือใจ
 สร้างนวัตกรรมทางสังคม

ถอดบทเรียนผลงานผู้ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน :
 ผู้สมัครสร้างศรัทธา ดร. ปิ๋ว จึงการณ
 "คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึง
 เชิงตะกอน" ประจำปี 2565

ชื่อหนังสือ “สวัสดิการภาคประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างนวัตกรรมทางสังคม”

ISBN 978-616-488-379-6

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม 2566

จำนวน 500 เล่ม

ที่ปรึกษา นิธินันท์ วิสเวศวร, กฤษดา สมประสงค์

บรรณาธิการ วัชรบูรณ์ วิสารทสกุล, สุธิดา บัวสุทเกษม

ผู้เขียนและเรียบเรียง สุธิดา บัวสุทเกษม, พิษรดา จุลเพชร, นิตติพงษ์ ศรีระพันธ์,
สมจิตร จันทรพิญ, เรวัต อุลิต, เฉลิมเกียรติ ตะดวงดี

ภาพประกอบ สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และสื่อสาร พอช.,
กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ออกแบบหน้าปก กฤษกร เลิศประเสริฐสุข

ประสานการผลิต เฉลิมเกียรติ ตะดวงดี

จัดพิมพ์โดย วิทยาลัยพัฒนาศาสตร์ ปวย อังการณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พิมพ์ที่ บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด
โทร. 0-2923-5725

สนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ สำนักประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน พอช.

ที่อยู่ติดต่อ วิทยาลัยพัฒนาศาสตร์ ปวย อังการณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตำบลคลองหนึ่ง
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
โทรศัพท์ 0-2 564 4440 ต่อ 1321
โทรสาร 0-2 564 4429

หนังสือ “สวัสดิการภาคประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างนวัตกรรมทางสังคม” เป็นการรวบรวมกรณีตัวอย่างองค์กรสวัสดิการชุมชน ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพหุภาคี อันประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ เครือข่ายสวัสดิการชุมชน ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) วิทยาลัยโลกคดีศึกษา และวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่ามีผลงานให้บริการสมาชิกดีเด่นในหลากหลายประเภท มากกว่าเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่ยังรวมถึง การดูแลเด็ก เยาวชน ครอบครัว การสนับสนุนการศึกษา การส่งเสริมอาชีพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย ฯลฯ อีกด้วย ตามโครงการมอบรางวัลองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” จำนวน 8 กองทุน จาก 10 ประเภทรางวัล

นอกจากนี้ ผู้อ่านจะได้ “เห็น” ตัวอย่างการจัดสวัสดิการประชาชนในสังคมไทย ที่เอื้ออาทรต่อกัน ที่สำคัญคือ เป็นกลไกหนึ่งที่ป้องกันไม่ให้ใครถูกทอดทิ้ง สามารถเสริมหรืออุดช่องว่างที่ระบบสวัสดิการของรัฐและ/หรือเอกชนไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึงหรือทันเวลา และจะได้เห็น ความปรารถนา ตามข้อเขียน เรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ข้อเขียนนี้เดิมเป็นภาษาอังกฤษ ถูกนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Development Advisory Group - SEADAG) เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ก่อนจะตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในชื่อ The Quality of Life of a South East Asian : A Chronical of Hope from Womb to Tomb หรือรู้จักกันในชื่อ จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน เป็นบทความ 2 หน้า ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานในชีวิตของผู้เขียน ตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงเสียชีวิตที่ภาคประชาชน ได้รวมพลังและการขับเคลื่อนชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 8 องค์การนี้ จะได้รับโล่เกียรติยศพร้อมใบประกาศเกียรติคุณจากสถาบันปว้ย อึ้งภากรณ์และองค์การภาคี ในพิธีมอบรางวัล “ธรรมภิบาลดีเด่น แห่งปี 2566” ในวันที่ 9 มีนาคม 2566 ณ บริเวณอาคารศูนย์การเรียนรู้ ธนาคารแห่งประเทศไทย

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ปว้ย อึ้งภากรณ์ ขอขอบคุณกองทุนที่เข้าร่วมประกวดรางวัล ในปี 2565 กว่า 50 กองทุน ที่ร่วมแรงร่วมใจกันดูแลสวัสดิการของคนในพื้นที่ โดยไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ได้รับประโยชน์จากบริการเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการเกื้อกูลในการดูแลกันและกันของคนในสังคมไทยด้วย และขอบคุณภาคีที่ร่วมจัดการประกวดผลงานและร่วมเป็นเจ้าของภาพมอบรางวัล ที่ทำให้เห็น แนวคิด แนวทางการทำงานที่ตนเอง โดยไม่หวังรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอกแต่ฝ่ายเดียว และทำให้องค์กรสวัสดิการชุมชนอื่น ๆ นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ นักพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้สนใจ รวมทั้งผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้เรียนรู้ และได้แนวทางพัฒนาสร้างเสริมระบบสวัสดิการสังคมให้แก่คนไทยต่อไป

“ความจริง ความงาม และความดี”

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ปว้ย อึ้งภากรณ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มีนาคม 2566

การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลก้าวเข้าสู่ปีที่ 18 นับจากปี 2548 ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนจากรัฐบาล โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปี 2553 มีนโยบายสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพในสัดส่วนการออมของสมาชิก ไม่เกิน 365 บาท/ราย/ปี เป็นการสมทบสามฝ่าย (1:1:1) ได้แก่ 1) การออมจากสมาชิกในชุมชน 2) สมทบจากรัฐบาลผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และ 3) สมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบัน มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล จำนวน 5,915 กองทุน สมาชิกกว่า 6,486,679 ราย มีเงินกองทุนสะสม 19,061,528,405.68 บาท

องค์กรสวัสดิการชุมชน เป็นองค์กรที่จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชนในการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน จนเกิดเป็นกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนและรัฐให้การสนับสนุนบางส่วน ถือเป็นแนวทางที่สำคัญของประเทศไทย ที่จะทำให้คนมีชีวิตที่มั่นคง พอเพียง ดำเนินงานตามหลักบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดจากข้อเขียนของ ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เรื่อง “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง : จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้เสนอขอรับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ในปี 2565 เป็นปีที่ 6 โดยมีการเข้าร่วมประกวดจากทั่วประเทศใน 5 ภาค จำนวน 50 กองทุนและผ่านกระบวนการพิจารณากลับกรองในระดับภาคสู่ระดับประเทศ จนได้รับรางวัลทั้งสิ้น 8 กองทุนใน 10 ประเภทรางวัล

ผลงานสำคัญของกองทุนฯ ที่เข้าร่วมประกวด และได้รับรางวัลในครั้งนี้ มีความหลากหลายตามบริบทวิถีวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ มีความน่าสนใจเรื่องการคิดค้น วิธีการทำงาน การบริหารงาน เน้นสร้างการมีส่วนร่วม ความคิดสร้างสรรค์ การประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของกองทุนฯ ที่มีส่วนนำพาชุมชนให้ผ่านพ้น สถานการณ์วิกฤติภัยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส-2019 ที่ผ่านมา การดำเนินการของกองทุนฯ ดังกล่าวล้วนมีจุดหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ การลด ความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างความเสมอภาคเท่าเทียมให้กับคนในชุมชน ก่อให้เกิดความยั่งยืนให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชนสังคมและประเทศชาติต่อไป

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กุมภาพันธ์ 2566

คำนำ	3-6
ร่วมสร้างความมั่นคงทางอาหาร คนวัยยาง “สุขภาพดี อยู่ 100 ปี อย่างสมบูรณ์” กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	10
วังกะพี้ กับการพัฒนาสังคมสูงวัยให้มีคุณภาพ มีความสุข “สูงวัยอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ” กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี	22
เสวียดวิถี ย่างเหยงยิ่งสูง คนยิ่งมั่นคง กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	35
“สร้างสวัสดิการ สร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างอาชีพ ให้คนในชุมชน” กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	49
“ความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงด้านสุขภาพ คือสวัสดิการที่ยั่งยืน” กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	57
“ที่อยู่มั่นคง ก้าวเดินมั่นใจ” กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	67

สร้างสังคมที่เป็นธรรมด้วย...กองทุนดีที่บ้านใหม่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	77
วิถีแห่งมโนราห์ มรดกของบรรพชนและเส้นทางการอนุรักษ์ของคนเขาขาว กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	85
ภาคผนวก	
1. โครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”	94
2. ข้อเขียน “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ป๋วย อึ๊งภากรณ์	102
3. รายชื่อกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้รางวัลผลงานระดับประเทศ (ชมเชย) ประจำปี 2565	111

รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ

รางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์

ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ปิวย อึ้งภากรณ์

“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ประจำปี 2565

เนื่องในงาน “ธรรมาภิบาลดีเด่นแห่งชาติ” แห่งปี 2566

ประเภท	ชื่อกองทุน
ประเภทที่ 1 “ด้านการพัฒนาครอบครัวแม่และเด็ก”	(ไม่มีผู้เสนอเข้ารับรางวัลฯ/ไม่ผ่านเสนอเข้ารับการพิจารณาในระดับประเทศ)
ประเภทที่ 2 “ด้านการพัฒนาสุขภาพความมั่นคงทางอาหาร”	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง อำเภอลดลง จังหวัดกำแพงเพชร
ประเภทที่ 3 “ด้านการพัฒนาสังคมสูงวัย”	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
ประเภทที่ 4 “ด้านการพัฒนาการศึกษาการเรียนรู้ ทักษะการดำรงชีวิต”	(ไม่มีผู้เสนอเข้ารับรางวัลฯ/ไม่ผ่านเสนอเข้ารับการพิจารณาในระดับประเทศ)
ประเภทที่ 5 “ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ”	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประเภทที่ 6 “ด้านการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชน”	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ประเภทที่ 7 “ด้านการสร้างความมั่นคงความปลอดภัย”	กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
ประเภทที่ 8 “ด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกิน”	กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
ประเภทที่ 9 “ด้านการสร้างสังคมที่เป็นธรรม”	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประเภทที่ 10 “ด้านการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและสุนทรีย์ยะ”	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ร่วมสร้างความมั่นคง ทางอาหารคนวังยาง “สุขภาพดี อยู่ 100 ปี อย่างสมบูรณ์”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง
อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง

อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร

ก่อตั้ง : 17 กุมภาพันธ์ 2551

สมาชิก (เริ่มต้น) : 79 คน

สมาชิก (ปัจจุบัน) : 749 คน

เงินกองทุน : 421,479 บาท

“ถิ่นกำเนิดเมืองลับแล แพชอนขนาดใหญ่ ชาวไทยทรงดำ เลิศล้ำไม้ดอกไม้ประดับ” คำขวัญตำบลวังยาง ที่บ่งบอกถึงถิ่นกำเนิดและความเป็นมาของตำบลวังยาง ได้เป็นอย่างดี ในอดีตมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่าบริบูรณ์เป็นอย่างดี มีถนนหนทางที่เดินทางสัญจรไปมาอย่างสะดวก ลักษณะเช่นนี้จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในตั้งชุมชนและประกอบอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะเกษตรกรรม จากการที่มีปัจจัยเกื้อหนุนต่อการประกอบอาชีพ ทำให้มีผู้คนหลากหลายเข้ามาจับจองพื้นที่ เพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพ เทศบาลตำบลวังยางนับว่ามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาทิ “ไทยทรงดำ บ้านวังน้ำ” ที่สืบสานวิถีวัฒนธรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี อาหารการกิน “คนไทยเชื้อสายจีน บ้านวังยาง บ้านหนองโสน” ในชุมชนมีศาลเจ้าพ่อปู่ดำ ศาลเจ้าแม่ไทรทอง และศาลพรายรักพรายแก้ว เป็นที่นับถือทางจิตใจ และมีการจัดประเพณี

ตรุษจีนเป็นประจำทุกปี “คนไทยอีสาน บ้านนิคม บ้านนิคมใหม่” มีงานบุญประเพณี บุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) และการร้องสรภัญญะ “คนลาวครึ่ง บ้านวังตะล่อม บ้านแม่น้ำกงจีน” และ “คนไทยดั้งเดิม บ้านท่าตะคร้อ บ้านเกาะพร้าว”

เทศบาลตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเขตการปกครอง 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวังยาง บ้านวังตะล่อม บ้านหนองโสน บ้านวังน้ำ บ้านนิคม บ้านแม่น้ำกงจีน บ้านนิคมใหม่ บ้านท่าตะคร้อ และบ้านเกาะพร้าว ประชากรทั้งหมด 5,489 คน อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ 3,945 คน รวม 2,076 ครัวเรือน มีพื้นที่จำนวน 27,775 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 24,919.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.36 ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ รองลงมาคืออาชีพรับจ้างและค้าขาย อีกทั้งยังมีพื้นที่ทำการประมงบริเวณริมแม่น้ำปิง เรียบชายฝั่งบ้านวังยางมีการเลี้ยงปลาในกระชัง เช่น ปลาตะเพียน ปลากดคัง ปลานิล เพื่อขายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และเลี้ยงปลาไว้เพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ในส่วนการเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไปเป็นการเลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น เป็ดและไก่พันธุ์พื้นเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน¹

ภายในเทศบาลตำบลวังยางมีต้นทุนทางสังคม ต้นทุนด้านบุคคล และหน่วยงานภาคีที่ช่วยกันดำเนินงาน สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันภายในตำบล โดยมีเป้าหมายเดียวกัน ภายใต้วิสัยทัศน์ **“ตำบลน่าอยู่ สุขภาพดี มีวิถีชีวิตพอเพียง”**

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง เพื่อทุกคน เชื่อมโยงภาคี สามัคคีพัฒนารวม

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง” เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 จัดทะเบียนรับรององค์กร โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เริ่มจากการนำของคณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลวังยาง รวมกลุ่มกันทำงาน พัฒนาสวัสดิการชุมชนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนจากการศึกษาดูงาน “ไปเห็นชุมชนอื่นมีสวัสดิการแล้วอยากมีเหมือนเขาบ้างเพื่อที่จะให้ลูกหลาน คนในชุมชนไม่ต้องลำบาก มีสวัสดิการดูแลตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต” หลักคิดสำคัญของคนวังยางในการจัดสวัสดิการชุมชนมีการดูแลเกื้อกูลกันของคนในชุมชนจากกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้ง 9 หมู่บ้าน แรกเริ่มมีสมาชิกกองทุน จำนวน 79 คน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 749 คน ประกอบด้วย เด็ก-เยาวชน

¹ ข้อมูล : <https://www.wangyang.go.th/history.php> (ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566)

45 คน ผู้พิการ 7 คน ผู้สูงอายุ 360 คน บุคคลทั่วไป 342 คน และผู้ด้อยโอกาส 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.65 จากประชากรของตำบลวังยาง ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน มีเงินกองทุน จำนวน 421,479 บาท

นายอนันต์ จันทราภิรมณ์ ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยางเล่าว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง มีวิสัยทัศน์ ในการเป็นองค์กร ขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อนำไปสู่สังคมจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างโอกาสให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างถ้วนหน้า เสมอภาค เป็นธรรม มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนของสังคม และใช้ฐานวัฒนธรรมของคนในตำบล เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลวังยาง ในการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีสวัสดิการชุมชนที่ดี

เทศบาลตำบลวังยาง มีการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2552 มีรูปแบบการบริหารจัดการใน 3 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** คณะกรรมการกองทุน เป็นตัวแทนจากหลายภาคส่วน มาร่วมบริหารจัดการ เช่น ตัวแทนจากสมาชิก อสม. ผู้นำชุมชน **ส่วนที่ 2** กองทุน มีการระดมทุน เพื่อให้เข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยกรรมการแต่ละหมู่บ้าน ดำเนินการกองทุน 1 บาท สวัสดิการชุมชน เป็นการระดมทุน เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ในแต่ละปีมีเงินเข้ากองทุนเพื่อดูแลและมอบสวัสดิการให้คนในพื้นที่ ในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ **ส่วนที่ 3** กิจกรรม มีการดำเนินงานในรูปแบบภาคีเครือข่ายในตำบล ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้สมาชิก เสนอความคิดเห็นเสนอปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของตนเองต่อกองทุน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือสนับสนุนให้ตรงตามความต้องการของสมาชิก และมีการบูรณาการร่วมมือกับหน่วยงานภาคีต่างๆ ทั้งท้องที่ ท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคลองขลุง เอกชน และองค์กรชุมชน มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก 9 ประเภท 1) ด้านรับขวัญบุตรสมาชิก 2) ด้านป่วยนอนโรงพยาบาล 3) ด้านอุบัติเหตุชุมชน 4) ด้านเสียชีวิต 5) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 6) ด้านภัยพิบัติ 7) ด้านการศึกษา 8) ด้านผู้พิการ 9) ด้านผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพ การฝึกอบรมอาชีพ การหาตลาดให้แก่สมาชิก ตลอดจนการร่วมมือในการจัดกิจกรรมในชุมชน เช่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนงบประมาณในการจัดประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในวันสำคัญต่างๆ ได้แก่ วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันสงกรานต์ ประเพณีไทดำ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีเรียกขวัญข้าว เป็นต้น ปัจจุบันมีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน 11 ประเภท มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องผลการดำเนินงานของกองทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ความโปร่งใสในการทำงาน ทำให้ประชาชน หรือ

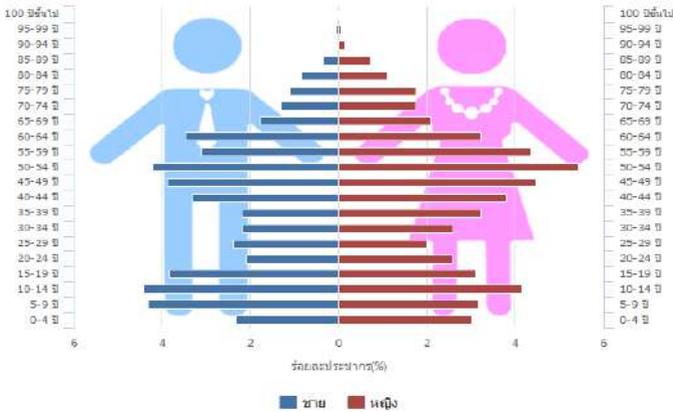
สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ และเปิดรับสมัครสมาชิกกองทุนให้กับประชาชนในตำบล
วังยางให้เข้าร่วมให้มากขึ้น

ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง กล่าวเพิ่มเติมว่า
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง มีการบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงาน
ใช้ฐานวัฒนธรรมหลายระดับ ทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค เช่น การส่งเสริม
วัฒนธรรมไทยทรงดำ ที่มีการเชื่อมร้อยชาติพันธุ์ไทยทรงดำ จาก 13 จังหวัด 32 ชุมรม
งานบุญผะเหวด 16 ชุมรม มีการสนับสนุนงบประมาณ และตั้งกองทุนการออม สมทบ
กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังยางจนเป็นพื้นที่ต้นแบบวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร
การเชื่อมโยงกับกลุ่ม องค์กรในชุมชน ได้แก่ กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนา
อาชีพเสริมให้กับสมาชิก ช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพทำให้สมาชิก
มีอาชีพ มีรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กลุ่มองค์กรการเงิน
(กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์) นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงกับชมรมผู้สูงอายุ
กลุ่มสตรีในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การสำรวจข้อมูลสตรีและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน
เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เช่น โครงการ
รองรับสังคมผู้สูงอายุอยู่สบาย 100 ปี ที่วังยาง จนได้รับรางวัลระดับประเทศ และมีการ
มาเชื่อมเป็นเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชน ตลอดจนการ
ขยายเครือข่ายในระดับจังหวัด มีการเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้ง 80 กองทุน
เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดระบบสวัสดิการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
อย่างถาวร

จากกองทุนเพื่อคนทุกคน สู่คนวังยาง “สุขภาพดี อยู่ 100 ปี อย่างสมบูรณ์”

กองทุนมีการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ พบว่า ประชากรตำบลวังยางมีแนวโน้ม
การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอัตราที่เพิ่มมากขึ้นและรวดเร็ว ส่งผลถึงปัญหาด้านสุขภาพ
ด้วยวัยเพิ่มขึ้น สุขภาพจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในวัยของผู้สูงอายุ ประกอบกับ
ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร ที่พฤติกรรมกรกินอาหารไม่ถูกต้อง สถานการณ์
ด้านสุขภาพพบว่า สาเหตุการเสียชีวิตส่วนใหญ่ คือ ระบบไหลเวียนโลหิต (ความดัน
โลหิตสูง ภาวะเลือดออกในสมอง) รองลงมาคือ ไตวายเฉียบพลัน ปอดบวมน้ำ เบาหวาน
ชนิดที่ไม่ต้องพึ่งอินซูลิน จะเห็นได้ว่าเป็นโรคในกลุ่มโรคไม่ติดต่อ และโรคติดต่อมีสาเหตุ
หลักจากการละเลยการดูแลสุขภาพ นอกจากนั้นยังพบว่า อัตราการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุ
เพิ่มขึ้น หรืออยู่กับสามีภรรยาที่เป็นผู้สูงอายุเช่นกันจึงขาดผู้ดูแล เพราะไม่มีบุตร มีแต่
ลูกหลานอาศัยอยู่ที่อื่น

ตารางแสดงข้อมูลประชากรแยกกลุ่มอายุ เพศ และร้อยละ

ปิรามิดประชากรตำบลวังยาง จะเห็นได้ว่าเป็นแบบหดตัว (Constrictive Pyramid) มีลักษณะเป็นฐานแคบ ตรงกลางพองออก ยอดแคบ 2 ช่วง แสดงให้เห็นว่า จำนวนคนเกิดและจำนวนคนตายลดลง ซึ่งประชากรช่วงอายุ 20-34 ปี ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ ช่วงอายุ 45-59 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่มากที่สุด สัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชายใกล้เคียงกัน และประชากรวัยเด็ก 0 - 14 ปี จำนวน 845 คน วัยแรงงาน 15 - 59 ปี 2,322 คน วัยผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 780 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า สัดส่วนประชากร พื้นที่ตำบลวังยาง เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มตัว ประกอบกับข้อมูลค่าใช้จ่ายของกองทุนสวัสดิการเอง ได้มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล เจ็บป่วย และเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นโยบายแผนงาน และกิจกรรมต่างๆ นั้น มีความเกี่ยวข้องกับگردดูแลสุขภาพในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อลดค่าใช้จ่ายลง มีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบันนี้ โดยใช้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภายในตำบล ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ โดยมีจุดประสงค์ร่วมกันที่จะให้คนในพื้นที่ตำบลวังยางมีสุขภาพดี และมีอายุยืนยาว และไม่เป็นภาระกับลูกหลานในภายหลัง ตามคำขวัญของตำบลวังยาง ที่ว่า **“สุขภาพดี อยู่ 100 ปี อย่างสมบูรณ์ @ วังยาง”** ซึ่งการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว มีการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และหน่วยงานหลักๆ ในพื้นที่ เป็นกลไกการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางและเป้าหมายที่วางไว้ โดย มีหน่วยงานหลักประกอบไปด้วย 2 หน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลวังยาง และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาง (คลินิกหมอครอบครัววังยาง) โดยแบ่งหน้าที่การดูแล เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก การดูแลด้านสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาง (คลินิกหมอครอบครัววังยาง) เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลเรื่องดังกล่าว ส่วนที่สอง ปัญหาชุมชนชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โครงสร้างพื้นฐาน จะเป็นเทศบาลตำบลวังยางเป็นผู้ดูแล

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง ร่วมทำกิจกรรม และโครงการกับหน่วยงานอื่นๆ ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาด้านต่างๆ เชื่อมโยงแผนพัฒนา พื้นที่ ใน 4 มิติ คือ มิติสังคม มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยภาคีพัฒนา ประกอบด้วย เทศบาล ตำบล พัฒนาชุมชน รพ.สต. อสม. อบต. ชลประทานจังหวัด พocht. อพท. มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร ม.นเรศวร ไทยเบฟ มูลนิธิส้มมาซีพ และขบวนองค์กรชุมชน ในการ จัดการสุขภาพและความมั่นคงทางด้านอาหาร ดูแลตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ ผู้ด้อย โอกาส และประชาชนทั่วไป มีการเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงตามบ้าน ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยมีการ เชื่อมโยงกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เทศบาลตำบลวังยาง จัดทำ “โครงการดูแลสุขภาพกับประชาชน” ซึ่งให้ความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง มีการจัดตั้ง “ชมรมผู้สูงอายุทุกหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมสุขภาพ” มีการให้ ความรู้ด้านสุขภาพและการจัดกิจกรรมสันตนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข มีการจัด “ทีมหมอครอบครัว” ในการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ร่วมกับอาสาสมัคร สาธารณสุข (อสม.) ผู้นำชุมชน และประชาชนรวม 9 หมู่บ้าน จากการลงพื้นที่จัดทีม ดูแลสุขภาพคนในตำบล ทำให้ผู้ป่วยทานยาได้ถูกต้อง สามารถควบคุมโรค เข้าใจโรค ที่ป่วยได้มากขึ้นและเกิดกำลังใจที่ดีมีการใส่ใจสุขภาพตนเองมากขึ้น

จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของตำบลวังยางที่ผ่านมา มีผู้นำชุมชนและองค์กร ปกครองท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสุขภาพเป็นหลัก โดยให้โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบลวังยาง เป็นแม่ข่ายในการดำเนินงานทางด้านสุขภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งของการ ดำเนินงาน ใช้กลไกการขับเคลื่อนในโมเดล “คลินิกหมอครอบครัว” ควบคู่ไปกับการ ดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ในแนวทาง “คนไทยทุกคนครอบครัว หมอประจำตัว 3 คน” ซึ่งเป็นการประสานการทำงานดูแลประชาชนที่บ้าน และชุมชน แบบ “ใกล้ตัว ใกล้บ้าน ใกล้ใจ เข้าถึง ฟังได้” เป็นการให้บริการที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง ลดการเดินทาง ลดความแออัดของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในอำเภอและจังหวัด เน้น การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และส่งต่อรักษาในโรคซับซ้อนยุ่งยาก โดยหมอคนที่ 1 หมอประจำบ้าน คือ อสม.เป็นหมอใกล้ตัว หมอคนที่ 2 หมอสาธารณสุข คือ บุคลากร ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้การรักษาและส่งต่อ รวมถึงดูแลสุขภาพให้คำ แนะนำประชาชนในทุกมิติ และหมอคนที่ 3 หมอครอบครัว คือ แพทย์ในโรงพยาบาล โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนรู้รายชื่อหมอประจำตัว 3 คนของตนเอง เพื่อให้ประชาชน มีคนดูแลด้านสุขภาพอย่างครอบคลุมและทั่วถึงทุกกลุ่มวัย ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และ ปลายน้ำเพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพที่แข็งแรง และมีอายุยืนยาว

นายแสน นิลลอบ นายกเทศมนตรีตำบลวังยางเล่าให้ฟังว่า ประชาชนในพื้นที่ ป่วยเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมาจากสารพิษในอาหาร ในผัก จึงมีการจัดทำข้อมูลความ ไม่มั่นคงทางด้านอาหารของคนในตำบลและพบว่า 1) คนในชุมชนไม่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ พื้นที่ 2) ชุมชนไม่ได้ตระหนักถึงเรื่องของการบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 3) เมล็ดพันธุ์

จากห้างร้านมีการปรับเปลี่ยนพันธุ์กรรมพืชเพาะปลูกมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อสุขภาพได้ 4) ชุมชนมีการพึ่งพาสารเคมีในการปลูกพืชเป็นจำนวนมาก เป็นสาเหตุทำให้มีสารพิษตกค้างในร่างกายและเกิดโรค จึงได้มีแนวทางในการทำความเข้าใจทางด้านอาหาร และมีเทศบาลตำบลวังยาง และหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น หนุนเสริมเรื่องสวัสดิการและโครงการต่างๆ เพื่อให้คนวังยางมีคุณภาพชีวิตและพัฒนาให้เป็นตำบลน่าอยู่ สุขภาพดี มีวิถีชีวิตพอเพียง

“ในเรื่องของความเป็นคนวังยางอาหาร ได้มีการคุยกันบ่อยครั้ง อาหารที่เข้าไปในร่างกายต้องแบ่งประเภทก็อย่าง และเหมาะกับช่วงไหนบ้าง เราดูแลตั้งแต่ต้นน้ำ ควรได้รับต้นทุนทางชีวิตเรื่องอาหารอย่างไร และประสานงานกับผู้รู้ เช่น กระทรวงสาธารณสุข (รพ.สต. สาธารณสุขอำเภอ) มีการดูแลลูกหลานตั้งแต่ตั้งครรภ์จนคลอด จนกระทั่งมาถึงช่วงกลางน้ำ วัยแรงงาน เราก็ดูติดต่อกับภาคีให้ความรู้ เช่น ประสานสำนักงานเกษตรจังหวัด ให้ความรู้เท่าเกษตรอย่างไรไม่ให้เกิดอันตรายกับตัวเอง การใช้สารเคมีในพืชผักควรมีปริมาณขนาดไหนอย่างไร ส่วนปลายน้ำ ผู้สูงวัยหรือผู้สูงอายุในชุมชน มองถึงการส่งเสริมเรื่องอย่างไรให้มีสุขภาพดี ในการรับประทานอาหารในครัวเรือน รวมถึงเรื่องจิต มีการประสานกับกรมจิตเวช มาให้ความรู้ให้คนสูงวัยอยู่อย่างไรไม่เป็นภาระกับลูกหลาน เป็นต้น” นายกเทศมนตรีตำบลวังยาง

นายนิรันดร์ อุบลอ่อน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาง ระบุว่า “การดูแลสุขภาพที่นี่มีการดูแลองค์รวม ใช้ศาสตร์และศิลป์ มีการดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านสังคม จิตวิญญาณ ในรูปแบบ “**คลินิกหมอครอบครัว**” ดูแลทุกมิติ กองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินการมาอย่างยาวนาน และตอบโจทย์ ภาย จิต สังคม และทำให้เกิดการเอื้อเฟื้อกัน มีการจัดกิจกรรมและพูดคุย มีโครงการเป็นจำนวนมาก ที่มุ่งให้คนทุกกลุ่มวัย ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีกิจกรรมการดูแลสุขภาพชุมชน รวมถึงการบูรณาการหรือหนุนเสริมงบประมาณในการพัฒนาสุขภาพของคนในตำบลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ผ่านมามีการรณรงค์สุขภาพคนวังยาง “**สุขภาพดีอยู่ ร้อยปีอย่างสมบูรณ์ @วังยาง**” ตอบโจทย์ความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างความเข้มแข็ง เป็นการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนตามสมควร ส่งผลให้พื้นที่วังยางเป็นตำบลจัดการสุขภาพระดับเขต ได้รับรางวัล และเป็นต้นแบบของจังหวัดกำแพงเพชรในการดูแลสุขภาพ”

สร้างครัวเพื่อสุขภาพ ความเป็นคงทางอาหารของคนวัยยาง

ในการยกระดับการแก้ไขปัญหาของคนในตำบลวังยาง จึงเล็งเห็นปัญหาร่วมกัน และกำหนดเป็นนโยบายในการจัดการสุขภาพ โดยการส่งเสริมคนในตำบลดูแลสุขภาพ มีนโยบายสร้างความปลอดภัยด้วยการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร มีการบูรณาการร่วมกัน โดยให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านมาร่วมคุยว่าในชุมชนขาดอะไร แล้วทางเทศบาลเติมเต็มลงไป

“วังยางต้องเป็นตำบลแห่งความสุข ทั้งคนที่อยู่และผู้มาเยือน ความสุขเกิดจากภาวะจิตใจ อารมณ์ สิ่งแวดล้อม 3 อย่างทำไม่ได้เลย ถ้าคนไม่มีสุขภาพดี เราต้องวางแผนระยะยาวในการดูแลสุขภาพคนเรา เราจึงมีนโยบายในการ **“สร้างครัวเพื่อสุขภาพ”** ในระดับตำบล จึงมีการทำความเข้าใจกับหลายๆ กลุ่ม ทั้งเยาวชน ยุวชน วัยแรงงาน อสม. มีการต่อยอด วังยางต้องไปสู่ตำบลที่มีแต่ความสุขทั้งคนอยู่และผู้มาเยือน ให้แต่ละชุมชนจัดตั้งคุ่มแต่ละหมู่บ้านมาดูแลกันเอง มีผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ เพราะเรามีผู้นำทางราชการอยู่แล้ว ในแต่ละคุ่มดูแลกันประมาณ 10 ครัวเรือน มีประธานคุ่ม มีการทำบัญชีครัวเรือน” นายกเทศมนตรีกล่าว

ในการสร้างครัวเพื่อสุขภาพ ยึดปรัชญาในหลวงรัชกาลที่ 9 “กินที่ละคำ ทำทีละก้าว” **ขั้นที่ 1** มีการวางแผน **“ด้านอาหารปลอดภัย”** มีการทำข้อมูลว่าเรานำอาหารมาจากไหนบ้าง เช่น ตลาดนัด ห้างสรรพสินค้า รถพุ่มพวง ทำเอง ซึ่งส่วนใหญ่ซื้อจากรถพุ่มพวง แล้วรถพุ่มพวงไปซื้อจากเกษตรกรรายใหญ่ เป็นแหล่งที่ถูกที่สุดและสวยที่สุด จึงได้ร่วมมือกับ รพ.สต. ทำโครงการเจาะสารพิษในร่างกายพบว่า สารพิษในร่างกายเยอะมาก จึงมีแนวคิด **“สร้างครัวเพื่อสุขภาพ”** ให้ทุกคนมีส่วนร่วม อยากให้ตัวเองและลูกหลานมีสุขภาพและอายุที่ยืนยาว **ขั้นที่ 2** ให้ความรู้กับคนที่เกี่ยวข้อง 1) เกษตรกรที่อยากปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2) ร้านค้าที่อยู่ในตำบล 3) ผู้ป่วยที่เป็นความดัน ไขมัน เสียใจโรคไต และผู้ดูแลมาฟังร่วมกัน ให้หมอมาร่วมให้ความรู้เรื่องลดหวาน มัน เค็ม จนเราได้ลงไปทำร้านค้า ร้านไหนที่มีการเปลี่ยนแปลง ก็จะมีป้ายมอบให้, มีการสร้างแรงจูงใจกับประชาชน เป็นโครงการย่อยๆ **ขั้นที่ 3** การลงพื้นที่ในระดับครัวเรือน โดยให้ อสม. ที่มีตัวแทนอยู่ทุกหมู่บ้าน เชิญชวนผู้นำมาปลูกผักในครัวเรือน และมาทำกันเอง เริ่มจากบ้านวังน้ำ เป็นพื้นที่ในการทำแปลง กระจายเมล็ดผักและเปียผักให้กับประชาชนในพื้นที่ได้กินกันเหลือกินก็ขาย

นายอนันต์ กล่าวเพิ่มเติมว่า “การทำเรื่องอาหารปลอดภัยนี้ เงามองถึงการเกิดความมั่นคงยั่งยืน เริ่มต้นที่บ้านวังน้ำ โดยได้รับงบประมาณจาก พอช. ที่สนับสนุนให้ชุมชนจัดการเรื่องท้องเที่ยวโดยชุมชน และมีสภาองค์กรชุมชนขับเคลื่อน “ทำเมล็ดพันธุ์” และส่งเสริม 1 พื้นที่ หรือพื้นที่ว่างในหมู่บ้าน 1 งาน มาทำแปลงผักปลอดภัยในหมู่บ้าน เราให้สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนระดมเมล็ดพันธุ์พืช ที่ปลูกแล้วเก็บเมล็ดได้ เริ่มแรกทำใน 9 หมู่บ้าน จำนวน 22 หลังคาเรือน ปัจจุบัน 50 ครัวเรือน และได้บรรจุในแผน

ของเทศบาลตำบลวังยาง เป็นแผนพัฒนาและอบรมอาชีพ เช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปลูกผักและขายผักแบบง่าย ๆ เมื่อพี่น้องมีผักในพื้นที่แล้ว ก็มีการหาจุดวางจำหน่ายที่นำผลิตภัณฑ์มาแลกเปลี่ยนค้าขายกัน เช่น ผักที่ปลูกเหลือกินก็นำมาขาย มีหอย มีปู มีปลา มีหนูน้า เป็นตลาดชุมชนมีรอยยิ้ม มีการร้องรำทำเพลงร่วมกัน คนที่มาก็ได้แลกเปลี่ยน ได้ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกัน มีการต่อยอดการสนับสนุนจากบริษัทไทยเบฟ และมูลนิธิส้มมาชีพ ทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จนได้รับรางวัล และได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจาก 21 หน่วยงาน เมื่อจัดการความมั่นคงทางอาหาร ระบบน้ำก็มีการเสนองบประมาณจากเทศบาล เรื่อง “คลองสวยน้ำใส” มีหน่วยงานส่งเสริมพัฒนาอาชีพ มีการส่งเสริมตำบลท่องเที่ยวชุมชน ตอนนีชุมชนเราเข้มแข็งพอในเรื่องของการจัดการ เราได้รับความพอใจ ทั้งเรื่องสุขภาพ การดำรงชีวิต พวกเราเหมือนครอบครัวใหญ่ในการดูแลกัน”

นางสมสุข ผิวละออ เลขาธิการกองทุนสวัสดิการชุมชน ระบุเพิ่มเติมว่า กองทุนนี้ช่วยให้สุขภาพของเรามีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งด้านอาหาร เราได้ทานอาหารปลอดภัย สุขภาพดี ในส่วนของความคิดของเราอยากให้ตัวเองสุขภาพดี เมื่อกองทุนมาช่วยให้มีผักปลอดภัย มีการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทำให้เราไม่รู้สึกท้ออยู่ตัวคนเดียว มีภาคีเครือข่ายมาช่วยเหลือ แม้เราเป็นอะไรไปมีพี่ๆ น้องๆ มาช่วยเรา

นายแพทย์สกล สินธุพรหม รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลคลองขลุง มองว่ากองทุนบ่งบอกถึงแนวคิด วิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นได้มากกว่ากองทุน คิดว่านี่แหละความเสี่ยงน้อย ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นคือแนวคิดของคนในชุมชนเปลี่ยนไป การสืบต่อแนวคิดจะเป็นข้อดี เป็นสิ่งดี ๆ เป็นวัฒนธรรมที่ดี ควรถูกสืบทอด ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น วันนี้เราทำอาหารให้เป็นยา อาหารสะอาดปลอดภัย แล้วเราเลือกประเภทอาหารได้ เช่น คนเป็นเบาหวาน-ไขมัน ควรทานผักอะไร รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในการผลิตอาหารเพื่อถ่ายทอดในพื้นที่อื่นๆ ได้ รวมไปถึงวัฒนธรรมของที่นี่คือ คนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คนที่รวย มีจิตใจที่ให้ความเอื้ออาทร มีการมาช่วยคนที่ด้อยโอกาสขึ้นมา เป็นการดูแลกันอย่างเอื้อเฟื้อ

รูปธรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดทำแผนและส่งเสริมให้คนในชุมชนนั้นเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพ รวมไปถึงความมั่นคงทางด้านอาหารนั้น กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง มีแนวความคิดที่สำคัญคือ การพัฒนาตนเองให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้แล้วขยายไปสู่ส่วนอื่นๆ “ให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี” สุขภาพวัฒนธรรมคืออยู่ 100 ปีที่วังยาง

ปัจจัยส่งผลสู่ความสำเร็จของการจัดสวัสดิการตำบลวังยาง

1. ตำบลวังยาง มีจุดแข็งสำคัญคือ ชุมชนเข้มแข็ง สามารถน่านโยบายไปปฏิบัติได้ เพราะโครงการกิจกรรมต่างๆ ชุมชนคิด แล้วหน่วยงานมาสนับสนุน ทำให้เกิดความยั่งยืน เกิดการต่อยอด ชุมชนวังยางเป็นชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนคิดทำกันเอง จึงทำให้เกิดความยั่งยืน (ว่าที่ร.ต.อวยชัย พงษ์อุดม หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)
2. ตำบลวังยาง มีการขับเคลื่อนงานจาก 3 เหลี่ยมเขื่อนภูเข่า ของนายแพทย์ประเวศ วะสี ประกอบด้วย (1) งานวิชาการ มีการนำองค์ความรู้ งานวิจัย รวมถึงการมีเครือข่ายที่ดี มีนายกเทศมนตรีที่เป็นคนมีเครือข่ายที่ดี ติงภาคีต่างๆ เข้ามาหนุนเสริมชุมชน (2) การเคลื่อนไหวกทางสังคม ที่นี้ผู้นำรู้ชาวบ้านรู้ในพื้นที่ มีอสม. ที่ได้รับรางวัล 3 คน มีการกระจายองค์ความรู้ มีระบบการสื่อสารได้ดีให้กับภาคประชาชน (3) นโยบาย โดยเฉพาะนโยบายท้องถิ่น ที่มีการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนไปสู่ความเข้มแข็งอย่างแท้จริง (นายแพทย์สกล สิ้นธุพรหม รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลคลองขลุง. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)
3. การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาคี ทั้งภาครัฐ เอกชน ท้องที่ ท้องถิ่น ในการต่อยอดการจัดสวัสดิการชุมชน โดยการใช้ข้อมูล และสถานการณ์ปัญหามาวิเคราะห์และกำหนดเป็นนโยบายในการขับเคลื่อน (นายอนันต์ จันทราภิรมณ์. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)
4. มีกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1) วิเคราะห์รายจ่ายของกองทุนสวัสดิการเพื่อนำมาพัฒนาและแก้ไขปัญหา 2) วิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดรายละเอียดของปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหา 3) เก็บข้อมูลชุมชนเพิ่มเติมเพื่อให้แก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด 4) จัดทำแผนสุขภาพและความมั่นคงทางด้านอาหารในระดับตำบล 5) เชื่อมเครือข่ายการขับเคลื่อนงาน

แนวทางการพัฒนาและยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง

นายนิรันตร์ อุบลอ่อน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาง กล่าวเสริมว่า แนวทางในส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการขยายฐานสมาชิกและผู้รับประโยชน์ กองทุนจะกำหนดให้สมาชิกกองทุนเมื่อเสียชีวิต ให้ญาติผู้เสียชีวิตให้มาสมัครเป็นสมาชิก ไม่ให้ขาดการเป็นสมาชิก มีการสร้างแรงจูงใจด้านสวัสดิการ เช่น ให้ค่าอนโรงพยาบาลคืนละ 100 บาท มีการให้รางวัลจากการดูแลบุตรประชาชน 2 ตัวท้าย ได้ 200 บาท หรือ 3 ตัวท้าย

ได้ 500 บาท มีการทำตลอดทั้งปี รวม 24 งวด ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับเสียงตอบรับดี กองทุนมีการบริหารงานโปร่งใส ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการระดมทุนมีคณะกรรมการระดมทุน และนำเงินที่ได้เข้าธนาคาร มีการดูแลกันแบบครอบครัว มีข้อจำกัดบางอย่าง การเป็นสมาชิก จะไม่รับสมาชิก 60 ปีขึ้นไป เพราะมีกองทุนของเขาอยู่แล้ว ยกเว้นสมาชิกที่เป็นสมาชิกมาแล้วอยู่นานก็ให้เป็นสมาชิกต่อไป

“เราไม่ใช่คนพื้นที่ แต่เติบโตที่วังยาง เมื่อเห็นกองทุนนี้แล้ว มีความสบายใจที่ได้จากกองทุน ได้เห็นแนวทางปฏิบัติที่ทุกคนช่วยกัน ไม่เหน็ดเหนื่อย และรู้สึกที่เราได้รับการดูแล มีเพื่อนที่จะช่วยดูแลร่วมกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวเองด้วย ที่จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพ ภาย จิต สังคม มากที่สุด ได้ก็ลายณมิตร มีเพื่อน”

ความเสี่ยงในการจัดการและบริหารกองทุนในอนาคต

1. ผู้นำ (key man) ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนและกำหนดนโยบายในพื้นที่ มีผลต่อนโยบายที่ออกมาและการสนับสนุน หากมีการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานการพัฒนาในพื้นที่ หากมีการปรับเปลี่ยนก็จะส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการด้วยเช่นกัน (นายแพทย์สกล สิ้นธุพรหม รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลคลองขลุง. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)
2. การพัฒนาและสืบทอดอุดมการณ์ ระหว่างผู้นำแถวแรก กับ ผู้นำแถว 2 ซึ่งคนรุ่นใหม่ที่จะมาร่วมและสานต่ออาจจะมึนน้อย ยังไม่กล้ากลัวบริหารไม่ได้ รวมถึงศักยภาพที่ยังไม่ถึง อย่างไรก็ตามกองทุนสวัสดิการชุมชนยังคงอยู่ได้ เพราะเรามีการปกครองเป็นรุ่นๆ อยู่แล้ว (นายอนันต์ จันทร์ภิรมณ์. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)
3. สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ กองทุนเองมีระเบียบรองรับอยู่แล้ว การบริหารมีแนวทางและระเบียบรองรับ เชื่อว่ากองทุนอยู่ได้ เพราะทุกคนเป็นเจ้าของ (นายแสน ผิวลอบ นายกเทศมนตรีตำบลวังยาง. สัมภาษณ์ วันที่ 3 ก.พ. 2566)

**ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน**

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังยาง
27/1 หมู่ที่ 4 ตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
โทรศัพท์ 087-2083322 e-mail anan12314@gmail.com

ผู้ประสานงาน

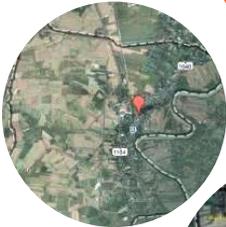
นายอนันต์ จันทร์ทราภิรมณ์

ข้อมูลอ้างอิง

1. ข้อมูลทั่วไป : <https://www.wangyang.go.th/history.php> (ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566)
2. สำนักงานประสานสนับสนุนการพัฒนาชนบทนโยบายสาธารณะรองรับสังคมสูงวัย. รายงานการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมสูงวัย กรณีศึกษาตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โครงการเสริมพลังเครือข่ายขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมสูงวัยในภาวะวิกฤต โควิด-19. 2564
3. เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังยาง อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ "คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565". ประเภทที่ 2 : ด้านการพัฒนาสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร. วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566 ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
4. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ "คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565". วันที่ 5 มกราคม 2566

วังกะพี้ กับการพัฒนาสังคม
สูงวัยให้มีคุณภาพ มีความสุข
“สูงวัยอย่างมีคุณค่า
ชราอย่างมีคุณภาพ”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล
ตำบลวังกะพี้ อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์

ก่อตั้ง : 6 ธันวาคม 2556

สมาชิก (เริ่มต้น) : 682 คน

สมาชิก (ปัจจุบัน) : 2,382 คน

เงินกองทุน : 3,307,409.32 บาท

เทศบาลตำบลวังกะพี้ เป็นตำบลในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าถึงประวัติต่อกันมาว่า มีครอบครัวซึ่งเดิมเคยตั้งรกรากอยู่ที่บ้านวังหมู (ตำบลหาดกรวดปัจจุบัน) อพยพครอบครัวข้ามแม่น้ำน่านมาห้กร้างถางพงทำไร่จับจองเป็นที่อยู่อาศัย ต่อมาเมื่อผู้พวยพวยอยู่ในพื้นที่มากขึ้น (ในหมู่ 4) เดิมเรียกชื่อว่าเป็นเนินชะอม และบ้านปากดง (หมู่ 6) ร่วมกันสร้างวัดขึ้น 1 แห่ง ชื่อว่าวัดร่วมศรัทธา เป็นวัดเล็กๆ มีสมภารวัดชื่ออาจารย์พัก หน้าวัดมีแม่น้ำน่านไหลผ่านใช้อุโบสถเก่าทำสังฆทาน เมื่อมีการบวชพระไปบวชที่วัดวังหมู ส่วนที่เป็นตำบลวังกะพี้ในปัจจุบันนั้นตรงบ้านชะอมมีแม่น้ำไหลผ่าน เวล่าน้ำขึ้นก็กัดเซาะตลิ่งพังลงจนถึงต้นกะพี้ ที่เป็นต้นไม้ใหญ่พังลงไป ในวังน้ำลึก ต่อมาชาวบ้านในแถบนั้นจึงเปลี่ยนชื่อจากบ้านเนินชะอมเป็นบ้านกะพี้ในปัจจุบัน

ปัจจุบันมีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปายาง หมู่ 1 บ้านท่าทอง หมู่ 2, 3 บ้านวังกะพี้ หมู่ 4, 5 บ้านดง หมู่ 6 บ้านคองวัง หมู่ 7 บ้านวังโป่ง หมู่ 8 และบ้านป่าถ่อน หมู่ 9 จำนวน 3,440 หลังคาเรือน แต่ละหมู่บ้านแยกเป็น 35 ชุมชน ประชากรรวมทั้งสิ้น 9,860 คน ประชากรทั้งหมดในตำบลวังกะพี้ โดยรวมมีอาชีพ เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และประกอบอาชีพรับจ้าง มีภาษาถิ่นเป็น ภาษาพูดเหมือนกัน ในลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาชาวบ้านของตำบลไผ่ล้อม อำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

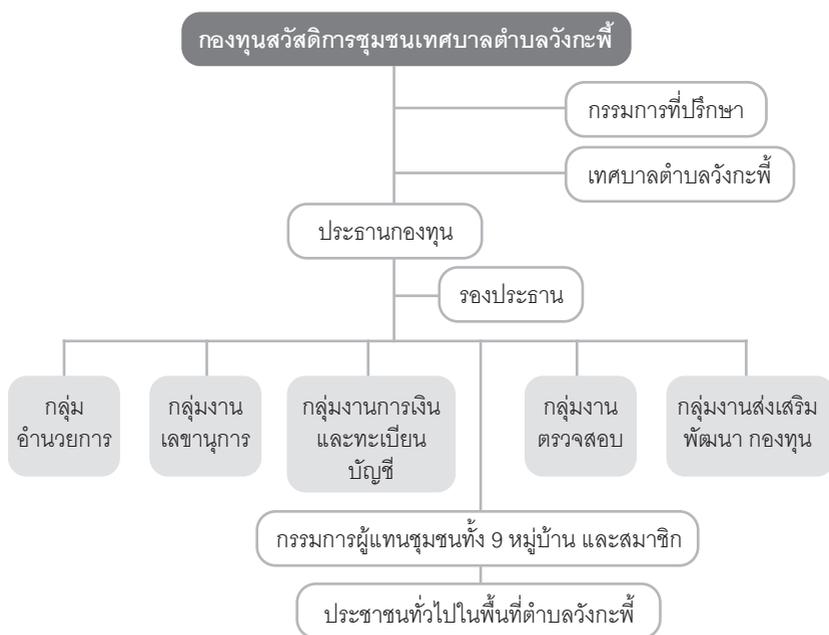
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ สร้างความมั่นคงของคนทุกคน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ ก่อตั้งวันที่ 6 ธันวาคม 2556 เป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในตำบล ด้วยความสมัครใจ โดยเทศบาล ตำบลวังกะพี้ ได้ร่วมมือกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ และพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น ให้กลับไปสนใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมชาวบ้าน ซึ่งผลการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามถูกละเลย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนลดน้อยลง เนื่องจาก ภาวะเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ประสบปัญหาความอ่อนแอ กองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลวังกะพี้จึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาเบื้องต้นในการดำรงชีวิตของ ประชาชนในชุมชน ภายใต้นโยบายการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเองของคนในชุมชน ดูแลซึ่งกัน และกันตั้งแต่เกิดจนตาย บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้ระบบสังคมที่ได้รับ ผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจกลับมีความเข้มแข็งมากขึ้น กองทุนสวัสดิการชุมชน มีสมาชิกแรกเริ่ม จำนวน 682 คน ปัจจุบันสมาชิก จำนวน 2,382 คน คิดเป็นร้อยละ 24.16 ของประชากรทั้งตำบล แบ่งเป็น เด็ก-เยาวชน 84 คน บุคคลทั่วไป 616 คน และ ผู้สูงอายุ 1,682 คน

การบริหารจัดการ มีคณะกรรมการมาบริหารกองทุน มีองค์ประกอบจาก ตัวแทน ที่มาจากทุกหมู่บ้านในตำบลวังกะพี้ และการคัดเลือกจากสมาชิก มีการจัดโครงสร้าง ฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ ประกอบด้วย คณะที่ปรึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านทุกคนยอมรับและน่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะ เป็นนายกเทศมนตรีตำบลวังกะพี้ กำนันตำบลวังกะพี้ และผู้ให้คำปรึกษาของสำนักงาน เทศบาลตำบลวังกะพี้ ร่วมเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษากองทุนฯ ประธานกองทุน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริมพัฒนา เป็นต้น โดยอาจมีที่ปรึกษาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือจากหน่วยงานในท้องถิ่น การทำงานของคณะกรรมการจะมีลักษณะ ประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

“ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ” เงินกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงได้มาจากการสมทบของสมาชิกในลักษณะไตรภาคี หรือ สามขา ระหว่าง การออมของสมาชิก เงินสมทบจากเทศบาลตำบลวังกะพี้ เงินสมทบจากรัฐบาล ผ่าน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และรายได้เงินบำรุงกองทุน ที่สมาชิกบริจาคให้โดยมียอดเงินในแต่ละส่วน ปัจจุบันมีเงินกองทุนสะสม รวม 3,307,409.32 บาท มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก 7 ประเภท ได้แก่ เกิด เจ็บ ตาย การศึกษา ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ เงินให้ยืม มีแผนงานและผลงานการจัดสวัสดิการโดยใช้กลยุทธ์ เช่น บริหารแบบครบวงจร ลดขั้นตอนในการอนุมัติเบิกจ่าย มีการสำรวจเงินสดให้จ่ายสมาชิก มีการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ อาทิ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ อปท. พมจ. และเทศบาลตำบลวังกะพี้ เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาเพิ่มศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ได้รับรองการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี

แผนภาพ แสดงโครงสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้

กองทุนสวัสดิการชุมชนวังกะพี้ กับการพัฒนาสังคมสูงวัยให้มีคุณภาพ มีความสุข

พื้นที่ตำบลวังกะพี้ กำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 2,230 คน จากจำนวนประชากร 9,860 คน คิดเป็นร้อยละ 22.62 ของจำนวนประชากร และมีผู้ป่วยโรคความดันในผู้สูงอายุ จำนวน 874 คน คิดเป็นร้อยละ 39.19 ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้

เทศบาลตำบลวังกะพี้ และกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน จึงได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดโครงการ “สูงวัยอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ” ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุวัยเดียวกัน ได้พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ มีการดูแลสวัสดิการทางสังคมแก่สมาชิก รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีงานอดิเรกส่งเสริมด้านอาชีพ และมีกิจกรรมสันทนาการที่เหมาะสมตามความสนใจ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงได้มีการจัดตั้ง “ชมรมผู้สูงอายุ” ขึ้น และให้ผู้สูงอายุในแต่ละตำบลรวมกลุ่ม ปรึกษาหารือว่า ในกลุ่มชุมชนนั้นต้องการทำอะไร และทำการประชาคมหมู่บ้าน มีการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค และโอกาสการพัฒนาของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลและนำใช้ข้อมูลไปพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาหรือเสนอแนะเพิ่มเติมให้ชมรมผู้สูงอายุ มีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพ โดยมีการจัดทำแผนชมรมผู้สูงอายุเสนอต่อเทศบาลเพื่อบรรจุแผนในแผนพัฒนา 4 ปี และขอรับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดอุดรธานี พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีในพื้นที่เป็นจำนวนมากในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ

นายอนิรุฎ์ ครุฑเมือง นายกเทศมนตรีตำบลวังกะพี้ กล่าวว่า “ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เปี่ยมพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยแล้ว แต่ก็ยังพร้อม และสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวและสังคมได้ โดยที่ผ่านมา ผู้สูงอายุในชุมชนจะใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ขาดการรวมกลุ่มและขาดการดูแลคุณภาพชีวิตให้เหมาะสม บ้างขาดการเหลียวแลจากสังคม ประกอบกับจำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การเป็นภาระของสังคมในระยะยาว

“ตำบลวังกะพี้เป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรเป็นหลัก ผู้สูงวัยยังต้องรับภาระในการประกอบอาชีพด้านเกษตรทุกอย่าง พี่น้องประชาชนยังไม่ได้ปลดระวางตามที่ราชการกำหนด บางคนอายุ 80 ปี ยังคงต้องทำอาชีพนี้อยู่ เพราะมีภาระหนี้สิน รวมถึงการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูและแบ่งเบาภาระของลูกหลาน ประชากร 25% ที่เป็นผู้สูงอายุที่ควรได้รับการดูแลจากลูกหลาน สังคมสูงวัยถือเป็นวิกฤตของพื้นที่ จึงมีแนวคิดในการพัฒนาสังคมสูงวัยให้มีคุณภาพ มีความสุข มีการจัดและคิดโครงการเพื่อให้เกิดการ

ดูแลสวัสดิการชุมชน ดำเนินการ มาตั้งแต่ปี 2558 ประสานกับ กสจ. ให้กับผู้สูงอายุ 38,800 บาท ในการอบรมหลักสูตรทำข้าวหลาม และขนมเทียน ช่วงหลังเชื่อมโยงกับ พอช. ในการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ จากการสำรวจข้อมูลพบว่า มีผู้สูงอายุที่มีบ้านเสื่อมโทรม ไม่มั่นคง จึงมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 360 ครัวเรือน เพื่อซ่อมสร้างบ้านให้กับผู้สูงอายุได้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย”

จากตัวเลขปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชน มีสมาชิก จำนวน 2,382 คน ซึ่งมีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ 1,682 คน คิดเป็นร้อยละ 70.61 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จากข้อมูลตัวเลข กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมาชิก ประชาชนผู้สูงอายุ ในด้านสังคม ซึ่งเป็นรากฐานการดำรงวิถีชีวิตของคนในครอบครัว ชุมชนและสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) จึงมีแผนในการเตรียมรองรับการปรับตัวเข้าสู่สังคมที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในปี 2566 จัดทำโครงการ “แบ่งปันองค์ความรู้ด้านต่างๆ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุเพื่อสังคมดีมีสุข” และ “โครงการร่ำกลองยาวสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นคนตำบลวังกะพือ” ขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุในตำบลวังกะพือ นำไปสู่สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพสมาชิก จนเกิดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์และความสำคัญของผู้สูงอายุและคนในชุมชนในหลากหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลให้ครบทุกคน กิจกรรมส่งเสริมกีฬาอาชีพ เช่น การทำข้าวหลาม ขนมเทียน ขนมบ้าบิ่น ของดีตำบลวังกะพือ ประเพณีสลากภัต จัดให้มีบริการสาธารณสุขตรวจสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม ร่ำกลองยาวคนวังกะพือ รวมถึงกิจกรรมศาสนาประเพณีโดยใช้การฟื้นฟูวัฒนธรรม กลองยาวมาใช้ทุนเดิมตำบลที่มีอยู่มาแก้ไขปัญหา

สูงวัยอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ

คนวังกะพือมองว่า “สังคมสูงวัย” ไม่ใช่ “สังคมผู้สูงอายุ” โดยระบุว่า สังคมสูงวัย คือ โครงสร้างประชากรที่จะเปลี่ยนไปย่อมส่งผลกระทบต่อในอนาคต ที่คนวัยทำงานจะต้องรับภาระหนักมากขึ้นเรื่อยๆ “สงครามใหม่” ที่ตำบลวังกะพือต้องเผชิญ โจทย์สำคัญของคนวังกะพือคือ จะสร้างระบบรองรับได้อย่างไร???

นางสาวสาวิตรี บุญหา ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ระบุว่า กองสวัสดิการสังคมได้จัดทำโครงการให้ผู้สูงอายุได้ร่ำและตีกลองยาว มีการให้ผู้สูงอายุที่มีความสามารถมาถ่ายทอด เป็นวิทยากร ด้านส่งเสริมอาชีพ มีการส่งเสริมอาชีพเชิงบกองสวัสดิการ ด้านสุขภาพ มีการเชื่อมโยงกับ รพ.สต. มาตรวจสุขภาพ เจาะเลือด ให้กับผู้สูงอายุ มีโรงเรียนที่มาร่วมเป็นภาคีด้วย กิจกรรมที่มีคนทุกวัยมาร่วมกันทำขนมบ้าบิ่น เป็นต้น

- **กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมการรำและการตีกลองยาวร่วมกับลูกหลาน**
จากการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผนพบว่า ตำบลวังกะพี้มีวัฒนธรรมประเพณีการรำกลองยาวมาตั้งแต่ปี 2531 แต่ได้เลือนหายไปจากตำบลวังกะพี้ รวมถึงผู้สูงอายุมีโรคความดันโลหิตสูง ไม่มีรายได้ มีภาวะความเครียด ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 กองทุนได้เห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้ประสานเชื่อมโยงกลุ่มองค์กร ภาคี หน่วยงานต่างๆ จัดประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน มีการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ หรือ design thinking เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัญหาเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและพัฒนาเจตยในการออกแบบนวัตกรรม ซึ่งมีการกำหนดโจทย์ที่จะพัฒนา ใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุสามารถแสดงคุณค่าให้ลูกหลานเล็กๆ มองเห็นชัดเจนขึ้น เพื่อเติมเต็มคุณค่าในตนเองมากขึ้น ในการนำวัฒนธรรมรำกลองยาวมาใช้ 2. ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแลมีแรงจูงใจในการดำรงชีวิต อย่างมีความสุขด้วยการตีกลองยาว 3. ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุและเด็กๆ มีอาชีพ และรายได้เสริม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนี่คือจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาลังคมของตำบลวังกะพี้ กิจกรรมตีกลองยาว เป็นการสืบสานวิถีชีวิตภูมิปัญญา ที่มีการฟื้นฟูให้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มาร่วมเรียนรู้
- **กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุ** โดยต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น กิจกรรมเผาข้าวหลาม ทำขนมเทียน มีการเชื่อมโยงกับกองทุนสวัสดิการสังคม ต.วังกะพี้ มีการจัดทำแผนร่วมกัน และได้รับการสนับสนุนจากภาคีอย่างต่อเนื่อง

นายชัยรัตน์ เกตุเทศ ผู้ประสานงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เล่าว่า ในตำบลมีไม้ไผ่เยอะ จะทำอย่างไรให้ไม้ไผ่สร้างคุณค่า จึงนำมาแปรรูปเผาข้าวหลาม และในตำบลมีการปลูกถั่วตามคันนาค่อนข้างมาก ทำให้ราคาตกต่ำ จึงนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำข้าวหลาม เพื่อสร้างมูลค่าและให้ผู้สูงอายุมีอาชีพด้วย และโครงการปั้นยิ้มสร้างสุขสองวัย มีการทำขนมبابิน ที่เป็นการต่อยอดการทำผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุดูแลสวนมะพร้าว น้ำหอมอยู่แล้ว พาเด็กโรงเรียนวัดวังกะพี้มาร่วมเรียนรู้ด้วยนั้นให้ จนทำให้เกิดอาชีพจนถึงวันนี้

นางสุรางค์ พงษ์ไพบูลย์ สมาชิกกองทุนและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บอกว่า กิจกรรมที่กองทุนได้สนับสนุนสมาชิกในชุมชนเห็นความดีทุกอย่าง เพราะชุมชนรวมกันทำ ทำให้เราสามัคคีมากขึ้น รักกัน มีรายได้เพิ่มขึ้น ไปต่อยอด ได้ความรู้ เป็นกลุ่มสตรี ไปขายที่ตลาดประชารัฐ ได้อาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้คนแก่มีรายได้ เมื่อก่อนแยกกันทำ ตอนนี้อมารวมกัน สื่อสารถึงกัน เวลามีปัญหา就去ไปช่วยกัน ทำให้เรารักกันมากขึ้น

นางจิราภรณ์ พันธุ์แดงไทย สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ ระบุว่า อาชีพหลักคือทำสวน ทำนา พอมีกิจกรรม โครงการ โครงการนี้ด้านไหนก็ไปร่วมด้านนั้นๆ เป็นรายได้เสริมของเรา เราก็สามารถนำเงินมาเสริมอาชีพหลัก ที่เราทำเราได้เงินทุกอาทิตย์/ทุกเดือน

จากเมื่อก่อนผู้สูงอายุ รวมถึงเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน ต่างคน ต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ เมื่อเกิดชมรมผู้สูงอายุขึ้น ก็มีการพูดคุยนำความรู้ในด้านต่างๆ ของแต่ละคนนำมาประยุกต์ มาใช้ในการทำกิจกรรม มีการถ่ายทอดให้ลูกหลานที่มาเข้าร่วมให้ทำตามตามที่แต่ละคนสนใจ แล้วนำมาขายในตลาด ทำให้สมาชิกสามารถสร้างรายได้จากการขายขนม วันละ 250-300 บาท

นายอนิรุฎ ครูขุเมือง นายกเทศมนตรีตำบลวังกะพี้ กล่าวเพิ่มเติมว่า มีการประชุมกันตลอดว่า ทำอย่างไรให้ผู้สูงวัยนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล้าแสดงออก ก็หาเวทีหรือกิจกรรมให้ เช่น นางนพมาศสูงวัย มีการระดมทุน ขายพวงมาลัย รางวัลนางนพมาศสุขภาพดี เป็นจุดเริ่มต้นที่พี่น้องประชาชนอยากให้เราส่งเสริมเพิ่มเติม รวมถึงจัดลှอยกระทงจัดริมแม่น้ำ มีนโยบายให้ใช้พื้นที่ริมน้ำ ให้มาค้าขาย ขายของกันเดือนละครึ่ง ทำให้สุขภาพจิตของผู้สูงวัยดีขึ้น จึงมีความต้องการและตื่นตัวอยากให้อัดกิจกรรมที่ทำร่วมกันของคนทุกช่วงวัย

“เพราะมองว่าผู้สูงอายุคือพ่อกับแม่เรา ทำอย่างไรให้พ่อแม่เรามีความสุข อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ดึงศักยภาพของเขาออกมาเพื่อให้เขาแสดงออก เช่น ช่วงก่อนลှอยกระทงก็มีการเผาข้าวหลามก่อนเข้าวัด ข้าวต้มก็ทำในช่วงเช้าและออกพรรษา ให้เขามีความสุขตามศักยภาพ ตามบริบทของเขา ให้มีความสุขที่ยั่งยืน และทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย”

รูปธรรมสังคมสูงวัย กับการออกแบบแผนพัฒนาาระบบรองรับสังคมสูงวัย

1. กลุ่มผู้สูงอายุ

1.1 **ผู้สูงอายุติดเตียง** จำนวน 124 ราย ของตำบลวังกะพี้ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ดูแลไม่มีความรู้ในการดูแลผู้ป่วย กองทุนฯ ประสานงานงบประมาณกับ งบของ สปสช. มอบแพมเพิล ให้กับผู้ป่วย กองทุนสนับสนุนถุงยังชีพ จำนวน 124 ราย และประสานงาน การปรับสภาพแวดล้อมบซ่มสร้างที่อยู่อาศัยกับสภาองค์กรชุมชนตำบลวังกะพี้ เหล่ากาชาด พมจ. ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ผู้ป่วยติดบ้าน จำนวน 8 หลังคาเรือน กองทุนฯ สนับสนุนเครื่องใช้ในครัวเรือนอาทิเช่น เครื่องนอน ผ้าห่ม ของใช้ในครัวเรือน 8 หลังคาเรือน เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ และยังมีการสนับสนุนการอบรมดูแลผู้สูงอายุ โดยสมทบค่าตอบแทน 1 ขา ให้กับ CG ที่ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 124 ราย โดยให้ผู้สูงอายุที่เป็น อสม หรือผู้ว่างานเป็นคนดูแล

1.2 ผู้สูงอายุติดบ้าน มีการนิยามผู้สูงอายุติดบ้าน ไม่มีเงิน สุขภาพการเดินทางไม่พร้อม ไม่ชอบออกจากบ้าน ไม่ค่อยร่วมกิจกรรม กองทุนจัดกิจกรรม 90 คน หมู่ละ 10 คน เด็ก 40 คน ลูกหลานในตำบล โดยกองทุนฯ ของบประมาณ จาก กสจ. 48,500 บาท และงบประมาณจากกองทุนฯ 20,000 บาท และงบพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 30,000 บาท อปท. จัดโครงการ ส่งเสริมอาชีพเผาข้าวหลาม 999 กระบอก การทำขนมบ้านปิน ซึ่งให้ทุนจากชุมชนที่มีอยู่ โครงการฟั่งธรรมะและโครงการปั้นยิ้ม สร้างสุข 2 วัย โดยให้ผู้สูงอายุ กับเด็ก เรียนรู้ วิถีชีวิตร่วมกัน เช่น การเล่านิทานการทำข้าวหลามเพื่อเด็กจะได้เรียนรู้ และผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมใช้เวลากับเด็ก เพื่อรองรับระบบสังคมสูงวัย

1.3 ผู้สูงอายุติดสังคม มีการนิยามผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ ชอบเข้าร่วมกิจกรรม ชอบช่วยเหลือสังคม กลุ่มมีพลังมีไฟ กองทุนจัดกิจกรรมกับกลุ่ม จำนวน 100 คน ผู้สูงอายุติดสังคม 80 คน เด็ก 20 คน โดยกองทุนของงบประมาณฟื้นฟูการว่างลงยาว จาก กสจ. งบประมาณ 42,000 บาท ค่าชุด ซึ่งนายกและผู้นำร่วมสมทบ จำนวน 30,000 บาท อุปกรณ์ว่างลงยาวเทศบาลสนับสนุน 70,000 บาท กองทุนฯสนับสนุน ครู ก ครู ข สอนในรุ่น ที่ 2 จำนวนเงิน 20,000 บาท ในการพัฒนาต่อยอด สืบพอดการว่างลงยาว โครงการส่งเสริมอาชีพการทำดอกไม้จันทน์ จากลือตเตอร์เก่า ทาง พมจ.เก็บรวบรวมสลากส่งให้กองทุนฯ กองทุนสนับสนุนวิทยากร และ อุปกรณ์ในการอบรมการทำดอกไม้จันทน์ โดยให้ เด็ก และ ผู้สูงอายุติดสังคม เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อแบ่งปันองค์ความรู้ให้กับ เด็กและเป็นการรองรับสังคมสูงวัย

2. เด็กและเยาวชน จำนวน 90 คน หมู่ละ 10 คน เข้ารับการอบรมเรื่องว่างลงยาว การส่งเสริมอาชีพ ร่วมกับ กลุ่มผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดสังคม และ การเรียนรู้โรงเรียนใต้ถุนบ้าน ปันยิ้มสร้างสุข 2 วัย เพื่อออกแบบแผนพัฒนาระบบรองรับสังคมสูงวัย

3. กลุ่มวัยแรงงาน จำนวน 45 คน หมู่ละ 5 คน เข้าร่วมการส่งเสริมอาชีพ การแปรรูป ร่วมกับผู้สูงอายุ และ กองทุนฯจัดการอบรมช่างชุมชน เพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ให้กับคนกลับถิ่น และ ส่งเสริมการออม บำนาญชีวิต ร่วมกับ ประกันสังคมจังหวัด อุตรดิตถ์ และ กอช. ธกส. ในโครงการกองทุนทวีสุข การออมของเกษตรกรวัยทำงาน

นายชัยรัตน์ เกตุเทศ ผู้ประสานงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ย้ำว่า ทำไม่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพืดต้องทำเรื่องเกี่ยวกับสังคมสูงวัย ก็เพราะว่ากองทุนมีกลุ่มผู้สูงอายุ 70% ที่เป็นสมาชิก และข้อมูลตัวเลขการนอนโรงพยาบาลมีจำนวนที่เยอะมาก ตกอยู่ที่ประมาณ 800,000 บาท เป็นปัญหาของกองทุน จึงได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผน เพื่อลดค่าใช้จ่ายนอน จากโครงการที่ทำให้ค่าใช้จ่ายในการนอน รพ. ลดลง 30% และให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเป็นครอบครัวเดียว

กลไกภาพรวมการขับเคลื่อน การพัฒนารองรับระบบสังคมสูงวัยคนตำบลวังกะพี้

543 ร่วมขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็ง ของคนวังกะพี้

นอกจากมีกลไกและภาคีที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่องแล้วนั้น ตำบลวังกะพี้มีการใช้ 543 เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย

- 5 ก ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
 - 1) กรรมการ
 - 2) กิจกรรม
 - 3) ระเบียบและกติกา
 - 4) แกนนำผู้สูงอายุ
 - 5) กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
- 4 มิติ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
 - 1) สุขภาพ ใช้วัฒนธรรมรักษาคลองยาว และการรำเข้ามาในการบริหารร่างกาย
 - 2) สังคม การเรียนรู้ของคนในชุมชนการอยู่ร่วมกันกับสังคมสูงวัย
 - 3) สภาพแวดล้อม ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย ของผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ยากจน จำนวน 18 ครอบครัว
 - 4) เศรษฐกิจและทุนชุมชน พัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน การออม
- 3 ฝ่ายทุนทางสังคมกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
 - 1) ฝ่ายท้องถิ่น ท้องที่
 - 2) ฝ่ายองค์กร กลุ่ม สภา และภาคประชาชน
 - 3) ฝ่ายหน่วยงานภาคี

ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการการพัฒนาาระบบรองรับสังคมสูงวัย

ผลผลิต (OUTPUT)	ผลลัพธ์ (OUTCOME)	ผลกระทบ (IMPACT)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สูงอายุติดบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมรายได้หลักสูตร การทำข้าวหลาม การฟังธรรมะ ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับลูกหลาน 2. ผู้สูงอายุติดเตียง ได้รับการเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ มอบของขวัญเหลือ ได้ปรับปรุงที่อยู่อาศัย 3. ผู้สูงอายุติดสังคม ได้เข้าร่วมการฟื้นฟูวัฒนธรรม รำกลองยาว ได้การส่งเสริมอาชีพการทำดอกไม้จันทน์จาก ล้อตเตอรี่เก่าร่วมกับ เด็ก ลูกหลานในการสอน และการอยู่ร่วมกัน 4. กองทุนมีความสามารถ จัดโครงการพัฒนา รองรับสังคมสูงวัยได้ โดยการเชื่อมโยง บูรณาการร่วมกัน 5. สร้างกิจกรรม การเรียนรู้ 2 วัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สูงอายุติดบ้าน มีอาชีพ มีรายได้ และรู้จักการช่วยเหลือสังคมมีการแบ่งปันกับเพื่อนบ้าน และปรับตัว อยู่กับลูกหลานเข้าใจกัน อย่างมีความสุข 2. ผู้สูงอายุติดเตียงได้ ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ CG ผู้ดูแลได้ให้ความรู้แก่ญาติผู้ป่วยในการดูแลให้ถูกวิธี สร้างขวัญและกำลังใจ ในสังคมอย่างมีสุข 3. ผู้สูงอายุติดสังคม ได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟู รำกลองยาวกลับมา ทำให้มีงานประเพณี มีอาชีพมีรายได้จากการ รำกลองยาวเกิดกลุ่ม 4. กองทุนมีการขยายผล ยกระดับผลักดันแผนการ พัฒนาระบบรองรับสังคม สูงวัยกับ อปท. และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ 5. ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ เด็ก และ ผู้สูงอายุ 2 วัย และขยายผลให้ครอบคลุม ทุกช่วงวัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเรียนรู้ ด้านการส่งเสริม อาชีพ ธรรมะ การฟื้นฟู รำกลองยาว การดูแล ผู้ป่วย ของผู้สูงอายุใน 3 กลุ่ม และเด็ก สามารถ ขยายผลและยกระดับ เป็นการผลักดันแผน พัฒนาระบบรองรับสังคม สูงวัยในตำบลวังกะพี้ โดยการ เชื่อมโยง ผลักดันกับ อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการ พัฒนาให้เกิด โรงเรียนผู้ชานาญชีวิต การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ และ ตลาดชุมชนสังคมสูงวัย สุมิติเศรษฐกิจสร้างรายได้ และส่งเสริมการออมของ 3 วัยในการ ออมต้นไม้/ เพื่อเพิ่มบำเหน็จ บำนาญ ชีวิตต่อไปในระยะยาว

นายกเทศมนตรีระบุว่า “กองทุนฯ แก้ไขปัญหาความดันในผู้สูงอายุได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม และ ลดค่าใช้จ่ายในสวัสดิการนอนโรงพยาบาลของกองทุนได้ถึง 30% 1) ด้านเศรษฐกิจ การผลักดัน ตลาดชุมชนสังคมสูงอายุคนตำบลวังกะพี้ ให้มีตลาดสำหรับผู้สูงอายุ และเชื่อมโยง การออม บำนาญชีวิต กับ กอช. ให้กับสมาชิกและชุมชน เพื่อรองรับสังคมสูงวัย 2) ด้านสังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม การผลักดัน ให้มีการจัดตั้งโรงเรียน ชำนาญชีวิต (สูงวัยตำบลวังกะพี้) เพื่อรองรับสังคมสูงวัยของคนตำบลวังกะพี้ 3) นวัตกรรมเริ่มจากการเชื่อมโยง เพื่อรองรับสังคมสูงวัยและทุกช่วงวัยในตำบลวังกะพี้ ด้วยกองทุนสวัสดิการชุมชน

ปัจจัยส่งผลสู่ความสำเร็จของการจัดสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลกะพี้

1. การมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนจากคนในชุมชนตำบลวังกะพี้ ผู้นำเป็นผู้เสียสละ
2. การสนับสนุนจากสำนักงานเทศบาลตำบลวังกะพี้ ในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ดำเนินการ และให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน
3. ได้รับการสนับสนุนด้านการวางแผนและการบริหารจัดการผู้มีประสบการณ์และความรู้ เพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนฯ ซึ่งและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
4. มีวิธีการบริหารกองทุนที่เป็นระบบ คือ
 - 1) ขั้นตอนการจ่ายเงินสวัสดิการ จะดำเนินการในลักษณะเปิดเผย โดยมอบหมายคณะกรรมการกองทุนเดินทางร่วมพิธีและมอบเงินสวัสดิการให้ญาติผู้เสียชีวิตและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนไปพร้อมกัน
 - 2) การทำงานเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการด้านต่างๆ อย่างชัดเจน และมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการในลักษณะของการถ่วงดุลที่สามารถมีระบบตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เช่น ในการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการจะดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการไม่ให้ผู้ใดหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการเบิกจ่ายเงิน
 - 3) มีการทำงานเชิงกระบวนการ เข้าใจใน กระบวนการจัดสวัสดิการมากขึ้น
 - 4) ยอมรับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ
5. ผู้บริหารส่งเสริมแนวคิดในการพัฒนางาน นำสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ มีกระบวนการทำงานเป็นทีม

ปัญหาอุปสรรคและความเสี่ยง

1. ขาดการพัฒนาและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณระยะสั้นๆ (3 ปี) ควรสนับสนุนอย่างน้อย 6 ปี เพื่อให้กองทุนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง
2. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ ยังขาดการบริหารจัดการด้านการเงินที่เข้มแข็งไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องอาศัยหน่วยงานราชการคอยเป็นผู้เลี้ยงให้สนับสนุน
3. กองทุนฯ ยังขาดการวางแผน และการวางระบบที่ดี
4. ชุมชนแต่ละแห่ง มีแนวความคิดในการจัดประเภทของสวัสดิการที่แตกต่างกัน

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

ผู้ประสานงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้
334 หมู่ที่ 5 ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ 080-3287324 e-mail custom@hotmail.com
นายชัยรัตน์ เกตุเทศ

ข้อมูลอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566
2. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). การจัดการความรู้บ้านพอเพียงชนบท ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. 2562
3. เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังกะพี้ อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์ ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. ประเภที่ 3 : ด้านการพัฒนาสังคมสูงวัย. วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566.
4. ข้อมูลทั่วไป : <http://wangkapee.go.th/index.php> (ณ วันที่ 20 ก.พ. 2566)

เสวยดีวิถี ยางเคียงยืนสูง คนยืนมั่นคง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวยดี
อำเภอท่าเสา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

“ผมจำเป็นต้องมีอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจและน้ำสะอาดสำหรับดื่ม” (ปวย
อิงภากรณี ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน, 2516)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นปัญหาระดับโลก เช่น การสูญเสียความ
หลากหลายทางชีวภาพทำให้สิ่งมีชีวิตในหลายพื้นที่สูญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศหรือภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อเกษตร ผลผลิตที่ลดต่ำลง น้ำท่วมในพื้นที่ที่
ไม่เคยท่วม ฝนแล้ง ภัยพิบัติที่รุนแรงและคาดเดายาก ทำให้ต้องโยกย้ายถิ่นฐาน ปัญหา
ขยะพลาสติกที่กลาดเกลื่อนทั้งผืนน้ำและผืนดิน มลพิษทางอากาศที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเป้าหมายร่วมในระดับนานาชาติ และถูกบรรจุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่จะทำให้สำเร็จภายในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งมีประเทศจำนวน 193 ประเทศร่วมลงนามและนำมาใช้กำกับกับแผนพัฒนาประเทศอย่างจริงจังรวมถึงประเทศไทย แต่ทว่าการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนของประเทศไทยนั้นยังมีไม่มากนัก เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่หลายชุมชนมองว่าไกลตัวและไม่รีบด่วนเท่ากับปัญหาด้านรายได้ รายจ่าย หนี้สินหรือปัญหาสุขภาพ อีกทั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมกว่าจะส่งผลกระทบต่อใช้ระยะเวลาไม่ได้เกิดอย่างปัจจุบันทันด่วน

แต่ในพื้นที่ของตำบลเสวียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลับแตกต่างเพราะชุมชนเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เช่น มลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน ส่งผลให้ผู้คนที่ย้ายอยู่ใกล้โรงงานเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ เกิดฝนกรดจากควันโรงงานทำลายพืชผลของชุมชน และปัญหาจากขยะ เป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรค ขยะถูกน้ำพัดพาลงสู่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ เกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของชุมชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชน เป็นปัญหาห้วงของคนเสวียด คนเสวียดจึงใช้เครื่องมือที่ตนเองมีลุกขึ้นมาจัดการกับปัญหานี้ด้วยกัน โดยใช้ “กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด” เป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหา “ใช้วิธีไปคนเดียวไปได้ไว ไปหลายคนไปได้ไวกว่า” ใช้ภูมิเนิเวศของชุมชนและเติมองค์ความรู้ใหม่เข้ามาช่วยในการแก้ไข ขณะเดียวกันก็ร่วมมือกับภาคีที่หลากหลาย และทำเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นวิถีของคนเสวียดที่ผูกพันอยู่กับการทำเกษตร การพึ่งพาธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เลือกใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่สามารรถเข้ามาแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนได้อย่างสอดประสานไปในทิศทางเดียวกัน ใช้กิจกรรมทางประเพณีปรับเปลี่ยนความคิดของคนในชุมชนให้มองว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างไร ในขณะที่เดียวกันการฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างไร

1. บริบทของพื้นที่

ตำบลเสวียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานหลายร้อยปี อีกทั้งพื้นที่ตำบลเสวียดเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเมืองท่าที่สำคัญบนเส้นทางการค้าโบราณ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เจดีย์วัดแก้ว วัดหลง ซึ่งมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 -18

ชื่อเสียดสันนิษฐานว่ามาจากชื่อของต้นไม้ ในสมัยก่อนกลางชุมชนมี “ต้นเสียด” ขนาดหลายคนโอบ ทำให้เรียกว่า “บ้านเสียด” ต่อมาจึงแผลงมาเป็น เสียด ในอดีต ชาวเสียดมีอาชีพทำนาจะนำข้าวที่ได้ไปขายยังเมืองไชยาเพราะไม่ไกลและเป็นเมืองท่าที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สมัยก่อนมีนาข้าว สวนผลไม้ มีสัตว์ป่าชุม มีสมุนไพร และไม้ยืนต้นจำนวนมาก เมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้วเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการทำสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันในลักษณะของการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ประกอบมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวน 3 โรงมาตั้งในพื้นที่ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศ เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ เกิดฝนกรดทำลายพืชผลของชุมชน เกิดน้ำเสีย และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาขยะ

ตำบลเสียดมีพื้นที่ 92 ตารางกิโลเมตร ประมาณ 57,500 ไร่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอท่าฉางประมาณ 38 กิโลเมตร พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูงพอๆ กัน ดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย เหมาะสำหรับการทำเกษตร มีลำคลองไหลผ่านคือคลองเสียดและคลองเหียง มีพื้นที่ป่าชุมชนจำนวน 4,731 ไร่ แต่ถูกบุกรุกจนเหลือประมาณพันกว่าไร่ ในพื้นที่ป่าชุมชนมีไม้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีอยู่ตามธรรมชาติแห่งเดียวในภาคใต้คือ ต้นยางเหียง

ตำบลเสียดมีวัดสำคัญจำนวน 2 วัด คือวัดประตู่ใหญ่และวัดท่าเสียด มีประเพณีชักพระบก เป็นประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและไม่พบในพื้นที่อื่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนหก เมื่อพื้นที่ชุ่มฉ่ำไปด้วยน้ำฝน ชาวบ้านจะเตรียมพิธีชักพระบกขึ้น ฉลวยเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนเรือรถพระบกที่ตกแต่งอย่างสวยงามและชักลากผ่านทุ่งนาจากวัดประตู่ใหญ่ไปยังวัดท่า ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตรระหว่างทางมีกิจกรรม การรำกลองยาว การละเล่นพื้นบ้าน การสาดน้ำเล่นโคลน การแสดงของหมู่บ้านและโรงเรียน

2. กำเนิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสียด

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสียดก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551 มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 112 คน ได้รับการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน โดยคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการแห่งชาติเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2552 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 1,062 คน คิดเป็นจำนวน 17.46% ของจำนวนประชากรทั้งหมด มีเงินกองทุนหมุนเวียน 932,152 บาท มีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 21 คน และมีคณะกรรมการที่ปรึกษากองทุน 7 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และบริษัทเอกชน

มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก คือ การเกิด การเจ็บป่วย เสียชีวิต ทุนการศึกษา บรรเทาความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ ผู้สูงอายุ พักการ ด้อยโอกาส กลุ่มเปราะบาง สนับสนุน ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเยาวชน กิจกรรม กีฬา กิจกรรมพัฒนาอาชีพ กิจกรรมกลุ่ม การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย กิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะในชุมชน ให้สมาชิกมีเงินจัดงาน ตามประเพณี

3. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียดกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและ นรียากรธรรมชาติ

ทำไมกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียดจึงต้องหันมาสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม?

“มีเงินมาให้เท่าไร มีค่าเดินทางไหม” บัทยา ชัง (ตัวแทนภาคเอกชน/ผู้ประสาน: กุมภาพันธ์ 2566) เล่าให้ฟังว่า “ไม่เคยมีคำถามนี้” จากชุมชนเสวียดในการทำงาน ร่วมกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี เพราะทุกคนทำเพื่อชุมชนตนเอง โดยเฉพาะกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด ซึ่งเป็นภาคีหลักในพื้นที่

ทำไมคนเสวียดจึงต้องลุกขึ้นมาจัดการเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะ “คนในชุมชนป่วยเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ ฝนตกจากฟ้าเป็นฝนกรด เขม่าดำเต็มหลังคาบ้าน” สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนประสบด้วยตนเอง จึงรวมตัวกันไปเจรจากับโรงงานจนสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ เมื่อปัญหาจบการจัดการสิ่งแวดล้อมก็น่าจะจบตามไปด้วย

แต่ทว่าคนในชุมชนกลับมองไกลกว่านั้น ไม่เพียงแต่การแก้ไขปัญหาโดยใช้ธรรมณูญ ตำบล ตั้งตัวแทนไปคุยกับโรงงาน แต่คนในตำบลเสวียดยังมองไปได้ไกลถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจของชุมชนและตนเองด้วย และมองหาวิธีการรับมือเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต เมื่อชีวิตต้องพึ่งพาราคาของยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ถูกควบคุมด้วยตลาดโลก

ตลาดโลกได้ยื่นมือเข้ามาในชุมชนเสวียดอย่างใกล้ชิดจนรู้สึกได้ เมื่อโลกแคบลง และขยับเข้ามาใกล้ขึ้นเรื่อยๆ ปาล์มน้ำมันซึ่งเป็นพืชหลักรองจากยางพาราถูกผลักดันจากผู้บริโภคและองค์กรระดับนานาชาติที่รณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม กดดันไม่ให้บริษัทขนาดใหญ่ รับผิดชอบต่อผลผลิตจากสวนปาล์มที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น บริษัท Unilever และ Nestlé ซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้ารายใหญ่ของโลกไม่ซื้อปาล์มน้ำมันจากบริษัทปาล์มในอินโดนีเซียที่ทำลายป่าทำให้สัตว์ป่าจำนวนมากเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ การเผาถางป่าทำลายป่าฝนเขตร้อนที่เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ขนาดใหญ่และเป็นผืนป่าที่ผลิตออกซิเจนให้กับโลก ในทางกลับกันโรงงานขนาดใหญ่เหล่านี้จะรับซื้อปาล์มจากการทำสวนปาล์มที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในราคาที่สูง

ชาวชุมชนเสียดสนใจในเรื่องนี้มาก มีการทำสวนปาล์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานขององค์กรสนับสนุนการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน หรือ อาร์เอสพีโอ (Roundtable on Sustainable Palm Oil: RSPO) โดยมีข้อบังคับคือไม่สามารถแผ้วถางป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ เช่น ชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือระบบนิเวศที่เปราะบางได้ ผู้ปลูกปาล์มที่ได้รับการรับรองจะต้องดำเนินมาตรการเพื่อลดการกัดเซาะหน้าดินให้น้อยที่สุดและปกป้องแหล่งน้ำ ผู้ปลูกปาล์มต้องใส่ใจประเด็นสิทธิมนุษยชน เช่น การจ่ายค่าแรงขั้นต่ำ การไม่ใช้แรงงานเด็ก และการได้รับความยินยอมจากชุมชนท้องถิ่นล่วงหน้าโดยชุมชนท้องถิ่นจะยังมีอิสระและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน สิ่งเหล่านี้เกษตรกรในตำบลเสียดได้ให้ความสำคัญและเข้าร่วมโครงการนี้จำนวนกว่าร้อยละ

ความตื่นตัวเหล่านี้ส่งผลต่อกระแสการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วย นอกจากนี้เข้าร่วมโครงการ อาร์เอสพีโอ (Roundtable on Sustainable Palm Oil: RSPO) สิ่งที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสียดวางแผนและดำเนินการคืออนุรักษ์ป่าชุมชนที่เคยอุดมสมบูรณ์ ไปด้วยเห็ดป่า สมุนไพร สัตว์ป่า จำนวนมาก และมีต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์คือ ต้นยางเหียง ตามธรรมชาติที่พบเฉพาะที่ตำบลเสียดที่เดียวในภาคใต้ นำมาเป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน และการมุ่งเป้าจัดการเรื่องขยะเพื่อเป็นชุมชนปลอดถัง ลดภาระการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. โครงการธนาคารป่ายางเหียง

เดิมพื้นที่ตำบลเสียด มีป่าชุมชนจำนวนกว่าสี่พันไร่แต่ถูกบุกรุกแผ้วถาง จับจองเป็นที่ดินทำกินและเลี้ยงสัตว์จนเหลือประมาณพันกว่าไร่ และบางส่วนกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลเสียดเห็นว่าป่าชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยชุมชนให้หันมาสนใจสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ ได้ เพราะป่าชุมชนแห่งนี้คนในตำบลได้เข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันมาอย่างยาวนาน เช่น เก็บเห็ดสมุนไพร ไม้ใช้สอย และจากการทำธรรมนุญสุขภาพตำบลเสียด เป็นประชามติร่วมกันของคนทั้งตำบลให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งแวดล้อม และประกาศใช้ธรรมนุญสุขภาพตำบลเสียดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 ทางกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสียด องค์การบริหารส่วนตำบลและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกผักปลอดภัยบ้านเสียด จึงได้ทำโครงการธนาคารป่ายางเหียงขึ้น

เริ่มจากการทำข้อมูลป่าชุมชนสำรวจพืชพันธุ์ในป่าพบว่าพืชที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของตำบล เสวียดคือ ต้นยางเหียง เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางผลัดใบ อยู่ในวงศ์ยางนา มีความสูงของต้นประมาณ 8-28 เมตร เนื้อไม้เป็นสีน้ำตาลอ่อนถึงสีน้ำตาลปนแดง ตามกิ่งอ่อนและใบมีขนสีขาวยื่นปกคลุม ในประเทศไทยพบขึ้นเป็นกลุ่มตามป่าเต็งรัง ป่าแดง ป่าสนเขา ป่าชายหาดและป่าเบญจพรรณแล้ว

โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้พบว่าต้นยางเหียงที่ขึ้นตามธรรมชาติมีเฉพาะในพื้นที่ตำบลเสวียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น โดยเฉพาะในหมู่ที่ 5 ที่มีต้นยางเหียงมากที่สุด จนเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเหียง” ตามชื่อต้นไม้ การสำรวจยังพบพันธุ์ไม้สำคัญ เช่น ต้นมังเระ (ต้นโคลงเคลง) เห็ดเผาะ เห็ดระโงก เห็ดเหมีด (เห็ดเสม็ด) และพืชสมุนไพรอีกกว่า 200 ชนิด ธนาคารต้นยางเหียงมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ต้นยางเหียงแบบมีส่วนร่วม พัฒนาพื้นที่ปลูกให้มากขึ้น ตลอดจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ทำเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นเรื่องใกล้ตัวและเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ หน่วยงานราชการในอำเภอท่าฉาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสุรนารี สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (BEDO) บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) บริษัท นทีชัย จำกัด บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) สำนักงานสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

- 1) จัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการธนาคารต้นยางเหียง และชี้แจงทำความเข้าใจการเข้าใช้พื้นที่จากทางอบต. เสวียด
- 2) แต่งตั้งคณะทำงานโครงการธนาคารต้นยางเหียง ประกอบด้วย ตัวแทนจากภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลเสวียด ตัวแทนกองทุนสวัสดิการชุมชน ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ ตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ตัวแทนจากภาควิชาการ
- 3) เสนอรับงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการธนาคารต้นยางเหียงจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (BEDO) โดยกองทุนได้รับงบประมาณสนับสนุน 249,600 บาท เพื่อดำเนินการในพื้นที่ป่าบริเวณทุ่งจอบ ภายใต้การดูแลของ อบต.เสวียด และดำเนินกิจกรรมวางแผนการทำงานโครงการธนาคารต้นยางเหียงในปี 2565 - 2566 ร่วมกับสมาชิกกองทุนและภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ

- 4) กองทุนสวัสดิการจัดอบรมให้ความรู้สมาชิกเรื่องการสำรวจแม่พันธุ์ต้นยางเหียง การสำรวจพื้นที่ การตีแปลง การวัดขนาด ความสูง การจัดเก็บพันธุ์ต้นยางเหียง การขึ้นทะเบียนแม่พันธุ์ต้นยางเหียง นำเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ
- 5) สมาชิกกองทุนลงพื้นที่ป่าทุ่งจ้อ จัดเก็บต้นพันธุ์ยางเหียงในพื้นที่จำนวน 500 ต้น ร่วมกับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต สุราษฎร์ธานี และเจ้าหน้าที่จากศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชนที่ 12
- 6) กองทุนร่วมกับอบต.เสวียด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ในโครงการปลูกป่ารวมใจภักดิ์ รักรักษ์พื้นที่สีเขียว บริเวณพื้นที่ว่างเปล่าของป่าทุ่งจ้อ จำนวน 10,000 ต้น มีการดูแลอย่างต่อเนื่อง เตรียมพัฒนาเป็นพื้นที่กักเก็บคาร์บอนเพื่อจำหน่ายคาร์บอนเครดิต ในอนาคตข้างหน้าอีก 20 ปี ภายใต้โครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจ ตามมาตรฐานของประเทศไทย หรือ T-VER ในอนาคตกองทุนสามารถนำปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าที่ชุมชนปลูกต้นยางเหียงและต้นไม้อื่นไว้ไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจภายในประเทศได้
- 7) ทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สรรพคุณทางยา ฤทธิ์ทางเคมี ประโยชน์จากต้นยางเหียง ที่มากกว่าการใช้ใบเป็นภาชนะ หรือใช้ยางเป็นขี้ได้
- 8) บันทึกข้อมูลและปริมาณเห็ดเหาะที่พบในป่ายางเหียงซึ่งพบเห็ดเหาะที่นี้ที่เดียวในภาคใต้ และเพื่อการเก็บข้อมูลปริมาณเห็ดที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง จึงจัดกิจกรรมแข่งขันเก็บเห็ดเหาะ มีเงินรางวัลตอบแทน ทางกองทุนสวัสดิการจะได้จัดบันทึกปริมาณเห็ดที่เก็บได้และให้ความรู้วิธีการเก็บเห็ดที่ไม่ทำลายพื้นที่ป่า

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการธนาคารต้นยางเหียง

- 1) เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือของสมาชิกกองทุนสวัสดิการ ชุมชน หน่วยงานภาคีทั้งรัฐและเอกชน มีการตั้งคณะทำงาน การติดตามผล การดูแลต้นยางเหียงที่ปลูกใหม่อย่างต่อเนื่อง การวิจัยและพัฒนาโดยความร่วมมือจากหน่วยงานวิชาการต่างๆ
- 2) เกิดการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพันธุ์ต่างๆ ภายในป่ายางเหียงล้วนได้รับการอนุรักษ์ไปด้วย เกิดป่าชุมชนในตำบลเสวียดบนพื้นที่ 50 ไร่ โดยกองทุนได้มีการสำรวจและขึ้นทะเบียนพืชสมุนไพรจำนวน 205 ชนิด สำรวจแม่พันธุ์ต้นยางเหียงและขึ้นทะเบียนแล้ว 500 ต้น พร้อมทั้ง

เตรียมเพาะขยายพันธุ์ต้นยางเหียงจากต้นแม่พันธุ์ในปี 2566 จำนวน 5,000 ต้น เกิดการอนุรักษ์ดินและน้ำ ต้นไม้ที่เกิดขึ้นในป่าช่วยลดการพังทลายของดินจากการยึดเกาะของราก ลดปัญหาน้ำป่าไหลหลากในพื้นที่ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมแล้ว 10,000 ต้น คือ ยางเหียง ยางนา มะฮอกกานี ตะเคียน ชีเหล็ก

- 3) ผลด้านสังคม กองทุนสวัสดิการฯ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาป่า และการส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชน คือ มีระเบียบป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน คณะทำงานธนาคารต้นยางเหียง เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา มีการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ลดความขัดแย้งทางสังคมระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานในการรื้อฟื้นที่ดิน
- 4) ผลด้านสุขภาพ กองทุนสวัสดิการฯ ส่งเสริมสุขภาพของชุมชนในตำบลเสวียด โดยการส่งเสริมให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดปัญหาก๊าซเรือนกระจก และลดปัญหาการปล่อยก๊าซ ฝุ่นละออง ควันจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ สมาชิกกองทุนและคนในชุมชนที่มีปัญหาทางเดินหายใจ มีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเก็บข้อมูลของ อสม.ในพื้นที่
- 5) เกิดความมั่นคงทางอาหาร สมาชิกกองทุนฯ และชุมชนมีโอกาสในการพึ่งพิงอาหารจากป่าในการดำรงชีพ เกิดการลดค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกกองทุนจากกิจกรรมเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่า ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบเพื่อการอุปโภคและบริโภคได้ เช่น เห็ด หน่อไม้ น้ำผึ้ง ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกผู้สูงวัยที่เข้าไปใช้พื้นที่ จากการจัดเก็บข้อมูลพบว่า สามารถสร้างรายได้จากการใช้พื้นที่ป่า 2,500 บาท/คน หรือคิดเป็นรายได้รวม 87,500 บาท/ปี และลดรายจ่ายครัวเรือนลงได้ 600 บาท/คน หรือคิดเป็นรายจ่ายที่ลดลงทั้งหมด 21,000 บาท นอกจากนี้ในปี 2566 ทางกองทุนมีกิจกรรมเพาะและขยายพันธุ์ต้นยางเหียง สมาชิกจะมีรายได้จากการจำหน่ายกล้าพันธุ์ยางเหียงให้แก่หน่วยงานที่จะเข้ามาจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ในพื้นที่
- 6) ชุมชนเกิดจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเยาวชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชนเกิดความรัก ความห่วงแหนและร่วมมือกันในการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ผลพลอยได้คือในอนาคต กองทุนจะพัฒนาพื้นที่ส่วนนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนและแหล่งศึกษาเรียนรู้เชิงนิเวศ การดำเนินการของกองทุน ตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ป่ายั่งยืน ประชาชนได้รับผลประโยชน์”

2. โครงการขยะสร้างเงิน ชุมชนปลอดถัง

สองข้างทางในตำบลเสวีดมองแล้วสบายตา น้อยครั้งที่จะพบขยะล้นถัง อาจเป็นภาพชินตาสำหรับคนท้องถิ่นแต่เป็นภาพที่สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนจากภายนอก ชุมชนปลอดขยะเป็นผลงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวีด ด้วยเล็งเห็นว่าปัญหาขยะเป็นเรื่องที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มีโรงงานขนาดใหญ่เข้ามาตั้งในชุมชน มีแรงงานจำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ จากการเก็บข้อมูลปริมาณของขยะในชุมชนพบว่า มีขยะ 4 ประเภท คือขยะอินทรีย์คิดเป็น 64 เปอร์เซ็นต์ ขยะรีไซเคิล 30 เปอร์เซ็นต์ ขยะทั่วไป 3 เปอร์เซ็นต์ และขยะอันตราย 3 เปอร์เซ็นต์

ก่อนเริ่มโครงการฯ ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะ แยกขยะไม่เป็น ทั้งขยะตามพฤติกรรมที่เคยชิน คือ การทิ้งรวมๆ กัน การนิยมชุดหลุมและนำไปฝังพร้อมกับการเผา ทำให้ขยะบางประเภทที่ไม่ใหม่ หรือใหม่ไม่หมดจะยังคงเหลืออยู่ในหลุม เมื่อเกิดน้ำท่วมซึ่งเกิดทุกปีทำให้ขยะไหลลงสู่น้ำลำคลอง นอกจากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลเสวีดไม่มีงบประมาณในการจัดการขยะมากนัก ไม่มีที่ทิ้งขยะเป็นของตนเองต้องนำไปทิ้งในพื้นที่ตำบลอื่น และขณะนี้พื้นที่ในตำบลอื่นก็มีปัญหาเรื่องขยะเหมือนกันทำให้ไม่มีตำบลไหนอนุญาตให้นำขยะไปทิ้ง ก่อให้เกิดการหมักหมมและเป็นแหล่งขยายพันธุ์ของแมลงวัน และกลิ่นรบกวน

ทางกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด จึงได้คิดโครงการ ชยะสร้างเงิน ชุมชนปลอดภัย ขึ้น และเริ่มรณรงค์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- 1) จัดตั้งคณะกรรมการการแก้ปัญหาชยะตำบลเสวียดขึ้น โดยมีคณะกรรมการจากคนในชุมชนจำนวน 22 คน มีที่ปรึกษาจากหน่วยงานต่างๆ คือ เจ้าอาวาสวัดท่าเสวียด นายอำเภอท่าฉาง ผกก.สภ.เสวียด นายก อบต.เสวียดและเจ้าหน้าที่ กำนันตำบลเสวียด ผอ.โรงเรียนเสวียดวิทยา ผอ.รพ.สต.เสวียด สหกรณ์ผู้ปลูกปาล์ม กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวียด
- 2) จัดทำแผนการดำเนินงานการแก้ปัญหาชยะตำบลเสวียดรายปี พร้อมทั้งผลักดันการพัฒนาสุขภาพของตำบลเสวียด ผ่านธรรมนูญสุขภาพตำบลเสวียด รณรงค์ให้คนในชุมชนหันมาตระหนักถึงปัญหาชยะ และเห็นถึงความสำคัญของการเริ่มต้นคัดแยกชยะตั้งแต่ในครัวเรือน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การเดินขบวนในงานกีฬาของชุมชน งานวันลอยกระทง การติดป้ายรณรงค์ริมทาง และจัดอบรมให้ความรู้สมาชิกและชุมชน ในการคัดแยกชยะ อสม.ถ่ายรูปชยะแล้วตั้งคำถามว่า “ชยะไปไหน” โฟสต์ลากลุ่มต่างๆ การแข่งขันกันคัดแยกชยะโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มสีเหมือนการแข่งขันกีฬาแต่ใช้การแข่งกันคัดแยกและเก็บชยะแทน นำมาขายให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ เพื่อนำเงินที่ได้ไปจัดกิจกรรมท่องเที่ยวประจำปีของกลุ่ม อสม.
- 3) จากการแพร่ระบาดของสถานการณ์ Covid-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้สมาชิกของกองทุนบางส่วนไม่สามารถหาเงินเพื่อสมทบกองทุนจำนวน 365 บาท/ปีได้ กองทุนจึงจัดให้มีโครงการ 365 เปลี่ยนชยะเป็นเงินโดยให้สมาชิกนำชยะรีไซเคิลมามอบให้กองทุน สำหรับแลกเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อสมทบกองทุน ในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา สามารถจัดการแลกเปลี่ยนชยะเป็นเงินสมทบเป็นเงินกว่า 25,550 บาท นอกจากนี้ชยะรีไซเคิลส่วนที่มีมูลค่าเกินจาก 365 บาทของสมาชิกแต่ละคน ทางกองทุนได้ให้เป็นเงินคืนกลับไปยังสมาชิกตามมูลค่าที่เกิดขึ้น ชยะรีไซเคิลที่กองทุนรับมาจากสมาชิก ทางกองทุนนำไปจำหน่ายต่อ ก่อเกิดเป็นเงินในโครงการมากกว่า 31,500 บาท
- 4) สมาชิกกองทุนร่วมกับอสม.ตำบลเสวียด นำร่องโครงการโดยการทำกิจกรรมเก็บชยะริมทาง โดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ แล้วดำเนินการเก็บชยะเพื่อให้ชุมชนเห็นเป็นตัวอย่าง และเพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง ชยะที่เก็บได้ทางกองทุนนำมาคัดแยกเป็นประเภทต่างๆ และนำชยะรีไซเคิลไปจำหน่าย นำเงินที่ได้มาใช้ในกิจกรรมการรณรงค์การคัดแยกชยะและกิจกรรมการเก็บชยะริมทาง

- 5) อบรมให้ความรู้ในการทำถังรัวโลก ทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากขยะเปียกที่ย่อยสลายได้ พร้อมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำถังรัวโลกให้แก่สมาชิกกองทุนจำนวน 50 ราย ในขณะที่ทางอสม.สนับสนุนให้ 143 ราย อำเภอท่าฉางสนับสนุนเพิ่มอีก 90 ราย กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีสนับสนุน 9 ราย รวมการสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำถังรัวโลกแก่สมาชิกกองทุนทั้งสิ้น 292 ราย จัดให้มีเตาเผาขยะแห้งครัวเรือน เพื่อเผาขยะแห้งและขยะทั่วไป โดยการสนับสนุนของ อบต.เสวีียดและอำเภอท่าฉาง
- 6) การปลูกผักปลอดสารและสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก ปลูกพืชสำหรับทำวัตุดิบเครื่องแกงโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเครื่องแกงบ้านเสวีียดรับซื้อวัตุดิบทั้งหมด เช่น พริกสด ขมิ้น กระชาย พริกไทยดำ ข่า จัดกิจกรรมประกวดแปลงผักปลอดสารเคมี เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่สมาชิกและลดรายจ่ายครัวเรือน และรับซื้อผลผลิตผักปลอดสารเคมีครัวเรือนจากสมาชิกกองทุน เพื่อจำหน่ายตลาดนัดชุมชน ตลาดเกษตรกรของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดภัยบ้านเสวีียด ตลาดนัดเกษตรกร บริเวณศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในวันศุกร์ และจำหน่าย Green Market Surat Thani ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ หน้าโลตัสสุราษฎร์ธานี และในทุกๆ วันอาทิตย์ ส่งให้โรงพยาบาลสมุย โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ขณะนี้ทางสมาชิกกองทุนสามารถจำหน่ายผลผลิตจากกิจกรรมปลูกผักปลอดสารเคมีครัวเรือน ได้มากกว่า 15,000 บาท/เดือน

ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการขยะสร้างเงิน ชุมชนปลอดถัง

- 1) สมาชิกกองทุนได้รับการพัฒนาเป็นครัวเรือนต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะ จำนวน 10 ราย และทางนายสุกิจ มีพริ้ง นายอำเภอท่าช้าง ได้แต่งตั้งให้ตำบลเสวียดเป็นตำบลต้นแบบในอำเภอท่าช้างในเรื่องการบริหารจัดการขยะ
- 2) ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม ลดการทิ้งขยะตามทางสาธารณะ ลดการเผาขยะ สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยครัวเรือนมากขึ้น ลดปัญหาผลกระทบต่อน้ำผิวดิน น้ำใต้ดินที่เกิดจากการวางขยะกองบนพื้นหรือขุดหลุมฝังโดยไม่มีกรป้องกัน ลดปัญหาผลกระทบด้านคุณภาพอากาศจากขยะมูลฝอยตกค้างส่งกลิ่นเหม็นรบกวนบริเวณบ้านเรือนและที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังลดปัญหาฝุ่นละอองและควันที่เกิดขึ้นจากการเผาขยะ โดยเฉพาะขยะพลาสติก
- 3) ผลด้านสังคม กองทุนสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกและคนในชุมชนในการแก้ปัญหาขยะของตำบลเสวียด เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างกองทุนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา
- 4) ผลด้านสุขภาพ ลดแหล่งที่อยู่อาศัยจากสัตว์มีพิษจากการทิ้งขยะไม่ถูกต้องแก้ปัญหาจากสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคต่างๆ เช่น แมลงวัน หนู ทำให้เกิดการแพร่กระจายของโรค เช่น โรคบิด ตาแดง โรคผิวหนัง การคัดแยกขยะครัวเรือนทำให้สมาชิกเก็บและทำลายขยะอย่างเป็นระบบ โดยการฝังกลบที่ถูกวิธีหรือเข้าเตาเผาครัวเรือน ส่งผลให้บ้านเรือนสะอาดสะอ้าน ลดปัญหาด้านสุขภาพที่จะตามมา
- 5) ผลด้านเศรษฐกิจ สมาชิกสามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่าย รายได้จากการทำแปลงผักปลอดสารเคมีครัวเรือนใช้ปุ๋ยจากขยะเปียก สมาชิกจำนวน 30 ราย สร้างรายได้จากการจำหน่ายผักเฉลี่ยๆ 500 บาท/คน/เดือน หรือคิดเป็นรายได้รวม 200,000 บาท/ปี และสามารถลด รายจ่ายครัวเรือนจากการหันมาบริโภคผักที่ปลูกเองได้ เดือนละไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท/คน/เดือน หรือ 360,000 บาท/ปี สมาชิกมีการคัดแยกขยะรีไซเคิลในครัวเรือนจำนวน 50 ราย มีรายได้เฉลี่ยจากการขายขยะรีไซเคิลอยู่ที่ 250 บาท/คน/เดือน หรือคิดเป็น 150,000 บาท/ปีจากการนำขยะเศษอาหารครัวเรือนไว้เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เป็นการลดรายจ่ายด้านต้นทุนการเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูของสมาชิก

ผลจากการดำเนินโครงการธนาคารปายางเหียงและโครงการขยะสร้างเงิน ชุมชนปลอดภัย นอกจากส่งผลด้านสังคม คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ การสร้างความร่วมมือ ระหว่างภาคส่วนต่างๆ อันนำไปสู่การทำงานร่วมกันในโครงการอื่นๆ แล้ว ชุมชนเองยัง เรียนรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัว ค้นหาฐานทุนของตนเอง ใช้กลุ่ม องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการทำงาน ไปเชื่อมโยงหน่วยงาน ภายนอกเข้ามาช่วยเสริมเติมเต็มในด้านต่างๆ ความสะอาดของชุมชนและปายางเหียง เป็นรูปธรรมที่ช่วยเติมพลังใจในการทำงานให้กับชุมชน ต้นยางเหียงจำนวนหลายหมื่นต้น ที่ตั้งตรงขึ้นสู่ท้องฟ้ากว้าง เป็นสัญลักษณ์ความมั่นคงในชีวิตของคนเสียดได้อย่างชัดเจน

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

ผู้ประสานงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสวีียด
149 หมู่ที่ 2 ตำบลเสวีียด อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ 085-0816940 e-mail patthama291@gmail.com
นางสาวปัทมา ชัง

ข้อมูลอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566

“สร้างสวัสดิการ สร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างอาชีพ ให้คนในชุมชน”

กองทุนสวัสดิการชุมชน
เทศบาลตำบลบางชะแยบ
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

¹ “ตำบลบางชะแยบ เดิมเขียนว่า “บางแชแยง” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “บางชะแยบ” ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาว “มอญ” อพยพเข้ามาอาศัยในรัชกาลที่ 2 ของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอพยพมาจากเมืองพม่า อาชีพเดิม ทำนา ทำสวน ทำไร่ซึ่ง สมัยก่อนเดินทางโดยทางเรือ ปัจจุบันเดินทางโดยรถยนต์ สะดวกสบายกว่า ปัจจุบันคนพื้นบ้านได้ขายที่ดินให้นายทุนสร้างโรงงาน คนส่วนใหญ่จึงเป็นคนต่างจังหวัด”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยบตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ 4 ซอยใจเอื้อพัฒนา ถนนนนท์-ปทุม ตำบลบางชะแยบ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางชะแยบ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2550 ด้วยเจตนารมณ์เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้นำหรือสมาชิก เมื่อมีปัญหาหรือความจำเป็น เพื่อปลูกฝังและสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมของผู้นำ สมาชิก เยาวชนในการช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน เพื่อช่วยเหลือผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบสาธารณภัยในชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงสู่กองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอ จังหวัด แรกเริ่มของการดำเนินงานกองทุนฯ มีสมาชิกแรกตั้งเพียง 23 คน ขณะที่ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกสะสมอยู่ที่จำนวน 1,290 คน และจำนวนสมาชิกคงเหลือปัจจุบัน 1,055 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565) คิดเป็นร้อยละ 8.84 ของจำนวนประชาชนในตำบล 14,585 คน

¹ เทศบาลตำบลบางชะแยบ <https://bangkhayaeng.go.th/>

โดยปัจจุบันมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกอยู่ 12 ประเภท ได้แก่ 1) สวัสดิการเกี่ยวกับการเกิด 2) สวัสดิการการเจ็บป่วย 3) สวัสดิการทุนการศึกษา 4) สวัสดิการเสียชีวิต 5) สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ 6) สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ 7) สวัสดิการประเพณีวัฒนธรรม 8) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 9) สวัสดิการผู้สูงอายุ 10) สวัสดิการวันเด็กแห่งชาติ 11) สวัสดิการ สาธารณประโยชน์ 12) สวัสดิการการพัฒนาศักยภาพ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีนางดวงตา เรืองสุข เป็นประธานกองทุนฯ ในปัจจุบัน

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยงมีการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่เขตการปกครองของเทศบาลตำบลบางชะแยงทั้ง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านต้นโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านบางชะแยง หมู่ที่ 3 บ้านตลาดใต้ และหมู่ที่ 4 บ้านบางนางบุญ ซึ่งจากการที่มีสมาชิกกองทุนฯ ครอบคลุมทุกพื้นที่หมู่บ้านและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยงอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการกองทุนฯ ที่มีการประชุมร่วมกัน 3 เดือน/ครั้ง เพื่อรายงานการทำงานรับฟังปัญหาของคณะกรรมการที่กระจายตัวอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน และด้วยการดำเนินงานบริหารกองทุนฯ บนหลักนิติธรรมที่มีกฎระเบียบข้อบังคับและกติกากำหนดที่ทันสมัย ซึ่งมีการทบทวนกันทุกปีบนฐานการยอมรับและพร้อมใจยึดถือปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกและสังคม มีได้กระทำตามอำเภอใจหรือถืออำนาจของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคณะกรรมการกองทุนฯ เอง พร้อมยึดมั่นถือมั่นในความถูกต้องดีงาม ความซื่อสัตย์ สุจริตและความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน มีความโปร่งใสในการทำงานที่ตรงไปตรงมา ให้ทุกคนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง มีการทำงานร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ทำให้ได้ข้อมูลกลุ่มเปราะบางในชุมชน จากข้อมูลดังกล่าวส่งผลให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยงสามารถจัดสวัสดิการที่ทำให้เข้าถึงคนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ซึ่งอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจที่มาจากกลไกของคณะกรรมการกองทุนฯ ที่ครอบคลุมทั้ง 4 หมู่บ้าน จนเกิดเป็นรูปธรรมของการขยายผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนใน “ด้านการพัฒนาสังคมชีพในชุมชน”

กองทุนฯ ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ระดับบุคคล ครอบครัว
จากสถานการณ์ของตำบลบางชะแยงที่พบว่ามีผู้ประสบปัญหาสังคมในชุมชน หลังจากที่ได้มีการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งดำเนินการโดยคณะทำงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง ร่วมกับ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า มีผู้ประสบปัญหาจำนวน 50 ครอบครัว เป็นกลุ่มว่างงาน 15 ครอบครัว กลุ่มผู้ป่วยติดเตียงผู้พิการ 20 ครอบครัว และกลุ่มผู้มีรายได้น้อย 10 ครอบครัว

ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ได้จัดให้มีการอบรมอาชีพการทำก๋วยเตี๋ยวให้กับผู้มีรายได้น้อย จำนวน 40 คน จนสามารถประกอบอาชีพได้จำนวน 2 กลุ่ม จำนวน 10 คน โดยที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชะเงว่นได้สนับสนุนงบประมาณที่เป็นทุนตั้งต้นจำนวน 5,000 บาท

เรื่องราวดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชะเงว่น เริ่มจากที่คณะกรรมการได้พบเห็นปัญหาชีวิตของคุณงเยาว์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกกองทุนฯ ที่ต้องเลี้ยงหลานด้วยตัวคนเดียว เดิมทีมีรายได้จากการทำงานเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แต่พอปลดเกษียณก็ไม่มีรายได้หลักที่มาจุนเจือครอบครัว มีเพียงสวัสดิการเบี้ยคนชราเดือนละ 600 บาท และขายข้าวแกงที่ไม่ได้กำไรมากนัก ทางคณะกรรมการกองทุนฯ จึงได้ทำการประชุมหารือหาแนวทางในการช่วยเหลือ ประกอบกับที่ตัวคุณงเยาว์เองก็มีความรู้ มีภูมิปัญญาในด้านการทำอาหาร ซึ่งเกิดจากการที่ได้ไปช่วยงานต่างๆ แล้วอาศัยการจำสูตรมาดัดแปลงให้เข้ากับตัวเอง ซึ่งมีการเพิ่มกระเทียมสดที่ต้องใช้ปริมาณเยอะ จึงได้ตั้งกลุ่มก๋วยเตี๋ยวขึ้นมา โดยมีงบประมาณตั้งต้นในการสนับสนุนกลุ่มฯ จำนวน 5,000 บาท เพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันเป็นกลุ่มอาชีพในการทำก๋วยเตี๋ยวจำหน่ายในงานต่าง ๆ อีกทั้งในปี 2563 ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เล็งเห็นว่ากองทุนฯ มีการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ว่างงาน ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีจึงได้สนับสนุนอุปกรณ์หม้อก๋วยเตี๋ยว ขามซ้อนและถุงยังชีพให้กับกลุ่มก๋วยเตี๋ยว โดยมอบให้ที่กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใน “โครงการปฏิบัติการ ไม่ทิ้งใคร ไว้ข้างหลัง” เพื่อเป็นการสนับสนุนกลุ่มฯ ในการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชน

การดำเนินงานของกลุ่มก๊วยเตี๋ยจะอาศัยสมาชิกกองทุนฯ ร่วมกันเป็นแรงงาน โดยมีคนหลักคือคุณนงเยาว์ ที่เป็นจะเป็นคนคอยปรุงสูตร ควบคุมรสชาติของก๊วยเตี๋ย และผลัดเปลี่ยนแรงงานที่เข้าร่วมในการจัดการตามแต่ละครั้งที่ได้ออกงาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลัก ๆ ในแต่ละครั้งดังนี้ คนปรุง คนหีบ คนลวกเส้น คนล้างจาน แรงงานขนย้าย และคนดูแลด้านการเงิน การคัดเลือกแรงงานก็เป็นไปตามแต่ละวาระที่มีงานเข้ามา ตามที่สะดวก โดยทางคุณดวงตา เรื่องสุข ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ จะเป็นผู้รับงานต่าง ๆ เข้ามาแล้วกระจายงานให้แก่สมาชิกกลุ่มฯ

รายได้จากการที่กลุ่มก๊วยเตี๋ยได้รับมาจะนำมาหัก 10% เพื่อเป็นเงินกองทุนของกลุ่มก๊วยเตี๋ยในการบริหารจัดการและการดูแลต่าง ๆ เมื่อกรณีมีเรื่องฉุกเฉินที่ต้องใช้เงิน เช่น การซื้ออุปกรณ์เครื่องครัว หรือการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่ชำรุด ก็นำเงินส่วนนี้ไปดำเนินการ

จากเรื่องราวดังกล่าวนี้จะชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบล

บางชะแวงกับกลุ่มก๊วยเตี๋ย ที่กองทุนฯ ได้ให้งบประมาณสนับสนุนในเบื้องต้นแก่กลุ่มฯ ทำให้เกิดระบบการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ถึงแม้รายได้ที่เกิดจากการที่กลุ่มก๊วยเตี๋ยได้ออกขายตามงานต่าง ๆ นั้นจะไม่ได้นำกลับเข้าสู่กองทุนฯ โดยตรง แต่กิจกรรมดังกล่าวได้สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกองทุนฯ ให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีอาชีพ มีรายได้ทำให้สมาชิก ดังกล่าวเสริมศักยภาพทางเศรษฐกิจ มีเงินที่สามารถนำส่งสมทบสวัสดิการให้กองทุนฯ ได้

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแวง สนับสนุนส่งเสริม สัมมาชีพ ให้กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเปราะบาง ผู้ว่างงานทำก๊วยเตี๋ย ชายข้ามแดนในวันพระ ทำให้มีรายได้เสริม และได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาสูตรทำก๊วยเตี๋ยหมู ก๊วยเตี๋ยเนื้อให้กับประชาชนในตำบลโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มาร่วมทำงานในโครงการหนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งตำบลทำให้กลุ่มมีรายได้ จนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เห็นว่าการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ว่างงาน ให้มีรายได้เพิ่มเป็นสิ่งที่ดี จึงสนับสนุนหม้อก๊วยเตี๋ยวามซ้อ้นและถูงยังชีพให้กลุ่มอีก โดยมีการมอบให้ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในโครงการ “ปฏิบัติการ ไม่ทิ้งใคร ไว้ข้างหลัง” และกลุ่มสูงวัยบ้านนางบุญ ทุกสัปดาห์กลุ่มจะขายข้าวแกงทุกวันพระ ที่วัดบางนางบุญ ส่วนก๊วยเตี๋ย กลุ่มจะรับเป็นงานๆ ประธานกลุ่มนางนงเยาว์ เพ็ญพิทักษ์ มีการพัฒนาจนได้เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดสูตรการทำก๊วยเตี๋ย

นอกเหนือจากการที่กองทุนฯ สามารถพัฒนาสัมมาชีพให้เกิดในชุมชน ผ่านกิจกรรมกลุ่มก๊วยเตี๋ยได้แล้วนั้น ยังได้มีการพัฒนาต่อยอดในการค้นหาภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชนด้วย โดยดำเนินการร่วมกับสภาองค์กรชุมชนและกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีอยู่เนื่องด้วยสมาชิกกองทุนฯ แต่ละคน ต่างก็มีบทบาทหน้าที่ที่มากกว่าบทบาทเดียว

ร่วมกันทำการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านการทำกล้วยเดี่ยว ภูมิปัญญาด้านการถักเป็ด ภูมิปัญญาด้านการทำกระยาสาร ภูมิปัญญาด้านการสาน ตะกร้าและพัด ภูมิปัญญาด้านการทำชิงตองที่เป็นไปตามฤดูกาล รวมถึงภูมิปัญญา ด้านการทำผ้ามัดย้อมซึ่งพัฒนาต่อยอดเป็นอีกกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ ให้กับสมาชิกกองทุนฯ และคนในชุมชน

ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายผลของการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชน คณะกรรมการ กองทุนฯ ก็ได้ต่อยอดในการพัฒนาด้วยการเชื่อมโยงกับสถาบันวิชาการอย่างมหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ เพื่อมาช่วยในการอบรมสร้างอาชีพสูตรกล้วยเดี่ยวให้แก่คนในชุมชน ให้ได้มีอาชีพและรายได้ ทำให้มีกลุ่มในการทำกล้วยเดี่ยวใหม่เกิดขึ้นอีก 2 กลุ่ม และยัง เป็นการสืบสานต่อยอดภูมิปัญญาให้ดำรงไว้เป็นที่รับรู้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

“กล้วยเดี่ยวของบางชะแยงค้ำถึงสิ่งแวดล้อม”

ในทุกครั้งที่กลุ่มกล้วยเดี่ยวของบางชะแยงได้ไปออกงานจะค้ำถึงถึงการรักษา สิ่งแวดล้อม² “ถึงแม้ว่าจะเป็นส่วนเล็ก ๆ ในการรักษาสิ่งแวดล้อม แต่ถ้าได้อย่างจริงจัง มันก็เป็นสิ่งที่ช่วยโลกในระดับหนึ่งไม่มากนักน้อย” จากคำกล่าวของคุณดวงดา เรืองสุข (ประธานกองทุน) ที่มีบทบาททั้งการเป็นประธานกองทุนฯ และ อสม. รวมถึงการเป็น อดีตผู้ใหญ่บ้าน ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำของชุมชนในการทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้ ชาวบ้านเห็น เป็นผู้นำที่ปฏิบัติอย่างจริงจังไม่ได้แค่แรงจูงใจแบบปล่อยผ่าน อย่างการ ประชุมในแต่ละครั้งหากมีการกินข้าวร่วมกัน ก็ต้องพกงานย้อนมาด้วยตัวเอง ตั้งแต่เกิด สถานการณ์โควิด-19 ชาวบ้านก็ได้ตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และที่สำคัญ แรงบันดาลใจในการรักษาสิ่งแวดล้อม มาจากการได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี พ.ศ.2554 ที่เกิดสถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ สมเด็จพระเทพฯ ทรงพระราชทานปันโดให้แก่ชาวบ้านในการใช้ของต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาขณะนี้เป็นจุดเริ่มต้น ของการรักษาสิ่งแวดล้อมของคนบางชะแยง

นอกเหนือจากการส่งเสริมกลุ่มกล้วยเดี่ยวของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล ตำบลบางชะแยงแล้ว ยังส่งเสริมสัมมาชีพในการทำผ้ามัดย้อม โดยการของบประมาณ จากกองทุนส่งเสริมสวัสดิการจังหวัดปทุมธานี มาอบรมเพิ่มเทคนิคการมัดย้อม เพื่อการ พัฒนาสัมมาชีพ ของกลุ่มให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น จนสามารถตั้งกลุ่มมัดย้อม มัดย้อม ตำบล บางชะแยง เสริมรายได้ ขายทาง Online ทั้ง Line และ Facebook

² เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างคามมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. ประเภทที่ 6 : ด้านการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชน. วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566. (บันทึกเนื้อหาโดย นางสาว สุโรดา ลาววัลย์)

รูปแบบการจัดสวัสดิการ ที่ทำให้เข้าถึงคนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง มีข้อมูลกลุ่มเปราะบางซึ่งสามารถจัดสวัสดิการให้กลุ่มเปราะบางได้ตามความจำเป็น โดยปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการข้อมูลได้ดีคือการทำที่คณะกรรมการกองทุนฯ ที่ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน อีกทั้งคณะกรรมการแต่ละคนต่างก็มีบทบาทหน้าที่และภารกิจในบทบาทอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ บทบาทของการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และในอีกหลายบทบาททำให้มีความเชื่อมโยงกับข้อมูลชุมชนในหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยงสามารถพัฒนาสัมมาชีพให้เกิดขึ้นในชุมชน

1) ผู้นำหรือแกนนำในคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการฯ ที่มีความสามารถและตั้งใจจริงในการรวมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมถึงความสามารถในหลายบทบาท ภารกิจที่รับผิดชอบขับเคลื่อนงานในพื้นที่ทั้งบทบาทของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการฯ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และอีกหลายบทบาทที่แต่ละคนมีอยู่แล้วสามารถนำบทบาทมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยเฉพาะการใช้ข้อมูลร่วมกัน

2) ภูมิปัญญาและความรู้ในชุมชน พบว่าเมื่อเกิดการสร้างสัมมาชีพในชุมชนขึ้นในด้านการทำกลุ่มก๋วยเตี๋ยวจนประสบความสำเร็จจนเป็นที่รับรู้ ทำให้คนในชุมชนร่วมกันสืบค้นภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเกิดเป็นกระบวนการจัดการความรู้ขึ้นที่ดึงเอาความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลในชุมชน (Tacit Knowledge) อาทิเช่น การทำจักสาน สานตะกร้า สานพัด การทำเป็ด การทำกระยาสารท ผ้ามัดย้อม มีกระบวนการดึงความรู้ดังกล่าวออกมาให้ผู้อื่นที่นอกเหนือจากสมาชิกของกองทุนสวัสดิการฯ ได้ใช้ประโยชน์เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ผ่านการกระบวนการหนุนเสริมจากภาคีวิชาการที่เข้ามาช่วย ซึ่งสามารถนำไปขยายผลให้ได้เรียนรู้ และก่อเกิดเป็นสัมมาชีพ โดยเฉพาะการทำผ้ามัดย้อมที่ส่งเสริมและพัฒนาจนเป็นอีกหนึ่งสัมมาชีพในชุมชนได้

3) การบริหารจัดการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย นับว่าเป็นความสามารถในการบริหารจัดการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการฯ ที่ทำหน้าที่เชื่อมประสานทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเข้ามาช่วยหนุนเสริมในสิ่งที่ชุมชนต้องการผ่านบทบาทของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง อาทิเช่น การขยายความรู้และภูมิปัญญาด้านการทำก๋วยเตี๋ยวเพื่อไม่ให้อุตสาหกรรมดังกล่าวนี้หายไป และต่อยอดให้ผู้อื่นสามารถนำไปประกอบอาชีพตนเองได้ทางกองทุนสวัสดิการฯ ก็ได้ต่อประสานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มาเป็น

ผู้อบรมสร้างสูตรก๋วยเตี๋ยวให้กับคนในชุมชนโดยใช้คุณนงเยาว์ ที่เป็นเจ้าของสูตรก๋วยเตี๋ยว มาเป็นวิทยากร โดยทางมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้จัดกระบวนการ ให้กับคนในชุมชน หรือการที่คณะกรรมการกองทุนฯ ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่สมาชิก กองทุนได้ประสบแล้วเกินกว่าการที่การจัดสวัสดิการของกองทุนฯ จะช่วยเหลือได้ครอบคลุม ทางคณะกรรมการกองทุนฯ ก็จะทำโครงการประสานเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนการช่วยเหลือ ภายใต้บทบาทที่ตนเองเป็นอยู่รวมถึงทักษะเฉพาะของ คณะกรรมการฯ ที่จะเป็นผู้เจรจา ประสานเชื่อมโยง

4) ระบบการสื่อสารของกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ ที่มีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวในกิจกรรม และการดำเนินงานของกองทุนฯ ผ่านช่องทาง Line Group ซึ่งจะมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการฯ และสมาชิกจากทุกหมู่บ้านเข้าร่วม ในช่องทางดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความเคลื่อนไหว ความคืบหน้า และผลการดำเนินงาน ร่วมกันอย่างเท่าทัน บนหลักการสื่อสารที่ว่า “แก้ข่าวร้าย กระจายข่าวดี” เป็นการสร้างพลังในการทำงานในชุมชน

จากเรื่องราวการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชนของกองทุนสวัสดิการเทศบาล ตำบลบางชะแยงที่ได้ทำให้เห็นว่าชุมชนสามารถสร้างอาชีพที่สุจริต อาชีพที่ชอบธรรม เป็นสัมมาอาชีพะ เป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียน สิ่งแวดล้อม ไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึง ความเป็นธรรมทางสังคม คือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของ ผู้บริโภคและผู้รับบริการเป็นหลัก สร้างความอิมทอ้งให้แก่ผู้บริโภค และอิมใจแก่ผู้รับ และผู้ประกอบการสัมมาชีพดังที่กล่าวมา...นี่คือเรื่องราวเล็ก ๆ แต่มีความหมายมากมาย สำหรับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

ผู้ประสานงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง
12 หมู่ที่ 4 ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
โทรศัพท์ 081-8227525 e-mail dogmoo4@hotmail.com
นางดวงตา เรืองสุข

ข้อมูลอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566
2. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2564). เรื่องเล่าการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การพึ่งพาตนเอง สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี “ส่งเสริมอาชีพ แปรรูปหมูฝอยสู้โควิด-19”. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
3. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2562). เอกสาร “แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ปี 2562 สัมมาชีพชุมชน สร้างวิถีที่ยั่งยืน” กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
4. เทศบาลตำบลบางชะแยง. <https://bangkhayaeng.go.th/>

“ความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงด้านสุขภาพ คือ สวัสดิการที่ยั่งยืน”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

เขตธนบุรีเดิมมีฐานะเป็นอำเภอชั้นในขึ้นกับกรมนครบาล ตั้งที่ว่าการอำเภอในพื้นที่ของวัดราชคฤห์ จึงเรียกอำเภอนี้ว่า อำเภอราชคฤห์ (ปัจจุบันสำนักงานเขตย้ายมาตั้งอยู่บริเวณวัดเวฬุราชิน) ต่อมาเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2459 ได้มีพระบรมราชโองการเปลี่ยนชื่ออำเภอราชคฤห์ เป็น อำเภอบางยี่เรือ จังหวัดธนบุรี เนื่องจากมีที่ตั้งอำเภออยู่ในเขตตำบลบางยี่เรือในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2482 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการยุบจังหวัดธนบุรีร่วมกับจังหวัดพระนครให้มีฐานะเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ดังนั้น เพื่อรักษาคำว่า “ธนบุรี” ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงและเพื่อเฉลิมพระเกียรติของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ประกอบกับอำเภอบางยี่เรือนี้ เคยเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดธนบุรีด้วย จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนชื่ออำเภอบางยี่เรือเป็น “อำเภอธนบุรี” ขึ้นกับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น “เขตธนบุรี” ขึ้นกับกรุงเทพมหานครในเวลาต่อมา ครั้นในวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ได้มีประกาศกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงและตั้งแขวงใหม่ในเขตธนบุรี เนื่องจากผู้บริหารกรุงเทพมหานครมีนโยบายให้แบ่งแขวงขนาดใหญ่ให้ย่อยลง เพื่อความชัดเจนในการให้บริการของสำนักงานเขต โดยได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงบุคคลไค แขวงบางยี่เรือ และแขวงตลาดพลู นำมาจัดตั้งเป็นแขวงสำเหร่และแขวงดาวคะนอง

ชุมชนเขตนบุรี ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดต่อกับเขตอื่นเรียงตามเข็มนาฬิกา คือ ทางทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่และเขตพระนคร มีคลองบางกอกใหญ่และแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขตทางทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตคลองสาน มีสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ ถนนประชาธิปไตย ถนนลาดหญ้า (บริเวณรอบวงเวียนอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน และคลองบางไส้ไก่ เป็นเส้นแบ่งเขต ทางทิศใต้ ติดต่อกับเขตบางคอแหลมและเขตราษฎร์บูรณะ มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองดาวคะนองเป็นเส้นแบ่งเขต และทางทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตจอมทองและเขตภาษีเจริญ มีคลองบางสะแก คลองแยกบางสะแก 13 คลองวัดใหม่ยายนุ้ย 1 (คลองศาลเจ้าตันโพธิ์) และคลองด่านเป็นเส้นแบ่งเขต

เขตนบุรีแบ่งพื้นที่เขตการปกครองออกเป็น 7 แขวง คือ 1) แขวงวัดกัลยาณ์ 2) แขวงหิรัญรูจี 3) แขวงบางยี่เรือ 4) แขวงตลาดพลู 5) แขวงบุคคโล 6) แขวงลำเหร์ 7) แขวงดาวคะนอง

โดยมีชุมชนที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่เขตนบุรีทั้งสิ้น 43 ชุมชน ดังนี้

1 รายชื่อ 43 ชุมชนในเขตนบุรี

1. ชุมชนวัดใหม่ยายนุ้ย	21. ชุมชนโรงคราม	41. ชุมชนแซ่ซิ้มสวนบน
2. ชุมชนสามัคคีธรรม	22. ชุมชนศรีภูมิ	42. ชุมชนสองร้อยห้อง
3. ชุมชนวัดบางสะแกใน	23. ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ	43. ชุมชนสายสัมพันธ์
4. ชุมชนปากคลองบางสะแก	24. ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ	
5. ชุมชนวัดกันตทาราราม	25. ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ	
6. ชุมชนข้างสถานีรถไฟ
วงเวียนใหญ่	26. ชุมชนบางไส้ไก่
บ้านสมเด็จพระ	
7. ชุมชนโรงเจ ๑	27. ชุมชนวัดประดิษฐาราม	
8. ชุมชนโรงเจ ๒	28. ชุมชนสี่แยกบ้านแขก	
9. ชุมชนตากสินสัมพันธ์	29. ชุมชนประสานมิตร	
10. ชุมชนวัดอินทาราม	30. ชุมชนเจริญนคร๖๖	
11. ชุมชนตรอกเทวดา	31. ชุมชนมะนาวหวาน	
12. ชุมชนหลังศูนย์
จันทร์ฉิมไพบูลย์	32. ชุมชนวัดราชวรินทร์	
13. ชุมชนสวนพลู	33. ชุมชนบางน้ำสน	
14. ชุมชนพัฒนาบ้านล่าง	34. ชุมชนหลังไปรษณีย์ลำเหร์	

¹ รายชื่อ 43 ชุมชนในเขตนบุรี อ้างอิงจากเว็บไซต์สำนักงานเขตนบุรี <https://webportal.bangkok.go.th/thonburi/index>

15. ชุมชนวัดหิรัญบุรี	35. ชุมชนสุทธาราม
16. ชุมชนวัดกัลยาณ	36. ชุมชนเกื้อวิทยา
17. ชุมชนกุฎีขาว	37. ชุมชนวัดดาวคนอง
18. ชุมชนวัดบุปผาราม	38. ชุมชนไกรบือพัฒนา
19. ชุมชนวัดประยุรวงศ์	39. ชุมชนตรอกสะพานยาว
20. ชุมชนกุฎีจีน	40. ชุมชนสนามแดง

กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรีก่อตั้งเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555 ปัจจุบันมีสมาชิกสะสม จำนวน 990 คน และสมาชิกปัจจุบัน 898 คน โดยมีสถานะเงินสะสมถึงปัจจุบันอยู่ที่จำนวน 1,250,149 บาท แบ่งเป็นเงินสมทบจากสมาชิกกองทุน จำนวน 295,920 บาท เงินสมทบจาก อปท.(กรุงเทพมหานคร) โดยสมทบ 3 รอบ จำนวน 516,880 บาท เงินสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยสมทบ 5 รอบ จำนวน 419,386 บาท และรายได้อื่น ๆ จำนวน 17,963 บาท จากการบริหารจัดการดังกล่าวของกองทุนฯ ได้มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก จำนวน 10 ด้าน ได้แก่ 1) สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/การคลอด 2) สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วยรักษาพยาบาล 3) สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ 4) สวัสดิการเกี่ยวกับการเสียชีวิต 5) สวัสดิการเกี่ยวกับการจัดการงานศพ 6) การจัดสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการ 7) สวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษา 8) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (ซ่อมบ้านพอเพียง) 9) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโรคโควิด-19 และ 10) สวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน

ร่วมสร้างความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตให้แก่คนในชุมชน

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงปี 2563 ที่มีการแพร่ระบาดเข้ามาในเมืองไทยทำให้ประชาชนในประเทศตื่นตระหนกและวิตกกังวล ด้วยเป็นโรคที่มีการติดต่อ แพร่ระบาดง่ายและรวดเร็ว เป็นโรคอุบัติใหม่ที่ยังไม่มีมาตรการในการรับมือได้เพียงพอ ทำให้ยอดผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นจำนวนมากในแต่ละวัน รวมทั้งมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรีและเครือข่ายได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลในพื้นที่พบผู้ติดเชื้อ จำนวน 496 คน ผู้กักตัว 1,578 คน และ ผู้ได้รับผลกระทบ เช่น ว่างงาน ถูกเลิกจ้าง และขาดรายได้ จำนวน 1,343 คน และเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มรุนแรงทางหน่วยงานราชการมีมาตรการให้ต้องควบคุมไม่ให้มีการแพร่ระบาดและมีผู้ติดเชื้อเพิ่ม จึงมีมาตรการเพื่อการป้องกันต่าง ๆ เช่น การให้หน่วยงาน/สถานที่ราชการหรือสถานประกอบการหยุดการทำงาน ร้านค้าขายต้องปฏิบัติตามมาตรการที่หน่วยงานกำหนดประชาชนต้องปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัด เมื่อระยะเวลาผ่านไปเข้าปัญหาหลายอย่างจึงตามมา

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนใน กรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดความขาดแคลนทั้งสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการเฝ้าระวังป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ไม่มีจำหน่าย ไม่มีใช้สำหรับป้องกัน เข้าสู่สถานการณ์ข้าวยากหมากแพง ผู้ป่วยไม่มีที่รักษา สถานบริการโรงพยาบาลไม่เพียงพอต่อผลของการแพร่ระบาด ทำให้ผู้ติดเชื้อต้องรักษาและดูแลตัวเองที่บ้านอยู่ในชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ช่วยกันดูแลส่งยา ส่งสมุนไพร ส่งอาหาร ดูแลกันตามสมควร

จากเหตุการณ์นี้ทำให้คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี ได้ทำการประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้วยการสนับสนุนการปลูกพืชผักสวนครัว เพาะสัตว์เลี้ยง เพาะและแปรรูปเห็ด ให้ชุมชนเป็นแหล่งอาหาร ทำให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงอาหารได้โดยไม่ต้องขาดแคลนและมีเพียงพอต่อการบริโภค เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการปลอดภัยจากสารเคมีและยาฆ่าแมลง ปลูกโดยใช้น้ำหมักชีวภาพที่ผลิตกันเอง ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ซึ่งผลระยะยาว ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีเจ็บป่วยน้อยลง ในการรวมตัวสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารนี้ มีเครือข่ายชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรีเข้าร่วมจำนวน 30 ชุมชน ดำเนินการร่วมกันนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 ต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในส่วนการสนับสนุนการดำเนินงาน ใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรีเป็นแกนนำร่วมกับสภาองค์กรชุมชนเขตธนบุรี เข้ารับการขอรับสมทบงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนผ่านโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้รับสนับสนุนงบประมาณบางส่วน มาดำเนินงานในพื้นที่ร่วมกับภาคีต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นเครือข่ายร่วมให้ความรู้วิชาการ ซึ่งการดำเนินงานแม้ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนแออัดไม่มีพื้นที่ส่วนกลางหรือมีที่ว่างเปล่านั้นก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ สามารถดำเนินการในพื้นที่จำกัด หรือพื้นที่แคบได้ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

การดำเนินงานเรื่องการป้องกันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรีที่ได้ดำเนินการร่วมกับสภาองค์กรชุมชนเขตธนบุรีและเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ แบ่งแผนการทำงานออกเป็น 3 ระยะ คือ

บทบาทในระยะที่ 1 เป็นระยะของการเฝ้าระวัง โดยจะมีการจัดอุปกรณ์ป้องกัน และให้ความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันดูแลตนเอง เพื่อลดการติดเชื้อและลดการแพร่ระบาดตามประกาศของสำนักงานศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) การจัดทำหน้ากากผ้า การจัดทำเจลแอลกอฮอล์ การจัดทำจุดล้างมือตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19

บทบาทในระยะที่ 2 เป็นระยะที่ชุมชนได้มีมาตรการในการถือปฏิบัติร่วมกัน ในชุมชน โดยกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมค้น ร่วมตัดสินใจ และจัดทำ ข้อมูลเพื่อเป็นการกำหนดมาตรการและกติกาในการเฝ้าระวังและป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัส จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของธรรมนูญชุมชนป้องกันโควิด-19

บทบาทในระยะที่ 3 เป็นระยะของการฟื้นฟูและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ภายในชุมชนเขตนนบุรี โดยร่วมจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคเข้าไปช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นการหยุดงาน การถูกเลิกจ้าง หรือการไม่มีงานทำในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงการร่วมสร้างความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน โดยสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีการปลูกพืชผัก

ทั้งนี้ได้มีการปลูกผักสวนครัว ส่งเสริมการปลูกในกระถางหน้าบ้านตัวเอง ส่วน การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงในท่อปูนซึ่งผลผลิตไม่ได้เยอะเท่าที่ควร เนื่องจาก พื้นที่ของชุมชนมีจำกัด ทำเพียงแค่อาหารในครัวเรือน โดย ในส่วนของการทำครัวชุมชนวัดฤทธิบางส่วนก็ต้องมีการซื้อจาก ตลาดใกล้บ้าน การจัดสรรอาหาร อาหารที่ปรุงสุกแล้วก็นำส่งให้ ผู้ติดเชื้อและกักตัวให้คนกลุ่มเสี่ยงสามารถทานได้ประมาณ 1 สัปดาห์ และกองทุนฯ ได้ส่งเสริมการปลูกเห็ด โดยแจกเชื้อเห็ดนางฟ้าที่สามารถปลูกได้ง่าย ให้กับสมาชิกในชุมชน กระทั่งมีปริมาณมาก จนเกินเพียงพอ ก็ได้ทำการแปรรูปโดยทำ เป็นเห็ดหอยอง แหนมเห็ด ห่อหมกเห็ด น้ำยาเห็ด (ขนมจีน)

โดยในปี 2564 กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรีก็ยังคงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนผ่านโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อหนุนเสริมต่อยอดการสร้างความมั่นคงให้ชุมชนโดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อขยายผลให้สมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมดังกล่าวให้มากขึ้น ซึ่งมีชุมชนเข้าร่วมกว่า 30 ชุมชนในเขตธนบุรีที่เข้ามาดำเนินการร่วมกันเพื่อให้ประชาชนทั้ง 43 ชุมชนได้รับผลประโยชน์ดังกล่าวจากการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต ส่งเสริมและดำเนินการปลูกผักสวนครัว สร้างแหล่งอาหารในชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องมีการเฝ้าระวังผู้ป่วยที่ติดเชื้อในชุมชนจำนวนมาก และมีการกักตัวในรูปแบบของ Home Isolation ดังนั้นระบบการแจกจ่ายอาหาร และการทำครัวชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการผลิตอาหารที่เพียงพอและปลอดภัยจากวัตถุดิบส่วนหนึ่งที่ชุมชนเป็นผู้ผลิตเอง ซึ่งมีการจัดทำทั้งครัวไทยพุทธ และมุสลิมครอบคลุมความต้องการของผู้ประสบภัย

เนื่องด้วยในพื้นที่เขตธนบุรีมีผู้อาศัยที่นับถือศาสนาแตกต่างกันอยู่ในพื้นที่ การดำเนินการดังกล่าว นับว่าเป็นการช่วยเหลือให้เกียรติซึ่งกันและกันด้วย

บทบาทในการบริหารจัดการครัวชุมชน

ด้วยกองทุนสวัสดิการฯ มีคณะกรรมการที่กระจายตัวอยู่ในทุกชุมชนทำให้การทำงานเป็นลักษณะโครงข่ายการทำงาน ให้กรรมการกองทุนฯ แต่ละพื้นที่จัดทำข้อมูลที่สำคัญ โดยทุกชุมชนต้องสำรวจข้อมูล มีผู้ติดเชื้อ กลุ่มเสี่ยงก็ราย เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ก็มีการจัดสรรอาหาร ถูγγยังชีพ ให้เพียงพอ วันละ 2 มื้อ ประกอบกับสถานการณ์ตอนนั้นที่ฟ้าทะลายโจรขาดตลาด ทางกองทุนฯ จึงได้ส่งเสริมให้ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนปลูกฟ้าทะลายโจร

² “ฟ้าทะลายโจร ปลูกเดือนแม่ เก็บเดือนพ่อ” เป็นวิธีการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนปลูกฟ้าทะลายโจร โดยให้เริ่มปลูกในเดือนสิงหาคมแล้วเก็บนำมาใช้ประโยชน์ได้เดือนธันวาคม แต่ต่อมาฟ้าทะลายโจรสดมีปริมาณที่มากเกินความต้องการใช้งาน จึงต้องหาวิธีนำมาแปรรูปเป็นแคปซูลเพื่อเก็บรักษาและง่ายต่อการกระจาย ก็ได้ภาคี

² เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. ประเภทที่ 7 : ด้านการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัย. วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566.

วิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามาให้คำแนะนำและกำกับการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานในการทำ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้ผู้เดือดร้อนพร้อมหน้ากาก เจลล้างมือให้ครบทุกครัวเรือนในชุมชน และมีการนำไปถวายให้กับพระที่ต้องอยู่ประจำวัด รวมถึงศูนย์พักคอยในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนมีความปลอดภัยทางด้านชีวิต ผู้ติดเชื้อลดลง ผู้เสียชีวิตลดลง

ความมั่นคงของชีวิตทางด้านสุขภาพร่างกายที่ดีอันเกิดจากการที่คนในชุมชนได้กินผักปลอดสารพิษ นอกจากปลูกกินกันในครัวเรือนแล้วนั้น ยังสามารถขยายผลสร้างรายได้จากการจำหน่าย อย่างเช่น ชุมชนตอกสะพานยาว มีการปลูกเมล่อน และนำเมล่อนวางขายที่ห้างสรรพสินค้าใกล้เคียง และการปลูกผักสวนครัวที่ยังดำเนินการจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

ปัจจัยที่นำสู่การสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชุมชนเขตนบุรี

ถ้าจะกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรีดำเนินการได้สำเร็จเกิดจากพื้นฐานความเข้มแข็งของแกนนำชุมชน ที่เรียกได้ว่าเป็นคนมีคุณภาพมาร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนฯ ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาพร้อมกันและร่วมกันแก้ไขปัญหา มีการตรวจสอบความโปร่งใส มีการพัฒนากองทุนสวัสดิการโดยเฉพาะระเบียบกติกาให้มีความทันสมัยเท่าทันกับสถานการณ์อย่างการจัด “สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโรคโควิด-19” ให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ที่ประสบเหตุด้านโควิด-19 ที่ผ่านมาซึ่งไม่ได้ช่วยเหลือแค่เพียงแต่เรื่องยาหรืออาหาร แต่ยังได้มีการสนับสนุนเรื่องเงิน ให้สวัสดิการผู้ป่วยติดเชื้อ รายละ 2,000 บาท เป็นจำนวน 30 ราย รวมทั้งมีการผลักดันปัญหาและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น สำนักงานเขตนบุรี กรุงเทพมหานคร ศูนย์สาธารณสุข รวมถึงการเชื่อมโยงวัดและโรงเรียนในพื้นที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการทำงานพัฒนาในพื้นที่ให้เข้ามาแก้ไขปัญหาของชุมชน อีกทั้งมีการออกแบบและวางบทบาทการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรีกับสภาองค์กรชุมชนเขตนบุรี ในการออกแบบพื้นที่เจรจาปรึกษาหารือร่วมกันทุกฝ่ายให้เห็นสภาพปัญหาและความต้องการร่วมของชุมชนจนสามารถประสานความร่วมมือและระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย มีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชน และด้วยผลงานเชิงประจักษ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรีนี้เองทำให้เกิดการขยายผลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เห็นถึงการทำงานที่เข้มแข็งของกองทุนฯ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) จึงได้เข้ามาสนับสนุนในการทำธรรมนูญชุมชนเขตนบุรีขึ้น

โดยสรุปปัจจัยความเข้มแข็งในการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยของกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตธนบุรี คือ

1) แกนนำและคณะกรรมการกองทุนฯ ที่มีศักยภาพและมีการกระจายตัวครอบคลุมในแต่ละชุมชนทำหน้าที่ประสานงาน และสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงในลักษณะโครงข่ายการทำงาน พร้อมกับการเปิดรับในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ

2) ความสามารถของกองทุนฯ ในการประสานเชื่อมโยงหน่วยงานเพื่อระดมทรัพยากรและความรู้ต่าง ๆ เข้ามาในชุมชนเพื่อก่อประโยชน์ให้คนทุกกลุ่มในชุมชน ไม่เพียงแต่สมาชิกของกองทุนฯ เท่านั้นแต่คำนึงถึงคนทุกกลุ่มทุกวัยในชุมชน เช่น การเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระยาและราชภัฏธนบุรี เข้ามาช่วยเหลือในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน อย่างการออกแบบตราสัญลักษณ์สินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน การออกแบบบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการตลาด การส่งเสริมการขายผ่านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งมหาวิทยาลัย หรือการที่คณะกรรมการกองทุนฯ ได้ไปเชื่อมโยงกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้เข้าช่วยพัฒนาศักยภาพในการเขียนโครงการ การทำเอกสารในการเสนอขอรับงบประมาณโครงการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะสามารถเข้ามาสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้

3) การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมความต้องการของสมาชิกและเท่าทันต่อสถานการณ์ทางสังคม อันจะพบว่ากองทุนฯ มีการจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา เพื่อเป็นการเยียวยาให้กับสมาชิกที่ประสบภัยโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับคนในชุมชนที่ไม่ใช่ดูแลแค่สมาชิกที่รับสวัสดิการเพียงเท่านั้นแต่ยังดำเนินกิจกรรมที่ช่วยเหลือครอบคลุมประชาชนในชุมชนเขตธนบุรีทั้งที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกองทุนฯ อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคงกันให้กับชุมชน และ

ขณะเดียวกันกองทุนฯ แห่งนี้ยังมีสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (ซ่อมบ้านพอเพียง) ซึ่งสังเกตเห็นถึงความเดือดร้อนของสมาชิกเนื่องด้วยสภาพพื้นที่ของชุมชนเขตนบุรีเป็นชุมชนแออัด และบางส่วนเป็นผู้มีรายได้น้อย กองทุนฯ จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมต่อแนวทางการพัฒนา ด้านที่อยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชนด้วยเช่นกัน

4) การบริหารจัดการข้อมูล จะพบว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรี เกิดขึ้นได้จากการที่มีข้อมูลในการทำงาน มีรายละเอียดในการบริหารจัดการและตัดสินใจของคณะกรรมการกองทุนฯ รวมถึงการที่สามารถนำข้อมูลสำคัญต่างๆ ในพื้นที่มานำเสนอและแลกเปลี่ยนได้อย่างทันท่วงที โดยทุกชุมชนที่มีคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นผู้ดูแลประสานงานจัดเก็บข้อมูลของชุมชนให้มีความทันสมัย ทันสถานการณ์ที่สำคัญ รวมถึงระบบการส่งต่อและรวบรวมข้อมูลซึ่งจะมีคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นผู้รวบรวมและกระจายประชาสัมพันธ์ข้อมูลดังกล่าวที่เป็นประโยชน์ให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบอย่างเท่าทันกัน

การสร้างความมั่นคง และปลอดภัยที่เกิดขึ้นในชุมชนเขตนบุรี นอกจากความปลอดภัยในทรัพย์สินซึ่งเดิมทีก็มีโครงสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเป็นทุนอยู่แล้วนั้น เมื่อชุมชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างเช่นการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เข้ามาทำลาย สันคลอนคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างที่ไม่มีความคาดคิดมาก่อน แต่กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรีก็ได้ดำเนินการให้เห็นถึงความสามารถ ให้เห็นถึงพลังของชุมชนที่เข้มแข็ง สะท้อนกระบวนการภาคประชาชนที่มีใช้การดูแลสวัสดิการ เฉพาะเพียงแค่สมาชิกกองทุนฯ ของตนเอง แต่ยังคำนึงถึงประชาชนทุกคนในชุมชน จนเกิดเป็นรูปธรรมของการสร้างความปลอดภัยในสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิต และความมั่นคงทางจิตใจ สู่ความมั่นคง ปลอดภัยของชุมชนเขตนบุรีดังเรื่องราวที่กล่าวมา

³ *“เวลาเราจะทำอะไร เราจะร่วมกันทำ คณะกรรมการกองทุนฯ จะปรึกษาหารือกันก่อนโดยเอาข้อมูลของแต่ละชุมชนมาคุย มาวิเคราะห์หรือออกแบบแก้ไขปัญหาร่วมกัน และประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงกัน”*

นางสาวณัฐวดี มิ่งชัย

ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรี

³ เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรสร้างความปลอดภัยของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. ประเภทที่ 7 : ด้านการสร้างความปลอดภัย ความปลอดภัย. วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2566. (บันทึกเนื้อหาโดย นางสาวสุโรดา ลาวาลัย)

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

ผู้ประสานงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตนนบุรี

76 ซอยเจริญนคร 48 ถนนเจริญนคร แขวงสำเหร่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ 097-0414242 e-mail natavadee62503@gmail.com

นางสาวณัฐวดี มิ่งชัย

ข้อมูลอ้างอิง

1. สกฤติ อิศรียานนท์และคณะ. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์ บทสังเคราะห์โมเดลการพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและภาคตะวันออก. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)
2. สกฤติ อิศรียานนท์และคณะ. (2565). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)
3. สำนักงานเขตนนบุรี. <https://webportal.bangkok.go.th/thonburi/index>
4. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566

“ที่อยู่มั่นคง ก้าวเดินมั่นใจ”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมพีน
อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

“ถ้าผมเป็นชาวนา ผมก็อยากมีที่นาของผมเป็นกรรมสิทธิ์ และมีช่องทางที่จะได้สินเชื่อมาลงทุน ได้วิชาแบบใหม่มาใช้เพาะปลูก ได้ตลาดมั่นคง และราคายุติธรรมสำหรับพืชผลของผม” (ปวย อึ้งภากรณ์ ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน, 2516)

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินยังคงเป็นปัญหาสำหรับประเทศไทยมาอย่างยาวนาน จากการสำรวจข้อมูลพบว่ามีเกษตรกรไทยไร้ที่ดินทำกินจำนวน 889,022 ราย และมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอจำนวน 517,263 ราย มีที่ดินทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์จำนวน 811,279 ราย และประชาชนทั่วประเทศถึง 90 เปอร์เซ็นต์ถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ไร่ ส่วนที่เหลือเพียง 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ถือครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 8 มิ.ย. 2564) ความฝันถึงการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงยังคงเป็นแค่ความฝันสำหรับหลาย ๆ คน

ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยจึงเป็นปัญหาที่หลายภาคส่วนพยายามแก้ไข จัดสรรที่ดินเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญในการมีฐานชีวิตที่มั่นคง นอกจากหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงแล้ว ยังมีกองทุนสวัสดิการชุมชนบางพื้นที่ได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะในชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท พบว่าการขาดแคลนที่อยู่อาศัย หรือมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น เช่น ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลตะลุมพีน

อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ลูกขึ้นมาจัดการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกและผู้ที่ได้รับความเดือนร้อนด้านที่อยู่อาศัยโดยใช้กลไกของกองทุนสวัสดิการเป็นเครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหา

1. ประสบการณ์

ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี ห่างจากตัวจังหวัดปัตตานีไปทางจังหวัดนราธิวาส เป็นระยะทาง 55 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 18.56 ตารางกิโลเมตรหรือ 11,625 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงติดชายฝั่งทะเลสลับกับที่ราบลุ่มติดฝั่งทะเลอ่าวไทย มีหมู่บ้านติดชายฝั่งทะเลจำนวน 4 ชุมชน คือ ชุมชนปาตาดีมอ 1 ชุมชนปาตาดีมอ 2 ชุมชนบางตาหยาด ชุมชนบลูกาบายะห์ และมีชุมชนในเขตเทศบาลทั้งหมด 20 ชุมชน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 14,472 คน จำนวน 4,537 ครัวเรือน บริเวณที่เป็นภูเขาในเขตเทศบาลเมืองตะลุบันมีเขาสลีนดงบายู ภูเขานี้มีถ้ำปิด ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตั้งอยู่ที่เชิงเขาด้านหลังสำนักงานเทศบาลเมืองตะลุบัน เป็นปากถ้ำขนาดใหญ่มากนักแต่มีหินปิดสนิทอยู่ ส่วนทางด้านหลังเขามิโพรงปรากฏอยู่และที่ศาลาเชิงเขาเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินทรายแดง ศิลปะร่วมสมัยอยู่ยกยาปางมารวิชัย 2 องค์

สภาพภูมิอากาศมีสองฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน มีฝนตกชุกในช่วงมรสุม ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ยางพารา มะพร้าว ข้าว เลี้ยงสัตว์ ประมง ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง มีชุมชนแออัดบริเวณภายในตัวอำเภอ พื้นที่แถบริมทะเลเนื่องจากเป็นชุมชนประมง และในอดีตเป็นท่าเทียบเรือและด่านเก็บภาษีของขบวนเรือที่มาค้าขายจากจังหวัดยะลา อำเภอรามัน อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น ในปัจจุบันมีประชากรแฝงจำนวนมาก เป็นแรงงานจากประเทศกัมพูชาและพม่า

ชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอสายบุรีส่วนใหญ่มีความยากลำบากในการประกอบอาชีพ เพราะสามารถออกเรือได้เฉพาะช่วงไม่มีมรสุม และขาดรายได้ในช่วงที่ออกเรือไม่ได้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต รวมถึงด้านที่อยู่อาศัยที่ไม่สามารถนำรายได้มาซ่อมแซมหรือขยายที่อยู่อาศัยได้

2. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมปี

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมปี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2553 แต่การดำเนินงานในระยะแรกไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก จึงได้รับการฟื้นฟูการขับเคลื่อนงานอีกครั้งในปี 2558 จากขบวนการจังหวัดปัตตานี ร่วมกับเทศบาลเมืองตะลุมปี

“ปี 2558 มาทำความเข้าใจใหม่ จัดตั้งกลไกใหม่ได้ชุดปัจจุบัน ตอนแรกแกนนำใหม่ ที่มาเคลื่อนไหวงาน ทั้งเรื่องสวัสดิการและสภาาร่วมกัน จากนั้นมาก็มีการพัฒนากิจการได้งบประมาณจาก พอช. เป็นตำบลหนึ่งที่กำลังกระโดด ครั้งแรกได้ถึง 700,000 กว่าบาท ทำให้คนชุมชนทำกิจกรรมได้มากขึ้น เป็นที่ประจักษ์ของชุมชน ๆ ก็เริ่มมีความเข้าใจที่จะสมัครสมาชิก มีเงินบ้านพอเพียงเข้ามาต่อเติมความเข้มแข็งสภา ทำให้เทศบาลตะลุมปีปัจจุบัน เดินไปข้างหน้าแบบจุดไม่อยู่” (อับดุลเลาะ วาแม, ผู้ประสานงานขบวนการจังหวัดปัตตานี, 11 ก.พ. 2566)

กองทุนสวัสดิการได้ขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนเมื่อปี 2562 มีสมาชิกสะสมจำนวน 4,090 คน จากจำนวนประชากรในตำบลทั้งหมด 14,538 คน ทั้งหมด 20 ชุมชน มีเงินสะสม 5,720,126.19 บาท

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตะลุมปี มีสำนักงานทั้งสิ้นจำนวน 4 สาขา แบ่งความรับผิดชอบดูแลสมาชิกสาขาละประมาณ 400-500 คน ใช้ระบบโอนเงินเข้ามาสำนักงานใหญ่ ผู้จัดการสาขามีอำนาจจ่ายสวัสดิการได้ทันที ดูแลความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนได้ทันการณ์ มีการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๆ ละ 1 ครั้ง ประชุมคณะกรรมการกองทุนเดือนละ 1 ครั้ง ประชุมคณะกรรมการ/ผู้ประสานงาน/คณะกรรมการสาขา 3 เดือน/ครั้ง

การขับเคลื่อนงานของกองทุนสวัสดิการ นอกจากทำงานประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ได้ใช้วิธีการทำงานอย่างใกล้ชิดกับพื้นที่ มีการวางกำลังคนในการดูแลเพิ่มคือมีรองประธานกองทุนจำนวน 4 คน รอง 1 คนจะดูแล 5 ชุมชน

3. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมปีกับการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย

ทำไมกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงต้องทำเรื่องที่อยู่อาศัย?

“สวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องปกติ เรามีหนึ่งบาททำถึง 10 เรื่อง เรื่องบ้านเป็นเรื่องที่ 11 ที่สามารถขยายช่วยเหลือชุมชนได้ ทางขบวนการจังหวัดมีความภาคภูมิใจที่ตำบลตะลุมปี เป็นต้นแบบ แม่แบบของเราในการทำงาน เชื่อมโยงกับท้องถิ่นได้ เชื่อมโยงกับปกครองได้และเชื่อมโยงกับภาคีต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน Signature ของที่นี่ให้ทำเรื่องบ้าน ท่านนายกให้เงินมากก็ไม่ให้ทำอะไร ให้ทำเรื่องบ้าน ขบวนการจังหวัด บอกว่าไม่ต้องไปคิดเรื่องอื่น” (อับดุลเลาะ วาแม, ผู้ประสานงานขบวนการจังหวัดปัตตานี, 11 ก.พ. 2566)

“บังเลาะห์” ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของคนทำงานได้อย่างชัดเจน การทำงานเริ่มจากการสำรวจข้อมูลผู้ที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย และให้การช่วยเหลือโดยอาศัยความร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมปัน ใช้หลักการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ มีขั้นตอนการดำเนินการคือ สำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน กลั่นกรองข้อมูล การคัดเลือก การรวมกลุ่มผู้เดือดร้อน จัดซื้อวัสดุและดำเนินการก่อสร้างร่วมกัน ทำให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และสนับสนุนค่าวัสดุ ค่าอาหาร ค่าแรง เพิ่มเติม โดยที่การให้ความช่วยเหลือนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการ และหลังจากช่วยเหลือสร้างบ้านหรือซ่อมแซมแล้วได้รับเข้ามาเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยดูแลซึ่งกันและกันต่อไป โดยมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยด้วย

“เป้าหมายคือผู้ยากจน จนอยู่ยาก จนอยู่ลำบาก” การแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบาง เน้นผู้เปราะบางเป็นหลัก โดยเฉพาะในพื้นที่เทศบาลเมืองตะลุมปัน เป็นพื้นที่ชุมชนแออัด ผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุมปัน คือ โครงการบ้านปันสุข ในปี 2564 สามารถดำเนินการได้จำนวน 72 ครัวเรือน งบประมาณจำนวน 500,000 บาท และโครงการบ้านปันสุข ปี 2 ซ่อมบ้านจำนวน 3 หลัง งบประมาณ 100,000 บาท

การทำงานระหว่างองค์กรอื่น ๆ เน้นการเชื่อมโยงกับภาคีร่วม มีทีมขบวนองค์กรจังหวัดเป็นแกนหลักเป็นพี่เลี้ยง ดูแลทุกกองทุนสวัสดิการและทุกสภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดปัตตานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ขบวนจังหวัดปัตตานี เทศบาลเมืองตะลูนัน โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรี ชมรมผู้สูงอายุสายบุรี อสม. อพม. คณะกรรมการชุมชน กองทุนบทบาทสตรี ผู้นำศาสนา โดยมีประเด็นงานที่ขับเคลื่อนร่วมกันคือ

1. ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเปราะบางทางสังคม
2. การพัฒนาที่อยู่อาศัย
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางทางสังคม
4. สนับสนุนประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม
5. จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือทางสังคมตำบล
6. สนับสนุนอาชีพชุมชน
7. จัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติอื่น ๆ ของตำบล

นายนิติ นิเดหะ นายกเทศมนตรีเมืองตะลูนัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานร่วมกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลูนันว่า “ผมในฐานะที่เป็นนายกเทศมนตรีสมัยแรก แต่เจอกันบ่อยทำงานเป็นเครือข่าย ผมเป็นประธานสันนิบาตเทศบาลเมืองปัตตานี ได้เจอกันในเวทีระดับจังหวัดตลอดมา ทั้งหมดนี้ในนามกองทุนสวัสดิการกองทุนวันละบาท เป็นสิ่งที่พอได้ศึกษามันมีประโยชน์ กับคนส่วนรวม อะไรก็แล้วแต่ ผมมาอยู่ตรงนี้ผมสนับสนุนเต็มที่ ผมไม่แบ่งว่าสีอะไร เมื่อประชาชนแต่งตั้งมาเป็นตรงนี้ ผมมีความรักทุก ๆ อย่าง ฉะนั้นตรงนี้ใครที่มาอยู่กรรมการที่นี่ เรื่องการสนับสนุนให้ประชาชนได้รับสวัสดิการที่ดีผมเต็มที่อยู่แล้ว ผู้นำต้องนำเสนอเป้าหมายให้เขาเห็น บางที่เขาไม่เห็นไม่ได้คิด อยากจะบอกว่าวันนี้ในฐานะนายก และอยู่ที่นี้มาตลอด อยากจะสนับสนุน คิดสิ่งที่ดี ๆ ทั้งหมด แม้มีตำแหน่งหรือไม่มีตำแหน่ง”

รูปแบบการทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตะลุม്പัน เป็นการเชื่อมโยงการทำงานของท้องถิ่น ฝ่ายปกครองและภาคีต่าง ๆ จนกลายเป็นตัวอย่างการทำงานกองทุนที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ขบวนจังหวัดปัตตานีใช้เป็นรูปแบบการขับเคลื่อนกองทุนต่าง ๆ

“เราใช้ model ตรงนี้เป็นต้นแบบ หลาย ๆ ครั้ง ที่เราลงพื้นที่ เราจะยกเอาเทศบาลเมืองตะลุม്പัน เป็น model การขับเคลื่อนให้กับกองทุนต่าง ๆ ในกรณีให้เกิดความอยาก ในเรื่องการพัฒนาคนในชุมชน” (นายอับดุลเลาะ วาแม, ผู้ประสานงานขบวนจังหวัดปัตตานี, 11 ก.พ. 2566)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมมิติสุขภาพ ทำข้อมูลกติกาชุมชน ช่วงการแพร่ระบาดของ covid-19 มีกิจกรรมที่ช่วยเหลือชุมชนที่ได้รับผลกระทบ โดยการจัดตั้งครัวกลาง ปลูกผัก สมุนไพรต่าง ๆ สนับสนุนการฉีดวัคซีน อุดหนุนงานสมโภชประจำปี งานประเพณีพุทธ ชักพระ สงกรานต์ร่วมกับท้องถิ่น งานของมัสยิดจำนวน 13 มัสยิด ครัวนาซูลอ เมล็ด อุดหนุนไปให้ผู้เฒ่าคนเฒ่าทุกปี เพื่อบรรยายธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคม

การส่งต่อคนป่วยไปยังโรงพยาบาลที่พร้อมกว่า เช่น จากโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรี ไปโรงพยาบาลปัตตานี ทางกองทุนมีเงินให้ 500 บาท การให้สมาชิกกลุ่มเปราะบางกู้เงินไปยกระดับบ้าน กู้เงินไปจ้างงานตามจารีตประเพณี เช่น เข้าสู่หน้ตลูกให้ยืมเงิน 20,000 บาท ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินคนอื่น เมื่อจัดงานเสร็จก็คืนเงิน มีเจ้าหน้าที่ไปทวงเงินภายใน 7 วัน “ไม่คิดดอกเบี้ย? แล้วแต่เขาจะให้ บางคนให้ 100 บาท อยากให้เท่าไรก็เท่านั้น”

4. หลักการทำงานของกองทุนสวัสดิการในการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย

4.1 การทำข้อมูล มีพื้นฐานจากการทำงานด้าน อสม.และ อพม. มีข้อมูลกลุ่มเปราะบาง กลุ่มเด็ก แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ระดับต่าง ๆ คือ คนที่จนจริง ๆ คนจนอยู่ยาก คนอยู่ลำบาก เรื่องการตกเกณฑ์ ข้อมูลเรื่องราวได้ เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพ มีแกนนำและเครือข่ายมาช่วย ลงพื้นที่จริงมีการเรียนรู้เรื่องการทำแอปพลิเคชันของพัฒนาชุมชน (click ชุมชน) จึงทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้ทั้งหมด “เพราะฉะนั้นหน่วยงานในอำเภอสายบุรีจะมาขอข้อมูลที่เรา เราให้เขาไปลงเองดีกว่า เวลาเราลงเองข้อมูลจะต่างกัน น้องต้องการเรื่องอะไร เราจะไปชี้ว่า บ้านนี้เราจะช่วยเหลือได้เรื่องที่อยู่อาศัย บางที่เขาไม่มีห้องน้ำ บ้านนี้มีผู้พิการ เราสามารถช่วยเหลือเขาเรื่องอะไรบ้าง เราสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น การที่เรามีข้อมูลในมือ สำคัญที่สุดคือ การช่วยเหลือคนที่อยู่ในชุมชน บางคนไม่มีที่ดิน ไปอาศัยคนอื่น เราก็มาคุยกับกองทุนสวัสดิการ กองทุนก็ไปสนับสนุน เครือข่ายของเราเข้มแข็งมากในตำบลตะลุม

บ้าน หากจะเอาอะไรเราสามารถหาให้ได้เลย 5 มิติ คนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย สามารถมีที่อยู่อาศัย เราไปซ่อมแซมให้เขามีคุณภาพที่ดีขึ้น กลุ่มเปราะบางสร้างเรื่องอาชีพ โดย พช. ของอำเภอ มาช่วยและกองทุนสวัสดิการเข้ามาหนุนเสริม ทางพมจ.ให้เราต้องไปสำรวจทุก 1 เดือน ว่ากลุ่มเปราะบางเราสามารถช่วยเหลืออะไรได้บ้าง ทั้งกองทุนสวัสดิการ พช. โรงพยาบาล จะมีทุกมิติ และนายอำเภอรับเรื่องนี้ ขอขอบคุณที่กองทุนสวัสดิการให้ความสำคัญกับอพม.และจิตอาสาต่าง ๆ” (รอฮีม๊ะ สะแลแม,ประธาน อพม./อสม. 11 ก.พ. 2566)

กองทุนสวัสดิชุมชนเทศบาลเมืองตะลุบันให้การสนับสนุนการจัดทำข้อมูล โดยมีการตั้งคณะกรรมการเมือง คณะกรรมการโซน มีพี่เลี้ยงในการดูแล การจัดการข้อมูล และนำข้อมูลมากลับกรอง กองทุนสวัสดิการให้งบประมาณสนับสนุนเรื่องการจัดทำข้อมูลในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาประมาณ 100,000 บาท

4.2 “**ที่นี้เราเน้นเรื่องความเท่าเทียม**” ใช้กระบวนการในการทำงาน มีคณะกรรมการกลางที่มีหน้าที่อนุมัติงบประมาณ การคัดเลือกผู้รับการช่วยเหลือการช่วยเหลือเรื่องซ่อมบ้านหรือต่อเติมบ้าน เลือกลงสมาชิกที่เดือดร้อนที่สุดก่อน ทயอยคนที่เดือดร้อนน้อยต่อไป (จัดลำดับ) “ต่อไปไปดู ไปสำรวจ ถ้าารูป สอบถาม ไปทราบปัญหาของเขาว่าเป็นอย่างไร” มีคณะกรรมการพิจารณาว่าสมควรให้ครอบครัวใดก่อน สมมติว่ามีครอบครัวที่เดือดร้อน 10 หลังแต่มีงบประมาณสำหรับโครงการแค่ 5 หลัง จะเลือกคนที่เดือดร้อนที่สุด คนที่เหลือต้องรอสำหรับคิวต่อไป ทางกองทุนสวัสดิการสนับสนุนงบประมาณแต่ไม่ได้ให้เป็นเงิน ส่งเป็นวัสดุสิ่งของ หากคิดเป็นตัวเงินหลังละไม่เกิน 20,000 บาทงบประมาณนี้ไม่ได้มาจากกองทุน 100% แต่มาจากหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น เทศบาล ประธานชุมชน เจ้าของบ้าน และมีส่วนของจิตอาสา

4.3 การสื่อสารกับสมาชิกกองทุนให้เข้าใจในการช่วยเหลือคนที่ไม่ใช่สมาชิก โดยประสานผ่านผู้ประสานงาน มีผู้ประสาน 40 กว่าคน ผ่านการประชุมใหญ่สามัญประจำปี การประชุมสาขาย่อย ในการประชุมมีการนำเสนองานที่ทำทั้งหมด

“ผมเชื่อว่าสิ่งที่สำคัญ คือ สมาชิกไม่มีใครออกมาคัดค้าน ว่าสิ่งที่เราทำเป็นเรื่องผิด วันนี้นสมาชิกเราเจ็บป่วย มีโอกาสได้เงินนะ สิ่งที่เราทั้งหมดอาจจะไม่ได้ 100% ทั้งหมด แต่ โอเค ผมเชื่อว่า ลงไปที่ไหน ใครไม่รู้จักกองทุน ไม่ค่อยมี หากผมลงรถมีหลังคาตะแกรงข้างบน เห็นแล้วว่าพวกนี้มาอีกแล้ว น้ำท่วม ภัยพิบัติ พายุเข้า ตั้งโต๊ะเลย รับเรื่อง ทำเรื่องเอกสาร พาเครื่อง print อุปกรณ์เครื่องมือไปลงพื้นที่เลย เพื่อที่จะอำนวยความสะดวก เรื่องไหนต้องส่งเทศบาล ทำเรื่องเสร็จส่งเทศบาล สมาชิกเราเจอพายุเข้า เบิกกระเบื้องได้เลย ทำให้ทุกคนบอกว่า ทำอย่างไรที่จะเป็นสมาชิกกองทุน” (ธนกร ไชยภักดี,ที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุบัน, 11 ก.พ.2566)

ความภาคภูมิใจของคนทำงานกองทุนสวัสดิการนั้น ได้สะท้อนด้วยคำพูดที่ว่า “ที่บอกว่า Signature เรื่องบ้าน เพราะเห็นว่าบ้านเป็นเรื่องแรกที่ต้องยกระดับเขา เพราะเป็นเรื่องปัจจัย 4 เป็นเรื่องสำคัญ อาหารการกินพี่น้องหากินได้ แต่เรื่องบ้านจากการสำรวจข้อมูลร่วมกับท้องถิ่น เพื่อยกระดับเรื่องที่อยู่อาศัยกับ อสม. ทำกันทั้งปีเลยปีที่แล้ว สุดท้ายมีพี่น้องที่อยากได้เรื่องบ้านจริง ๆ 108 คริวเรือน ยังไม่นับคริวขยาย ยังไม่นับเช่าบ้าน มาตลอดชีพ ไม่นับบ้านเช่าซ้อน เรื่องการอาศัยบ้านในที่ดินคนอื่นอีกมากมาย 108 คริวเรือน เราต้องจัดการให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี ถือว่างานหนักจริง ๆ ตอนนี้นำไปทั้งหมด 90 กว่าคริวเรือน เหลือไม่เยอะ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา แต่ “ตอนนี้ใครมีปัญหาเรื่องบ้าน วิ่งมาที่กองทุน” (ธนกร ไชยภักดี, ที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പัน, 11 ก.พ. 2566)

5. เป้าหมายและความคาดหวังของกองทุนสวัสดิการชุมชน

5.1 การเพิ่มจำนวนสมาชิก กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പันมีแนวคิดในเรื่องการเพิ่มจำนวนสมาชิก ร่วมกับการส่งเสริมอาชีพ เช่น ก่อตั้งกลุ่มเครื่องแกง จากสมาชิกที่ทางกองทุนได้ไปสนับสนุนเรื่องที่อยู่อาศัย และประสานไปยังสำนักงานแรงงานจังหวัดในเรื่องการอบรม ทดลองเปิดเป็นร้านค้าใช้ชื่อว่า บ้านสลินดงฟู๊ด มีผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมือง พริกแกง น้ำแกงส้ม น้ำไตปลาสำเร็จรูป ปลาหวาน ปลาต้ม

5.2 การระดมทุน มีการวางแผนการระดมทุนอย่างเป็นระบบในอนาคต เช่น ทำรีสอร์ท จัดงานวิ่ง ทำร้านค้าชุมชน ในขณะนี้ก็มีผู้ให้การสนับสนุน เช่น นายกประมง เรืออวนล้อม ทางกองทุนสวัสดิการมีหลักการที่ว่า “อย่าอยู่กับที่ กองทุนต้องหารายได้ ภายใต้ระเบียบของกองทุน จะได้ช่วยพี่น้องได้มากกว่านี้”

5.3 การดำเนินงานร่วมกับเทศบาลเมืองตะลุม്പัน โดยมีเป้าหมายเรื่องที่อยู่อาศัย เช่น การจัดหาที่ดินราคาถูกสำหรับสร้างบ้านและส่งเสริมการประกอบอาชีพ ในส่วนของกองทุนสวัสดิการสังคมของเทศบาล มีการตั้งงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പัน เช่น ปี 2566 ได้ตั้งงบประมาณไว้ 100,000 บาท

“สำหรับบ้านมั่นคง มีแผนที่จะขยับให้เห็นเป็นรูปธรรมจริง ๆ ว่า พี่น้องอีกมาก กึ่งชนบทที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัย บ้านเล็กนิดเดียวอยู่กัน 7 คนพ่อแม่ลูก เขาอยู่อย่างไร เขาไม่ผิด เขาไม่มีรายได้เพียงพอที่จะไปกู้มาขยายบ้านได้ วันนี้สามีออกเรือได้เงินมาหรือไม่รู้ บ้านเป็นเรื่องหลังสุดที่เขาจะต้องจะทำเพราะเรื่องปากท้องสำคัญกว่า อย่างพวกเรา หรือราชการเรื่องแรกคือบ้านกับรถ แต่เขาไม่มีโอกาส คิดเรื่องนี้เอง ไปเจอบ้านบางหลัง สังกะสี ไวนิลงาน ที่นอนไม่มี สิ่งที่สำคัญทำบ้านพอเพียง 20,000 บาท ต้องประสานหางบประมาณมาเพิ่มเติม รั้วบ้านแล้วต้องทำให้เสร็จนี้เป็นความสุข ตามกรรมการทุกคน นี่เป็นความสุข ที่เราให้เขา (ธนกร ไชยภักดี, 11 ก.พ. 2566)

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പัน
18 ซอยเขื่อนสุโขทัย ถนนสายบุรี ตำบลตะลุม്പัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
โทรศัพท์ 093-5795294 e-mail tanakoun.2012@gmail.com

ผู้ประสานงาน

นายธนกร ไชยภักดี

ข้อมูลอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566
2. เวทีถอดบทเรียนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลเมืองตะลุม്പัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. ประเภทที่ 8 : ด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566.

สร้างสังคมที่เป็นธรรม ด้วย...กองทุนดีที่บ้านใหม่

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่
อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การก่อเกิดและพัฒนาการ “กองทุนดีที่บ้านใหม่”

ตำบลบ้านใหม่ ประกอบไปด้วย 9 หมู่บ้าน มีประชากร 5,228 คน จำนวน 1,349 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 85 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ประกอบกับเป็นพื้นที่รองรับน้ำท่วมทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ขณะที่ต้นทุนการผลิตสูง ทำให้ประชาชนมีรายได้น้อยเพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพ คิดเป็นร้อยละ 21 ของครัวเรือนทั้งหมดในตำบล

การจัดสวัสดิการ หรือการดูแลกันของคนบ้านใหม่ เริ่มจากบุคลากรของรัฐ นางเพ็ญศรี มากสุข ชาวบ้านเรียก “หมอเพ็ญ” ปัจจุบันเป็นข้าราชการเกษียณ อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ เกิด เด็บโต และทำงานในตำบลบ้านใหม่ ทำให้เข้าใจบริบทและสภาพปัญหาของคนในพื้นที่ นำพาชาวบ้านฝ่าวิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ตั้งแต่ช่วงที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง 2540 เกิดของการระดมทุนดูแลคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและดูแลตนเอง การแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน อาชีพ รายได้ การดูแลด้านสุขภาพ ความเจ็บป่วย จนกระทั่งค่าทำศพเมื่อเสียชีวิต นำมาสู่การจัดสวัสดิการต่างๆ ยุกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนตำบลบ้านใหม่ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่มาจนถึงปัจจุบัน

กองทุนกลุ่มสังฆะสมทรัพย์ หมู่ 7 สุธนาครชุมชน

ในยุคที่ประเทศไทยประสบกับภาวะเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี 2540 ชาวบ้านตกงาน ค่าเงินตกต่ำ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่พอจ้บรายจ่าย ไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงระบบการเงินของรัฐ เกิดหนี้นอกระบบ เป็นที่มาของการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือกันในยามทุกข์-ยาก เมื่อปี 2541 ได้ไปศึกษาดูงานพระอาจารย์สุบิน วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด กลับมาเปิดกลุ่ม ชายหั้นละ 10 บาท ได้เงินตั้งต้น จำนวน 8,000 บาท ปล่อยกู้ 8 คน คนละ 1,000 บาท เดือนที่ 2 ทุกคนชำระคืนพร้อมดอกเบี้ย ทำให้กู้เพิ่มได้อีก 1-2 คน ปล่อยกู้เฉพาะสมาชิกในหมู่บ้าน กองทุนสังฆะสมทรัพย์ หมู่ที่ 7 ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นสถาบันการเงินของชุมชน ส่งเสริมการออม เป็นแหล่งเงินกู้ และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิก 438 คน เงินทุนหมุนเวียน 4,502,422 บาท มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเจ็บป่วย มีการจ่ายค่าชดเชยการนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ค่าทำศพกรณีเสียชีวิต ทุนการศึกษาให้กับสมาชิก สนับสนุนอาหารกลางวันให้กับนักเรียน สนับสนุนประเพณีสำคัญ

“เรามองว่าคนในชุมชนมีปัญหาเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ เงินไม่มีใช้ ทำให้เกิดความเจ็บป่วย เราก็เลยเปิดให้สมาชิกสามารถฝากเงินได้ กู้ได้ ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน เราเปลี่ยนชื่อกลุ่มให้ดูมีสถานะดีขึ้น คือ ธนาครชุมชน ตอนนี้มีอยู่ 2 แห่ง มีเงินทุนประมาณ 4 ล้านกว่า เชื่อมโยงกับกองทุน 1 บาท ให้สมาชิกทุกคนสมัครเป็นสมาชิก กองทุนสวัสดิการ วันละ 1 บาท โดยเราออกให้คนละ 360 บาท ชาวบ้านไม่ต้องจ่าย เรานำดอกผลที่ได้จากธนาครชุมชนมาจ่ายให้ นอกจากได้จากสวัสดิการชุมชนแล้ว ยังได้ปันผลคืน ถ้าเสียชีวิตได้พิเศษอีก 10,000 บาท สวัสดิการของที่นี่จึงค่อนข้างเยอะ” หมอเพ็ญเล่าอย่างภาคภูมิใจ

กองทุนสวัสดิการตำบลบ้านใหม่ หรือ กองทุน 5 บาท

ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 จากการเดินสำรวจไปเยี่ยมบ้านคนไข้ มีอยู่บ้านหนึ่ง ลูกเขาเพิ่งเสียชีวิตไป เขาบอกว่าในวันที่ลูกตายมีเงินในกระเป๋าไม่ถึง 100 บาท ไม่รู้จะนำศพลูกชายออกจากโรงพยาบาลได้อย่างไร จะนำเงินที่ไหนมาทำศพ คิดว่าจะดีไหม หากมีกองทุนช่วยดูแล นำเงินมาลงขันกันเพื่อช่วยเหลือกรณีที่มีการเสียชีวิต หรือกับอสม.ว่าจะเก็บคนละเท่าไรดี คิดเกณฑ์กันว่าเดือนหนึ่งมีคนตายประมาณกี่ศพ ปีหนึ่ง

กึ่งศตวรรษที่ย้อนหลัง 3 ปี จ่ายเท่านี้จะอยู่ได้ไหม สุดท้ายจบที่สมาชิกสมทบ 5 บาทต่อเดือน และถ้าเสียชีวิตรับทันที 5,000 บาท ปัจจุบันสมาชิก 896 คน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ ชาวบ้านมักเรียกกันว่า “กองทุน 3 ขา” หรือ “กองทุน 1 บาท” จัดตั้งเมื่อปี 2553 ได้รับการส่งเสริมจัดตั้งจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ในยุคนั้นได้มีสื่อสารผ่านมาจากผู้นำสภาองค์กรชุมชน เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ประธานสภาองค์กรชุมชนในขณะนั้น ได้นำมาหารือกับหมอเพ็ญศรี เห็นว่าเคยทำกองทุน 5 บาทมาก่อน กองทุนนี้รัฐบาลช่วยสมทบด้วย โดยสมาชิกสมทบวันละ 1 บาท หรือปีละ 360 บาท พอช. สมทบ 1 บาท และท้องถิ่น 1 บาท จึงเรียกว่ากองทุน 3 ขา และการที่แต่ละฝ่ายสมทบ 1 บาท จึงเรียกว่ากองทุน 1 บาท มีความน่าสนใจ เพราะว่าชาวบ้านได้กำไรตั้ง 2 บาท จึงมาร่วมจัดตั้งกองทุนใหม่นี้

ครั้งแรกที่เปิดรับสมัครมีสมาชิกแค่ 847 คน สมัครสมาชิกมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันมี 2,942 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ของประชากรในตำบล มี จากการสมทบของสมาชิก พอช. ท้องถิ่น ภาคเอกชนและอื่นๆ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ทำแผนไว้สมทบปีละ 200,000-250,000 บาททุกปี หลังจากที่หักค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกแล้ว ปัจจุบันมีเงินกองทุนเหลือ 5,886,146 บาท”

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ ปัจจุบันมีสมาชิกคงเหลือหลังจากที่หักสมาชิกที่เสียชีวิต ลาออกและพ้นสภาพแล้ว จำนวน 2,501 คน จากฐานข้อมูลโปรแกรมระบบบูรณาการพื้นที่ปฏิบัติการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองที่มีการปรับปรุงข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565 พบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่มีเงินสะสม จำนวน 8,969,427.22 บาท เป็นเงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิกรายปี จำนวน 4,057,541 บาท องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สมทบ 994,492 บาท สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สมทบ 2,074,429 บาท ดอกเบี้ยธนาคาร 95,538.87 บาท ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 32,205 บาท เงินบริจาค 111,645 บาท และอื่นๆ 1,603,576.35 บาท

ทั้ง 3 กองทุนที่กล่าวมาข้างต้น กองทุนที่ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง กว้างขวาง ถือเป็นร่วมใหญ่ คือ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีการจัดสวัสดิการในการดูแลสมาชิกหลากหลายด้าน มีการดูแลสมาชิกไม่น้อยกว่า 11 ด้าน มีผู้รับประโยชน์มากกว่า 3,800 ครั้ง

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่

การบริหารกองทุนมีคณะกรรมการบริหาร จำนวน 13 คน ดำรงตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เภรัญญิก ผู้ช่วยเภรัญญิก กรรมการฝ่ายทะเบียน กรรมการฝ่ายสวัสดิการ กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกรรมการฝ่ายตรวจสอบภายใน นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อาทิ การบริหารกองทุน รวมทั้ง ตรวจสอบ กำกับ ดูแลรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน, ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุน, รับสมัครสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก, ทำนิติกรรมสัญญาหรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน, จัดทำบัญชีกองทุน, จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่พึงได้รับตามสิทธิ์ ภายในระยะเวลา 60 วัน, ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานกองทุน, ดำเนินการอื่นใดเพื่อผลประโยชน์ของกองทุน ฯลฯ

การบริหารเงินทุน ทรัพย์สินของกองทุนที่เป็นตัวเงิน มีการจัดสรร ร้อยละ 50 ตั้งเป็นเงินเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ร้อยละ 30 ตั้งไว้เพื่อประกันความเสี่ยง เป็นกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาและอาชีพแก่สมาชิกด้อยโอกาส หรือประสบภัยพิบัติ ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และ ร้อยละ 20 ตั้งไว้เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ค่าตอบแทน คณะกรรมการ

แนวคิดการจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่

การดูแลกันของคนบ้านใหม่ เริ่มแรกไม่ได้มีกฎระเบียบที่ชัดเจน เน้นเรื่องการมีสัจจะร่วมกันเป็นสำคัญ และการดูแลช่วยเหลือกันแบบเร่งด่วน ทันสถานการณ์ จึงมีความยืดหยุ่นในการช่วยเหลือกันค่อนข้างมาก เช่น การจัดการดูแลคนในหมู่บ้านโดยใช้สัจจะทุนค่าประกัน สมาชิกเบิกเงินก่อนแล้วมาทำเอกสารในภายหลัง เช่น การจัดงานศพ เพราะชาวบ้านไม่มีเงินเตรียมการ จะหยิบยืมเงินใครก็ไม่มี เป็นการช่วยเหลือกันแบบเร่งด่วน การที่สามารถทำเช่นนี้ได้ เพราะเงินเหล่านั้นเป็นเงินของสมาชิกเอง เมื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ขึ้น ไม่ได้มีเงินของสมาชิกที่เป็นชาวบ้านเพียงอย่างเดียว มีการสมทบจากหน่วยงานรัฐ จึงต้องมีความระมัดระวังในการบริหารและใช้จ่ายเงินกองทุน ได้กำหนดวัตถุประสงค์และการใช้งบประมาณในการดูแลสมาชิกอย่างชัดเจน เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ มีวัตถุประสงค์ของกองทุน ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักเสียสละเงินเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) จัดสวัสดิการแก่สมาชิกตลอดชีวิต ในเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย 3) ส่งเสริมคุณธรรม ความสามัคคี มีน้ำใจร่วมกันแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 4) สร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีที่มาของเงินมาจากการสมทบจากสมาชิกวันละ 1 บาท เงินและทรัพย์สินที่ได้รับการสนับสนุน/สมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และเอกชน เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับการบริจาค และดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน สมาชิกส่งสมทบเงินวันละ 1 บาทต่อคนให้กับคณะทำงานเป็นรายเดือน หรือรายปีตามที่ได้แจ้งไว้ หากขาดส่งเงินสมทบติดต่อกันเกินกว่า 3 เดือนถือว่าพ้นจากการเป็นสมาชิก

เชื่อมโยงมายจากกองทุนสวัสดิการสู่การดูแลด้านอื่นๆ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่เปรียบเสมือนเป็นกองทุนแม่ที่ดูแลด้านสวัสดิการชุมชน และมีกองทุนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ทำในชุมชน ได้มีการปันรายได้หรือผลกำไรเข้ามาสมทบเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนด้วย อาทิ การจัดสรรผลกำไรของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์หรือสถาบันการเงินชุมชน ร้านค้าสวัสดิการชุมชน โรงผลิตน้ำดื่ม เข้าร่วมสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อนำมาจัดสรรดูแลคนในตำบลบ้านใหม่ รวมถึงการดูแลด้านสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุในตำบลบ้านใหม่ ทำให้การดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทุกวัย

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์หมู่ 7 ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน มีการจัดเงินให้สมาชิกได้กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ ใช้จ่ายยามจำเป็นเร่งด่วน มีสวัสดิการส่วนหนึ่งให้กับสมาชิก และได้ผลักดันให้สมาชิกกลุ่มสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ โดยจ่ายเงินสมทบรายปี

ร้านค้าสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับคนในตำบล โดยจำหน่ายสินค้าราคาถูกและคนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ มีการจัดสรรผลกำไรเข้าสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนด้วย

น้ำดื่มชุมชน การจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำดื่ม เกิดจากการดำเนินการร่วมกันขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนทำเรื่องขอใช้อาคารเก่าของ อบต.มาเป็นสถานที่ตั้งโรงงาน และให้ยืมเงินกองทุนสวัสดิการเป็นทุนตั้งต้นในการผลิตน้ำดื่ม ผ่านข้าราชการเงินจนครบ ทำให้ คนในตำบลมีน้ำดื่มราคาถูกบริโภคในครัวเรือน แต่เมื่อเจอวิกฤติชาวบ้านได้ดื่มฟรี และมีการจัดสรรผลกำไรเข้าสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ทำแผนจัดงบประมาณสนับสนุนกองทุนเป็นประจำทุกปี ปีละ 200,000 – 250,000 บาท และยังสนับสนุนสถานที่ทำการกองทุนและงบประมาณในการจัดจ้างคนทำงานเป็นการเฉพาะ

“อบต.บ้านใหม่ นอกจากจะมีการจ่ายเงินสมทบ 1 บาทแล้ว ยังได้มีการจ่ายเงินเดือนให้กับคนบุคลากรที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในเรื่องอาคารสถานที่ ดังคำบอกเล่าของหมอเพ็ญที่ว่า “พี่คนที่ทำบัญชีสวัสดิการถูกเลิกจ้างเพราะอายุ 60 ปี เขาก็ทำต่อจนอายุ 70 ปีแล้ว อบต.จ่ายเงินเดือนให้ทุกเดือน ตลอดระยะเวลา 7 ปี รวมทั้งค่าแอร์ ค่าน้ำ ค่าไฟ อาคารสถานที่ทำการกองทุน อบต.ก็สนับสนุน ซึ่งมันไม่ใช่ตัวเงิน แต่มันเป็นตรงนี้”

ผลการจัดสวัสดิการดูแลสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ได้มีการดูแลประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนี้

1. การส่งเสริมการตั้งครรภ์เชิงคุณภาพ ผ่านโครงการ “หุ้นส่วนตั้งท้อง” มีผู้ผ่านตามเกณฑ์ข้อตกลง 55 ราย จำนวนเงิน 29,300 บาท
2. ชดเชยการเจ็บป่วย โดยการจ่ายเงินกรณีพักรักษาตัวในโรงพยาบาลคืนละ 200 บาท (เป็นเวลา 3 คืน) จำนวน 299 ราย เป็นเงิน 195,300 บาท
3. จ่ายสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ จำนวน 830 คน เป็นเงิน 139,300 บาท
4. จ่ายสวัสดิการผู้ด้อยโอกาส จำนวน 3 ราย เป็นเงิน 2,870 บาท
5. สนับสนุนด้านการศึกษา จำนวน 145 คน เป็นเงิน 83,000 บาท
6. จ่ายสวัสดิการค่าทำศพให้กับสมาชิก จำนวน 487 คน เป็นเงิน 5,817,000 บาท
7. สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ จำนวน 1,301 คน เป็นเงิน 302,000 บาท
8. สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จำนวน 450 คน เป็นเงิน 101,571 บาท
9. ส่งเสริมกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมมาแล้ว จำนวน 50,000 บาท
10. จัดสวัสดิการอื่นๆ ตามที่กรรมการเห็นชอบ จำนวน 250 คน เป็นเงิน 40,010 บาท
11. สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้ยากไร้ จำนวน 2 คน เป็นเงิน 30,000 บาท

กองทุนดีที่บ้านใหม่ : การจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นธรรม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่ ยึดหลัก “ร่วมสร้างความเป็นธรรม ด้วยกองทุนสวัสดิการชุมชน เติบโตช่วยเหลือ ทุกกิจกรรมและขั้นตอน” มุ่งหวังลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงโอกาสในการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐาน สวัสดิการ การดูแล และการเข้าถึงแหล่งทุนอย่างเท่าเทียมกัน ลดช่องว่างทางสังคม เพื่อให้ชีวิตของผู้คนในชุมชนตำบลดีขึ้น ดังคำบอกเล่าการดูแลคนตำบลบ้านใหม่ผ่านกิจกรรมต่างๆ จากผู้นำชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

นายคำรณ ทานธรรม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลบ้านใหม่ “เมื่อปี 2554 น้ำท่วมไม่มีน้ำกิน เรามีเรือเอาเรือไปบริการแลกกับน้ำ หลังจากนั้นตั้งโรงผลิตน้ำขึ้นมาเอง กิจกรรมทั้งหมดนี้ให้กองทุนสวัสดิการชุมชนรับผิดชอบ เมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ให้ประชาชนดื่มน้ำฟรี เป็นการเติมส่วนที่ขาด เช่นเดียวกับเรื่องการศึกษา ตั้งแต่เกิดมายังไม่เห็นประเทศไทยมีความเป็นธรรมในเรื่องนี้ เราก็มายื่นให้ทุนเพื่อให้เด็กได้เข้าถึงการศึกษา เป็นการเพิ่มความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ อบต.ไม่สามารถแจกทุนได้แต่จะสนับสนุนงบประมาณผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชน ปีละ 250,000 บาท รวมไปถึงธนาคารชุมชนมีการเก็บค่าธรรมเนียม สมาชิกฝากเดือนละ 100 บาท สามารถกู้ได้ และร้านค้าชุมชนก็ได้ดูแลคนทั่วไปและผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ เราขายสินค้าในราคาที่ช่วยเหลือกัน ผู้สูงอายุที่เดินทางไม่สะดวกก็ออร์เดอร์มาได้เราเอาไปส่งให้ที่บ้านไม่คิดค่าส่งเป็นการดูแลกัน แล้วย่นำกำไรมาสมทบกองทุนสวัสดิการ 1 บาท เพราะกองทุนต้องการใช้เงินมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งเป้าหมายในอนาคตนอกจากร้านค้าจะมีการพิจารณาส่งเสริมเรื่องการศึกษา ให้ยืมเงินไปซื้อคอมพิวเตอร์ - แท็บเล็ตเพื่อใช้ในการศึกษา และมองถึงการทำอาหารขายในราคาถูกลง 25 บาท เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน”

ผลลัพธ์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

กองทุนดีที่บ้านใหม่ เป็นกองทุนที่เกิดจากจิตใจที่มีธรรมะของทุกภาคส่วน มีความเมตตาช่วยเหลือเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจกัน นำมาสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน ด้วยมีการทำงานที่เป็นระบบ ทุกกิจกรรมมีคณะกรรมการดำเนินงานของตนเองอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นกองทุนแม่ให้กับหลายๆ กองทุน/กิจกรรม สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิตามระเบียบข้อตกลงอย่างเสมอภาค เทียบธรรม และทั่วถึง มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สมาชิกเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีเงินออม ปลอดภัย นอกกระบบ มีแหล่งเงินทุนในการดำรงชีพ ประกอบอาชีพ และใช้จ่ายฉุกเฉิน ทำให้บ้านใหม่เป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองไม่ต้องรอรัฐ นำไปสู่การสร้างสังคมเข้มแข็งโดยกระบวนการประชาธิปไตย สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในพื้นที่

“ปัจจัยความสำเร็จของพวกเขา คือ ความดี ความซื่อสัตย์ ความสามารถในเรื่องการจัดการตนเอง ที่เราสามารถแยกแยะกิจกรรมรองรับคนในชุมชน และการทำงานอย่างมีความสุขของคนทำงาน ทำให้กองทุนประสบความสำเร็จ “เราไม่ต้องการสมาชิกมากมาย แต่เราต้องการดูแลคนของเราจริงๆ ต้องการให้รัฐอุดหนุนตามที่เรามีอยู่” หมอเพ็ญศรี มากสุข กล่าวทิ้งท้ายไว้

ส่งเสริมออมทรัพย์ พร้อมสรรพสวัสดิการ ร่วมมือบริหาร กองทุนสวัสดิการมั่นคง

ชื่อกองทุน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านใหม่
ที่อยู่กองทุน 105/2 หมู่ 7 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ผู้ประสานงาน โทรศัพท 098-8270965 e-mail - นางเพ็ญศรี มากผาสุข

ข้อมูลอ้างอิง

- เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566

วิถีแห่งนิราห์ นรดกของ บรรพชนและเส้นทาง อนุรักษ์ของคนเรา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

“ถ้าอยากไปเที่ยวสวนก็ได้ อยากดูศิลปะชนิดต่าง ๆ ก็ได้ชม อยากไปงาน
วัดงานวัฒนธรรมก็ได้ไปเที่ยว” (ปวย อึ้งภากรณ์ : ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์ถึงเชิง
ตะกอน 2516)

คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนในสังคมนอกจากปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นแล้ว วิถีวัฒนธรรม
และสุนทรีย์จะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ เช่น ที่ปวย อึ้งภากรณ์
ได้วาดภาพความหวังของสังคมเอาไว้ วิถีวัฒนธรรมและสุนทรีย์ะนั้นต้องมีทั้งผู้สร้างและ
ผู้เสพ จึงจะเกิดความเจริญงอกงาม และเข้ามาอยู่ในวิถีชีวิตปกติของผู้คน จึงจะเป็น
สังคมที่เจริญก้าวหน้าทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ

รากฐานด้านวิถีวัฒนธรรมและสุนทรีย์จะเป็นสิ่งที่ต้องสืบสานพร้อมกับการ
พัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวิถีวัฒนธรรม
ที่หลากหลาย ทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมและการแปรปรับเปลี่ยน การผสมผสานกับวัฒนธรรม
ใหม่ การอยู่รอดของวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณีดั้งเดิมจึงเป็นความท้าทายประการหนึ่ง
ในการอนุรักษ์ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้บางสิ่งเกิดการสูญหาย
บางสิ่งก็ยังสามารถรักษาอยู่รอดได้จนถึงปัจจุบัน เช่น การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงมโนราห์
ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว

“รักข้าแหล่ลมพัด พัดมาแล้วที่ชายเขา แรงลมไม่เบา พัดหลังคาฝ้าพังไปทั้งคืน ลมพัดแล้วฟ้าลั่น ลันมาแล้วครึ้นครึ้น หัวอกสะอื้น มันแลบแปรียงแลบแปรียงเสียงนากลัว ชาวไร่ชาวนา ชักเอาผ้ามาคลุมหัว ตัวฉั่นสั้นรั้วรั้ว เพราะว่าสากลงต้องสายฟ้า..รักข้า เหนือไค้กั๊ง น้ำค้างหยดลงซาซา คบถลงมา ยิ่งค่าไม่รู้จะเต็มอ้อม ชีวิตของคน ลางบ้างก็พิ ลางบ้างก็ยอมว่า” (บทเพลงฝนตกข้างเหนือ/บทไค้กั๊ง)

บทร้องและดนตรีมโนราห์ เป็นท่วงทำนองที่คุ้นชินของคนในท้องถิ่นภาคใต้มา ยาวนาน เสียงปี่นำเสียงเครื่องดนตรีอื่นตาม สอดรับกันอย่างลงตัว และบทร้องที่บอก เล่าเรื่องราวของผู้คน แม้อกาลเวลาจะผ่านไปเนิ่นนานเท่าไรแต่ทว่าบทเพลงและดนตรี มโนราห์ยังคงเข้มข้น ชัดเจน ในความรู้สึก

เมื่อรถบรรทุกพร้อมคณะมโนราห์ เข้ามาในหมู่บ้าน หลายบ้านอาจจะแค่ชะโงกหน้า ไปมองแว็บหนึ่งและเร่งมือทำงานของตนต่อไป แต่ในใจแอบยินดีที่คืนนี้จะได้ดูมโนราห์ หรือ “โนรา” เมื่อรถบรรทุกจอดลงหน้าบ้านใด เจ้าของบ้านจะนำขันหมากมาต้อนรับ ถ้าไม่มีขันหมากมาต้อนรับโนราจะเข้าไปประกอบพิธีข้างในโรงไม่ได้ นายโรงหัวหน้าคณะ เดินมารับขันหมากและทักทายเจ้าของบ้าน

คณะโนราทย่อยชนเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปวางบน เสื่อน้ำมันกลางโรงโนรา เพื่อประกอบพิธีตั้งเครื่อง พร้อมตั้งจิตอธิษฐานขอให้พิธีนี้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี หลังจากนั้นนายโรงจะเรียกสมาชิกในตระกูลของเจ้าภาพทุกคนมานั่งรวมกัน ในโรงเพื่อทำพิธีชมนุ่มครุ เชิญ “ตายาย” หรือผีบรรพบุรุษมาสิงสถิตบนเสาครุ (ทำหน้าที่แทนแผ่นดินในโลกริฎกญาณ) ที่หมู่ไวกกลางโรง โนราร้องเชิญตายายตามรายชื่อที่ เจ้าภาพเขียนมา โดยไม่ให้ตกหล่น เพราะถ้าอ่านชื่อไม่ครบ ตายายจะโกรธและจะมา ลงโทษลูกหลานในภายหลัง ตายายและครุหมอโนราเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในความ รู้สึกของลูกหลาน มีฤทธิ์ทั้งให้คุณและให้โทษ สามารถติดต่อกับลูกหลานได้โดยการ ผ่านร่างกายของลูกหลานคนนั้น กรณีที่ตายายต้องการให้ลูกหลานคนใดสืบทอดเชื้อ สายโนรา หรือเป็นช่างทรง ลูกหลานคนนั้นจะมีอาการผิดปกติขึ้น เรียกว่า “ครุหมออย่าง” เช่นเมื่อได้ยินเสียงปี่เสียงกลองจะลุกขึ้นรำทันที ทั้งๆที่บางคนอาจจะจำไม่เป็นมาก่อน ห้ามตัวเองไม่ได้ หรือมีอาการจับไข้ไม่หายต้องยอมรับเป็นช่างทรงให้ตายายถึงจะหาย ในวัฒนธรรมมโนราลูกหลานจะต้องจัดพิธีโนราโรงครุเพื่อขอขอบคุณตายายที่ช่วยดูแลให้ ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขตามเวลาที่ตกลงกับตายายผ่านช่างทรง (วันดี สันติวุฒเมธี, 2563)

ในยุคปัจจุบันมโนราห์หรือโนรายังคงเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ยังคงได้รับความนิยม แต่ทว่าก็มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รูปแบบ คำร้อง ทำนอง มีเครื่องดนตรี ยุคใหม่เข้ามาผสมผสาน เนื้อหาคำร้องเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และได้รับความสนใจจากเยาวชนลดน้อยลงเช่นเดียวกับศิลปะพื้นบ้านอื่น ๆ แต่ความนิยมในเชิงของศรัทธาความ เชื่อหรือพิธีกรรมยังคงอยู่ เช่น การจัดพิธีโนราโรงครุ ดังที่กล่าวมาแล้ว หรือการแก้บน ต่างๆ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ยังคงมีการจ้างมโนราห์ไปเล่นตามงานต่างๆ เป็นประจำ แต่จำนวนคณะมโนราห์ก็ลดน้อยลงตามกาลเวลา

จึงมีการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านมโนราห์ขึ้นในหลายพื้นที่ ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมถึงชุมชนหลายชุมชนที่มีการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ที่ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้รูปแบบการอนุรักษ์ที่แตกต่าง จากที่อื่น คือใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน มโนราห์ผ่านกลุ่มเยาวชน

1. บันปันท์

ตำบลเขาขาวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 87.91 ตารางกิโลเมตร หรือ 54,944 ไร่ มีจำนวน 12 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 13,486 คน 2,467 หลังคาเรือน สภาพภูมิประเทศทางด้านตะวันตกของตำบลเป็นที่สูงภูเขา เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำ ลำธาร หลายสาย และจะลาดเทมาทางทิศตะวันออกเรื่อยๆ จนสุดแนวเขตของตำบล

พื้นที่เป็นเนินควนสลับพื้นราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก อาชีพ ส่วนใหญ่คือ สวนยางพารา ผลไม้ พืชไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง

2. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 1 ตุลาคม 2553 เริ่มต้น โดยกลุ่มสตรีและอสม.ได้รับงบประมาณสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ พอช. เป็นเงิน 100,000 บาท เปิดรับสมาชิกเมื่อ วันที่ 1 ตุลาคม 2553 สมาชิกครั้งแรก จำนวน 686 คน ปัจจุบันสมาชิกสะสม 1,770 คน ที่ทำการตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 23/5 หมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันมี จัดสวัสดิการ 14 ด้าน คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย งานศพ ศาสนพิธี ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ติดเตียง พัฒนาอาชีพ (กลุ่มทำขนม ส่งเสริมเยาวชนให้มีอาชีพ) ทุนการศึกษา ประเพณี ต่าง ๆ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า อุปสมบท ภัยพิบัติ เช่น ดินถล่ม น้ำท่วม พายุ แต่งงานครั้งแรก และขึ้นบ้านใหม่

เนื่องจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาวมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม ในทุกพื้นที่ มีการทำกิจกรรมกับทุกกลุ่มวัย จึงทำให้เกิดแนวคิดในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ และเยาวชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ดึงผู้สูงอายุ ติดบ้านให้กลายเป็นติดสังคม และในช่วงสถานการณ์ covid-19 กองทุนสวัสดิการมีการ

ขยายความช่วยเหลือให้กับตำบลครอบคลุมทั้งคนที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิก เป็นการดูแลสังคมทั้งระบบ เช่น ซื่อพันธุ์ฝัก เพาะพันธุ์กล้าไม้แจกให้แก่ครัวเรือน ป้องกันการแพร่ระบาดของช่วง covid – 19 เป็นต้น

3. กองทุนสวัสดิการชุมชนกับการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและสุนทรียะ:

ทำไมกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงต้องทำเรื่องการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและสุนทรียะ?

“วัตถุประสงค์หนึ่งของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ คือ การร่วมกันแก้ปัญหาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง” (วจินา หนูแก้ว, ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว: 9 ก.พ.2566)

ชุมชนในตำบลเขาขาวประสบปัญหาเช่นเดียวกับชุมชนจำนวนมากในประเทศไทย คือ เป็นสังคมผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชนในพื้นที่ใช้เวลาว่างในการเล่นเกม ดิตมือถือและปัญหา ยาเสพติด ประกอบกับช่วงสถานการณ์ covid-19 หลายครอบครัวประสบปัญหาตกงาน รายได้ลดลง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว จึงปรึกษานาหรือกันเพื่อหาทางออก และนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่คือการนับถือมโนราห์หรือ “โนรา” เพราะส่วนใหญ่ในตำบลเขาขาวเกือบทุกบ้านนับถือ “ครูหมอมโนรา” มีเชื้อสายของมโนราห์อยู่เกือบทุกบ้าน มีหิงงูชาครูหมอมโนราห์และมีการทำพิธีไหว้ครูโนราห์ทุกปี ในช่วงหลังพิธีสารทเดือนสิบ ทั้งชุมชนจึงมีความผูกพันและคุ้นเคยกับมโนราห์ ทั้งในด้านของพิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะวัฒนธรรม

มนิราห์เปรียบเสมือนเป็นชีวิตจิตวิญญาณของคนตำบลเขาขาว เป็นศาสตร์วิชา ความรู้ที่พิเศษ เป็นคุณสมบัติติดตัวคู่คนเขาขาว คนทั่วไปอาจจะร้องเล่นไม่เป็นแต่จะมีความรู้ฝังอยู่ในตนที่สามารถเข้าถึงได้อย่างซาบซึ้งใจไม่รู้ลืม เพราะมนิราห์เป็นทั้งผู้ให้ ปัญญาและอารมณ์ เป็นมหรสพวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ให้ความบันเทิงเป็นสื่อ เข้าถึง ในดวงใจ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มนิราห์ เป็นการถ่ายทอดจากผู้สูงอายุ ส่งต่อลูก หลานเพื่อให้คงอยู่

สมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาวจึงตกลงร่วมกันว่าจะนำเรื่องของ มนิราห์มาเป็นกรณีศึกษาในการแก้ปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชน และในขณะนั้นเป็นช่วง การระบาดของ covid-19 ทำให้เด็กต้องเรียนออนไลน์ผ่านมือถือหรือคอมพิวเตอร์อยู่ ตลอดเวลา ทำให้เกิดความกังวลเรื่องเด็กติดเกม การใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่เหมาะสม การนำเด็กมาฝึกมนิราห์จึงเป็นการดึงเด็กออกจากโลกออนไลน์มาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากเด็กจะมีกิจกรรม ได้พบเจอเด็กวัยเดียวกัน ยังได้พบเจอเพื่อนต่างวัยคือผู้สูงอายุ เพราะในเวลาเดียวกันกลุ่มผู้สูงอายุก็มีการฝึกรำกลองยาวและรำวงต่างๆ ในกองทุน สวัสดิการด้วย

เมื่อเริ่มเป็นรูปเป็นร่าง ในปี 2562 กองทุนสวัสดิการได้เชิญนิราภาส ซึ่งเป็น ปราศษุ์ชาวบ้านและศิลปินพื้นบ้านที่ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญา มาเป็นครูสอนรำ มนิราห์ให้กับเด็กๆ มีการก่อตั้งศูนย์ฝึกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเยาวชนตำบลเขาขาว มีสมาชิกแรกเริ่มจำนวน 20 คน ปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 100 คน ส่วนใหญ่เป็นลูก หลานสมาชิกกองทุนสวัสดิการ พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นฝ่ายเดินเข้ามาหาศูนย์ฝึกเพราะ อยากรู้ให้ลูกหลานได้สืบทอดการรำมนิราห์และรู้สึกยินดี ดีใจมากที่มีศูนย์ฝึกซ้อมให้กับ ลูกหลาน การฝึกซ้อมจะฝึกทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ในช่วงปิดเทอมจะฝึกซ้อมเกือบ ทุกวันเพื่อเพิ่มทักษะความเชี่ยวชาญ รับผิดชอบตั้งแต่อายุ 3 ขวบ

มีการขยายผลจากศูนย์ฝึกของชุมชนเขาขาว ส่งเสริมในโรงเรียนให้มี การ ฝึกมนิราห์ ได้แก่ โรงเรียนในตำบลเขาขาว คือ โรงเรียนวัดนิคมคีรี หมู่ 1 โรงเรียนสหกรณ์ นิคมกสิกรรมทุ่งสง หมู่ 3 โรงเรียนบ้านไส่ล้าน หมู่ 2 โรงเรียนสามัคคีธรรมหมู่ 5 โรงเรียน แสงทองวิทยา หมู่ 4 และ โรงเรียนทุ่งสงสหประชาสรรค์ หมู่ 3 กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลเขาขาวเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดขึ้นรวมถึงการศึกษานอกโรงเรียน หรือ กศน.ตำบล เขาขาวด้วย

“พอเด็กสามารถรำได้ สามารถออกแสดงได้ ก็หา พื้นที่ให้เด็กแสดง ตามตลาดวัฒนธรรมบ้าง ตลาดชุมชนบ้าง งานวัดต่าง ๆ เราจะรับหมดเลย การแสดงแต่ละครั้งไม่คิด มูลค่า แล้วแต่เจ้าภาพให้มา ให้ทีเป็นรายได้ อีกส่วนหนึ่ง ก็ทำลูกบิด สร้อยคอ พวงกุญแจ เป็นรายได้ของเด็ก ๆ” (ธนกร ประชาณุกุล, 9 ก.พ. 2566)

เมื่อฝึกซ้อมจนเชี่ยวชาญแล้ว ทางกลุ่มสวัสดิการชุมชนพยายามพาเด็ก ๆ ไปออกงานต่างๆ “เริ่มแรกคือการพาตัวเราเองไปแสดงให้เขาเห็นว่าเรามีทักษะในการรำโนรนาห์” และเริ่มมีคนมาติดต่อให้กลุ่มเยาวชนไปรำโนรนาห์ในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานบวช หรือแม้กระทั่งงานศพ และได้ปรับทำรำแต่ละทำรำให้เหมาะสมกับงานแต่ละงาน ทำให้เกิดความประทับใจมีการจ้างไปแสดงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้กลุ่มเยาวชนมีรายได้เกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว แต่ละครึ่งเจ้าภาพจะมีค่าเดินทางให้ครั้งละ 2,000 บาท รายได้จากคนดูอีกประมาณ 3,000 บาท และจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ พวกถูกปิดลายมโนรนาห์ พวงกุญแจ อีกประมาณ 5,000 บาท รวมเป็นรายได้ครั้งละประมาณ 8,000-10,000 บาท

ปัจจุบันงานแสดงของกลุ่มเยาวชนมีหลากหลาย เช่น งานพิธีกรรมเข้าโรงครู ในแต่ละเดือนโดยเฉลี่ยแล้วอาทิตย์ละ 1 ครั้ง งานที่จะไปแสดงเป็นประจำคือ การแสดงหลากหลายทางทุ่งสง การแสดงตลาดนัดสุขสันต์ จังหวัดตรัง ตลาดเทศบาล ตลาดเปิดท้ายในชุมชน การแสดงพิธีไหว้ครูวัดถ้ำขนมโค การแสดงงานรับตายายเดือนสิบ การแสดงงานประเพณีลอยกระทง

การแสดงของเด็กๆ จะนำรายได้ส่วนหนึ่งมาสนับสนุนกับกองทุนสวัสดิการเพราะเด็กส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการ เป็นการเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนกับเด็กในชุมชน เด็กไม่ต้องขอเงินจากผู้ปกครอง และกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดเรื่องสวัสดิการทุนการศึกษา จ่ายสวัสดิการเด็กที่ยากจน เด็กที่เรียนดี

คุณค่าของมโนราห์นอกจากเครื่องแต่งกายที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมนต์เสน่ห์แห่งท่ารำ สีเส้นของชุดรวมรวมกับการมีเชื้อสายมโนราห์ การส่งไม้ต่อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสืบสานการแสดงมโนราห์จากรุ่นสู่รุ่น สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนหลังจากทำโครงการฟื้นฟูอนุรักษ์เรื่องมโนราห์ คือ กลุ่มเยาวชนลดเวลาในการเล่นโทรศัพท์ เล่นเกม เยาวชนกลุ่มนี้มีความรักความสามัคคี แก้ปัญหารวมกันได้ ทำงานกันเป็นทีมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เป็นการฝึกการทำงานในขณะที่ยังเป็นนักเรียน เด็กกลุ่มอื่นๆ ได้เห็นเป็นแบบอย่างจึงได้เข้าร่วมกับศูนย์ฝึกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเยาวชนตำบลเขาขาวเพิ่มมากขึ้น

4. เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต

ด้านการเพิ่มจำนวนสมาชิก

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาวได้ตั้งเป้าหมายในการเพิ่มจำนวนสมาชิกขณะนี้จำนวนประชากรของตำบลเขาขาวรวมถึงประชากรแฝงมีประมาณ 15,000 จำนวนประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการประมาณ 15% ซึ่งยังไม่มากนัก ทางกองทุนสวัสดิการมีแผนการสร้างเครือข่ายในชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ด้านการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและสุนทรียะ

มีแผนการส่งเสริมให้เป็นหลักสูตรของโรงเรียน การกำหนดโครงการในแผนพัฒนาตำบล เช่นโครงการฝึกซ้อมมโนราห์ การทำชุดมโนราห์ การร้อยลูกปัด ทำเครื่องประดับชุดมโนราห์ เป็นการสร้างอาชีพให้กับเด็กเยาวชนในศูนย์ฝึกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเยาวชนตำบลเขาขาว เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเยาวชน

ด้านการพัฒนาองค์ความรู้และเครือข่ายต่าง ๆ

จากเดิมที่กองทุนสวัสดิการมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้บรรจุเรื่องมโนราห์ของตำบลเขาขาวไว้ในแผนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม นครศรีธรรมราช และทางจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าเรื่องมโนราห์ของตำบลเขาขาวเป็นเรื่องสำคัญและได้รับรางวัลตร.บัว อิงภากรณ์ จึงมีแผนจะสนับสนุนเรื่องมโนราห์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบลหรือ U2T ทำเรื่องโครงการแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการท่องเที่ยว มโนราห์ของตำบลเขาขาว การเข้ามาสนับสนุนและเชื่อมโยงหน่วยงานเหล่านี้เป็นโอกาสอันดีของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาวที่จะได้วางแผนการพัฒนากองทุนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาในแนวทางใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

“ตอนนี้เรามีคุยกับราชภัฏนครศรีธรรมราช อาจารย์ราชภัฏจะมาถอดบทเรียน ทำวิจัยทั้งหมดเรื่องมโนราห์ ของตำบลเขาขาว จะมาวางแผนว่า จะทำอะไรได้แค่ไหน เขาพร้อมที่ลงมาเพื่อถอดบทเรียน เก็บข้อมูลทั้งหมด และคืนข้อมูลให้กับพื้นที่ เพื่อให้พื้นที่ได้มีข้อมูลไว้ประชาสัมพันธ์ สื่อสารต่อไป” (สุนันทา เกิดบัวทอง คณะกรรมการขับเคลื่อนเครือข่าย/ผู้ช่วยเหลือฯของกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช: 9 ก.พ. 2566)

นอกจากนั้นยังมองไปถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกหลายหลาย เช่น หนังตะลุง เพลงบอก เพื่อนำมาฝึกสอนให้กลุ่มเยาวชน มีทางเลือกอื่นๆ ในการแสดงออกและฝึกซ้อม

ชื่อกองทุน
ที่อยู่กองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาขาว
266 หมู่ 12 ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
โทรศัพท์ 092-9347796 e-mail onuma.0125@gmail.com

ผู้ประสานงาน

นางจุลจิรา เคี่ยมขาว

ข้อมูลอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”. วันที่ 5 มกราคม 2566

ความเป็นมาของการมอบรางวัลองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน
ผู้สรรสร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ
ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์
“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”

จากแนวคิดของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2516 ที่ว่า “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เป็นแนวคิดสำคัญที่แสดงถึงความมุ่งหวังที่จะให้คนในสังคมมีปัจจัยพื้นฐาน “ได้รับสวัสดิการสังคมที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตที่มั่นคง พอเพียง ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ รวมทั้งการแบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ร่วมของสังคมโดยรวม นับเป็นแนวทางการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ที่ทันสมัยใช้ได้จนถึงปัจจุบัน

รัฐบาล นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน/สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามนำแนวความคิดนี้ไปสู่การวางนโยบายและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในสังคม แต่อย่างไรก็ตามผลที่ได้รับยังห่างไกลจากความหวังที่สูงส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของแรงงานนอกระบบ ด้วยในประเทศไทยมีแรงงานส่วนใหญ่ที่เป็นแรงงานภาคเกษตร และแรงงานนอกระบบในเมือง รวมแล้วกว่าร้อยละ 60 ที่อยู่นอกระบบการประกันสังคม ทำให้ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชนท้องถิ่นต้องรวมตัวกันดูแลช่วยเหลือสมาชิกชุมชนกันเอง มีการฟื้นฟูระบบคุณค่า การช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นทุนเดิมของสังคมไทย ซึ่งถือเป็นระบบโครงข่ายการคุ้มครองสังคม (Social Safety Net) ที่สำคัญ จัดระบบสวัสดิการให้คนในชุมชน อาทิ เงินก้นถุงสำหรับเด็กแรกคลอด เงินทุนการศึกษา เงินช่วยค่าผ้าใช้ผู้ป่วย เงินช่วยเหลือเพื่อไถ่ถอนหนี้สิน การดูแลผู้สูงอายุหรือพิการ เงินช่วยทำศพ ฯลฯ โดยอาศัยทรัพยากรจากหลากหลายแหล่ง เช่น ใช้จ่ายของกลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงิน วิชาสหกิจชุมชน ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอันวยประโยชน์แก่สมาชิกผู้ด้อยโอกาส หรือแม้กระทั่งใช้เงินบริจาคตามความเชื่อและหลักการทางศาสนา ฯลฯ จนกระทั่งได้มีการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กร/ผู้นำเป็นเครือข่ายสวัสดิการชุมชนร่วมกันคิดและวางแนวทางการขยายการจัดสวัสดิการภาคประชาชนร่วมกัน

กองทุนสวัสดิการชุมชนและเครือข่ายเหล่านี้ ได้ยึดแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวทางการดำเนินงาน ของตน ประสานการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเสนอให้รัฐบาลร่วมสนับสนุนการจัดสวัสดิการโดยชุมชนบางส่วน จนกระทั่งปัจจุบันพื้นที่ที่มีกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้วกว่า 5,915 ตำบล ที่มีระบบการจัดสวัสดิการพื้นฐานครอบคลุม เรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย สำหรับสมาชิกในชุมชน และมีการริเริ่มสวัสดิการใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ อาทิ การส่งเสริมอาชีพ การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การจัดที่อยู่อาศัย การศึกษา ฯลฯ อีกด้วย ซึ่งต่อมากลุ่มต่างๆ ได้ขยายผลต่อจากพื้นที่ต้นแบบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในแนวราบ จนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการสวัสดิการชุมชนในระดับจังหวัด ภาคและระดับชาติ

การที่ขบวนการสวัสดิการชุมชนสามารถร่วมกันสร้างระบบหลักประกันความมั่นคงในชีวิตโดยเริ่มต้นจากครอบครัวชุมชนท้องถิ่นของตนเองและให้รัฐร่วมสนับสนุนบางส่วน ถือได้ว่าเป็นทิศทางสำคัญของสังคมไทย ที่จะทำให้คนมีชีวิตที่มั่นคง พอเพียง และดำเนินงานตามหลักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม ตามเจตนารมณ์ของอาจารย์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ภาคีเครือข่าย ที่ประกอบด้วย วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, วิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ เครือข่ายสวัสดิการชุมชน, ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงร่วมกันจัด โครงการมอบรางวัลองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อยกย่อง เชิดชู องค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานช่วยเหลือดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่างๆ
2. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและกองทุนสวัสดิการในพื้นที่ โดยเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของบริการ และขยายผลกองทุนให้เกิดขึ้นครอบคลุมทั่วประเทศ
3. เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาล ภาคเอกชน และสังคมตระหนักถึงคุณค่าของแนวคิดเรื่อง “คุณภาพชีวิตปฏิทินแห่งความหวัง : จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” และร่วมนำไปสู่การพัฒนานโยบาย ระบบปฏิบัติการด้านสวัสดิการให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม

คณะกรรมการร่วมฯ จึงขอความอนุเคราะห์รางวัลป๋วย อึ๊งภากรณ์ เพื่อมอบให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นเกียรติ ศักดิ์ศรี และกำลังใจแก่กองทุนฯ ทั้งหลายทั้งที่ได้และไม่ได้รับรางวัลและรางวัลนี้จะมอบให้อย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ กำลังใจให้กองทุนฯต่างๆพัฒนาการทำงานของตนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยทั้งในเขตเมืองและชนบทที่อาจไม่ได้รับสวัสดิการในระบบ

ประเภทของรางวัล

- แบ่งออกได้เป็น 10 ประเภท ละ 1 รางวัล ประกอบด้วย
- ประเภทที่ 1 ด้านการพัฒนาครอบครัว แม่และเด็ก
 - ประเภทที่ 2 ด้านการพัฒนาสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร
 - ประเภทที่ 3 ด้านการพัฒนาสังคมสูงวัย
 - ประเภทที่ 4 ด้านการพัฒนาการศึกษา การเรียนรู้ ทักษะการดำรงชีวิต
 - ประเภทที่ 5 ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - ประเภทที่ 6 ด้านการพัฒนาสัมมาชีพในชุมชน
 - ประเภทที่ 7 ด้านการสร้าง ความมั่นคง ความปลอดภัย
 - ประเภทที่ 8 ด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน
 - ประเภทที่ 9 ด้านการสร้างสังคมที่เป็นธรรม
 - ประเภทที่ 10 ด้านการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและสุนทรียะ

เกณฑ์การพิจารณาผลงาน

เกณฑ์การพิจารณาหลัก

เกณฑ์หลักด้านที่ 1 คุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน

- 1) ความสามารถในการเข้าถึงประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน
- 3) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
- 4) ธรรมาภิบาลองค์กร
- 5) การสร้างความร่วมมือและบูรณาการ

เกณฑ์รอง ด้านที่ 2 : เกณฑ์ในการวิเคราะห์ การสร้างสรรคนวัตกรรม และความโดดเด่น

- 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการ ที่ทำให้เข้าถึงคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง
- 2) กองทุนสร้างการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน
- 3) กองทุนเป็นกลไกกลางการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในพื้นที่

เกณฑ์การพิจารณาในแต่ละประเภท

- 1) ข้อมูลจำนวนกลุ่มเป้าหมาย (ความเป็นธรรมทางสังคม) ที่ได้รับการพัฒนา ได้รับประโยชน์ มีรูปแบบ/วิธีการดูแลจากกองทุนฯ ผลที่ได้เป็นที่ เป็นรูปธรรมนำไปสู่การพัฒนาและเป็นบทเรียน

- 2) กิจกรรม/โครงการของกลุ่มเป้าหมายที่มีการดำเนินการ (ชาวบ้าน สมาชิกมีการรับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรม)
- 3) ผลความสำเร็จสิ่งที่สามารถสื่อสารต่อสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน
- 4) กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์จากการให้สวัสดิการ สามารถนำไปขยายผลต่อกับผู้อื่นได้
- 5) การนำเสนอตรงตามประเด็นการประกวด/การมีข้อมูลที่เพียงพอ

นอกจากนี้ อาจพิจารณาจาก ก) เหตุผลในการจัดสวัสดิการประเภทนั้นๆ (มีหลักคิดในการจัดมาจากอะไร ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้) และ ข) ความสามารถในการอธิบายได้ว่า สวัสดิการของกลุ่มตน เชื่อมโยงกับเนื้อหา (การจัดสวัสดิการ) ตามแนวคิด “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของ อ. ป๋วย อย่างไร

เกณฑ์เฉพาะประเภทรางวัล

- 1) ประยุกต์ใช้เกณฑ์รวมให้เหมาะสมกับการประเมินผลงานของแต่ละประเภท
- 2) อาจมีการใช้เกณฑ์อื่นๆเพิ่มเติม ในบางประเภทก็ได้

การสมัครขอรับรางวัลองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน : โครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรคสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ปี 2565 คุณสมบัติขององค์กร/กองทุนที่เสนอรับรางวัล ประกอบด้วย

1. เป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนระดับชุมชน หรือระดับที่ใหญ่กว่า ภายใต้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม หรือกลุ่มชุมชนใดๆ ที่มีการสะสมทุน หรือพัฒนาทุนทั้งที่เป็นเงินและ/หรือทุนทางสังคมอื่นๆ เพื่อใช้จัดสวัสดิการให้สมาชิกของตน มีโครงสร้างการบริหารงาน ระบบบัญชี กฎระเบียบการดำเนินงานขององค์กร และดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพพื้นฐานตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ดังนี้

- 2.1) เป็นกองทุนที่มีการจัดตั้งและดำเนินการสวัสดิการชุมชนไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 2.2) มีสมาชิกที่เป็นสมาชิกครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย กระจายไปตามหมู่บ้าน

ในตำบล

2.3) มีเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มาจากสมาชิกสมทบ และได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4) มีระบบการบริหารกองทุนที่ดีมีความชัดเจน ทั้งคณะกรรมการ สมาชิก ทะเบียน/ข้อมูลสมาชิก ระเบียบหลักเกณฑ์ของกองทุน ระบบบัญชีการเงิน แผนการพัฒนาองค์กร การติดตามประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ

2.5) มีการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง เช่น เกิด เจ็บ ตาย การศึกษา อาชีพ ที่ดูแลสมาชิกและคนในชุมชน และเชื่อมโยงสวัสดิการกับงานพัฒนาอื่นๆ ในชุมชน เช่น องค์กรการเงินชุมชน สภาองค์กรชุมชน ฯลฯ

2.6) ไม่เป็นกองทุนที่เคยได้รับรางวัลนี้มาก่อนทุกประเภท

วิธีการสมัคร

1. องค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถสมัครเพื่อขอรับรางวัลด้วยตนเอง โดยส่งเอกสารและรายงานผลการดำเนินงาน (ตามแบบฟอร์มที่กำหนด)

2. หน่วยงานพัฒนาของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน สามารถเสนอชื่อองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีผลงานน่าสนใจและ/หรือดีเด่นได้ แต่ไม่เกิน 3 องค์กรต่อหน่วยงาน ทั้งนี้ ทั้งสองกรณี ต้องระบุประเภทรางวัลที่เสนอขอรับรางวัลโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขอรับข้อมูลและเอกสารการสมัครได้ที่องค์กรภาคีร่วมจัดโครงการต่างๆ ดังนี้

- กองเลขาคณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนจังหวัด
- ที่ทำการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ขั้นตอนที่ 2 กรอกรายละเอียดองค์กร ดังนี้

1) กรอกรายละเอียดในใบสมัครให้ครบถ้วน และลงนามรับรองให้ครบทั้ง 2 ท่าน คือ ผู้ประสานงานและผู้รับรององค์กร (กรณีผู้รับรององค์กรในระดับตำบล/เทศบาลควรเป็นผู้บริหารท้องถิ่น) หรือในกรณีองค์กรสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ต้องลงนามโดยผู้บริหารองค์กรนั้นๆ

2) หากเป็นกรณีการเสนอชื่อจากหน่วยงานอื่นๆ ให้ผู้บริหารของหน่วยงานนั้นเป็นผู้ลงนามรับรององค์กร และต้องกรอกข้อมูลรายละเอียดของกลุ่ม/องค์กรฯ ที่ได้รับการเสนอชื่อด้วย

3) เขียนอธิบายเกี่ยวกับองค์กรของท่านที่สอดคล้องกับประเภทรางวัลที่ท่านเลือกขอรับรางวัล ผลงานที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขั้นตอนมีวิธีการดำเนินงานต่างๆ โดยมีความยาวไม่เกิน 3 หน้ากระดาษ A4 สามารถแนบ ข้อมูล รูปภาพประกอบ สื่อนำเสนอ คลิปวิดีโอ และสื่อวีดิทัศน์ (ถ้ามี)

4) แนบเอกสารที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลขององค์กร/กองทุนฯ เช่น ใบรับรององค์กรสวัสดิการ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี แบบแสดงสถานะกองทุนสวัสดิการชุมชน

ช่องทางการจัดส่งเอกสาร/แบบฟอร์ม

นำส่งด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์มาที่ คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนจังหวัด หรือเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมองค์กรสวัสดิการชุมชน (พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด - พมจ.) ในจังหวัดที่องค์กร/กองทุนตั้งอยู่ ภายในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

การพิจารณาผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมรับรางวัล

รางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สมัครสร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ร่วมดำเนินการโดยคณะกรรมการมาจาก 7 ภาคี ประกอบด้วย สถาบันป๋วย อึ๊งภากรณ์, วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, วิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ, เครือข่ายสวัสดิการชุมชน, ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การประเมินผลงานขององค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน จะพิจารณามาเป็นลำดับดังนี้

1) **ระดับพื้นที่** โดยคณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนจังหวัด ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นผู้กระตุ้น/ส่งเสริม รวบรวมข้อมูลกองทุนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ รวมถึงกลั่นกรอง/ตรวจสอบข้อมูลกองทุนที่เสนอขอรับรางวัลในเบื้องต้น ก่อนรวบรวมใบสมัครและนำส่งมายังการคัดเลือกในระดับภาค

2) **ระดับภาค** โดยคณะกรรมการระดับภาคที่มีองค์ประกอบมาจากหลากหลายภาคส่วน ประกอบด้วย คณะทำงานขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนระดับภาค ผู้แทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ผู้แทนคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมระดับชาติ (ที่เป็นตัวแทนของภาคๆ ละ 1 คน) ผู้แทนจากคณะกรรมการโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน (ที่เป็นผู้แทนจากภาคๆ ละ 1 คน) ผู้แทนภาคีวิชาการ ผู้แทนจากองค์กรร่วมจัดที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติ โดยคัดเลือกให้เหลือภาคละ 10 ประเภท ๆ ละ 1 องค์กร/กองทุน

3) **ระดับประเทศ** โดยคณะกรรมการระดับชาติ และผู้แทนจากองค์กรร่วมจัดคือ 1) ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 2) ผู้แทนวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3) ผู้แทนวิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ 4) ผู้แทนศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) 5) ผู้แทนสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) 6) ผู้แทนอนุกรรมการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ 7) ผู้แทนอนุกรรมการโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน (เงื่อนไขในการพิจารณาของอนุกรรมการต้องไม่พิจารณาโครงการในภาคของตนเอง) ซึ่งองค์ประกอบของกรรมการที่ไปประเมินผลงานจะต้องมีอย่างน้อย 3 องค์กรขึ้นไป โดยกรรมการจะคัดเลือกให้เหลือองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีผลงานดีเด่นประเภทละ 1 องค์กร/กองทุน รวม 10 องค์กร/กองทุน

หมายเหตุ :

- 1) การคัดเลือกในแต่ละระดับ ให้ยึดการตัดสินใจของคณะกรรมการฯ (การประเมินผลงานขึ้นอยู่กับมติการตัดสินใจของคณะกรรมการแต่ละระดับ)
- 2) กรณีองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรใด ผ่านการพิจารณาระดับภาค ต้องมีการเตรียมพื้นที่และข้อมูลนำเสนอในรูปแบบวีดีโอ, คลิป วีดีโอ, หรืออื่นๆ เพื่อให้คณะกรรมการระดับชาติ ลงพื้นที่เยี่ยมชมผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ เพื่อประกอบการพิจารณาในรอบสุดท้าย

ตารางเวลาการสมัครขอรับรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน :
ผู้สรรสร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ
ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ปี 2565”

กิจกรรม	ช่วงเวลา	สถานที่
ขอรับเอกสารใบสมัคร/แบบเสนอชื่อ	8-30 พฤศจิกายน 65	ที่ทำการในแต่ละจังหวัด
ยื่นใบสมัคร/หรือเสนอชื่อองค์กร/กองทุนเข้ารับรางวัล	8-30 พฤศจิกายน 65	
ปิดรับสมัคร/เสนอชื่อ	30 พฤศจิกายน 65	
กระบวนการกลั่นกรององค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เสนอขอรับรางวัล		
1. ระดับพื้นที่จังหวัด (รวบรวม ดูความเรียบร้อยของเอกสารเสนอระดับภาค)	1-7 ธันวาคม 65	ประกาศผลผู้ชนะในระดับจังหวัด
2. ระดับภาค รอบที่สอง	8-25 ธันวาคม 65	ประกาศผลผู้ชนะในระดับภูมิภาค

กิจกรรม	ช่วงเวลา	สถานที่
3. ระดับประเทศ เวทีประกวดระดับชาติ	5-6 มกราคม 66 9 มกราคม 2566	สถานที่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กรุงเทพมหานคร (โดยให้กองทุนที่ผ่านการคัดกรองระดับภาคมาเสนอผลงานใน กทม. จัดเป็นมหกรรมงานสวัสดิการชุมชนไปพร้อมกัน) ประกาศผลผู้ชนะในระดับประเทศ
พิธีมอบรางวัลองค์กร/กองทุน สวัสดิการชุมชน: ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิด ของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์ มารดาถึงเชิงตะกอน”	9 มีนาคม 2566	ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : องค์กรที่สนใจสามารถติดตามรายละเอียดการสมัครรางวัล ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ได้ที่

- 1) www.codi.or.th สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
 - สำนักงานภาคเหนือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เลขที่ 5/5 ถนนแก้ววรัตน์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 โทร. 053-306-723-4 โทรสาร. 053-306-722
 - สำนักงานภาคใต้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เลขที่ 29 หมู่ที่ 10 ถนนดอนรูน-ชายคลอง ตำบลตำนาน จังหวัดพัทลุง 93000 โทร. 074-615-816/074-617-197 โทรสาร. 074-617-559
 - สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เลขที่ 295 หมู่ 13 ถนนศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทร. 043-241-851-2 โทรสาร. 043-241-851 # 102
 - สำนักงานภาคกลางและตะวันตก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เลขที่ 912 ถนนนวนมิตร แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 02-378-8360
 - สำนักงานภาคกรุงเทพ ปริมณฑล และตะวันออก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เลขที่ 912 ถนนนวนมิตร แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 02-378-8400

ข้อเขียน “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”

ป่วย อังภากรณ์ (2516)

“จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน หรือรู้จักกันในชื่อ จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน เป็นบทความ 2 หน้า ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานในชีวิตของผู้เขียน ตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงเสียชีวิต ข้อเขียนนี้เดิมเป็นภาษาอังกฤษ ถูกนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Development Advisory Group - SEADAG) เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ก่อนจะตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในชื่อ The Quality of Life of a South East Asian : A Chronical of Hope from Womb to Tomb (ต่อมารู้จักกันในชื่อ From Womb to Tomb) และภายหลังถูกแปลเป็นภาษาไทยในชื่อ คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน หรือที่รู้จักกันดีในเวลาต่อมาในชื่อ จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน

ในเนื้อหาของบทความโดยหลักเป็นข้อเรียกร้อง รัฐสวัสดิการ มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับหลักประกันสังคมและคุณภาพชีวิตพื้นฐานที่คนคนหนึ่งพึงมี รวมไปถึงเรื่องทั่วไปในสังคมซึ่งยังคงใช้ได้ดีจนถึงปัจจุบัน ผู้แต่งใช้คำศัพท์ที่ไม่ซับซ้อน สามารถเข้าใจได้ง่าย เป็นหนึ่งในบทความที่มีการคัดลอกและถ่ายทอดมากที่สุดบทความหนึ่งในสังคมไทย

THE QUALITY OF LIFE OF A SOUTHEAST ASIAN (A Chronicle of Hope from Womb to Tomb)

I don't want to have as many brothers and sisters as my parents had before me, and I do not want my mother to have a child too soon after me.

I don't care whether my mother and father are formally married; but I need them to live together in reasonable harmony.

I want good nutrition for my mother and me in my first two or three years when my capacity for future mental and physical development is determined.

I want to go to school together with my sister and learn a trade, and to have the school impart social values to me. If I happen to be suitable for higher education, that opportunity should be available.

When I leave school I want a job, a meaningful one in which I can feel the satisfaction of making a contribution.

I want to live in a law and order society, without molestation.

I want my country to relate effectively and equitably to the outside world, so that I can have access to the intellectual and technical knowledge of all mankind, as well as to capital from overseas.

I would like my country to get a fair price for products that I and my fellow citizens create.

As a farmer, I would like to have my own plot of land, with a system which gives me access to credit, new agricultural technology, markets, and a fair price for my produce.

As a worker, I would want to have some share, some sense of participation in the factory in which I work.

As a human being, I would like inexpensive newspapers and paperback books, plus access to radio and TV, without too many advertisements.

I want to enjoy good health, and I expect the government to provide free preventive medical services and a good, cheap, readily available curative service.

I need some leisure time for myself and to enjoy my family, and I want access to some green parks, the arts, and traditional social and religious festivities.

I want clean air to breathe and clean water to drink.

I would like to have the security of cooperative mechanisms in which I join to help others do things which they cannot do alone, and they do the same for me.

I need the opportunity to participate in the society around me and be able to help shape decisions of the economic and social, as well as political, institutions that affect my life.

I want my wife to have equal opportunity with me, and I want both of us to have access to the knowledge and means of family planning.

In my old age, it would be nice to have some form of social security to which I have contributed.

When I die, if I happen to have some wealth left, after leaving an adequate amount for my widow, I would wish the government to spend the rest to make it possible for others to enjoy life, too.

These are what life is all about, and what development should seek to achieve for all.

The strategy for the United Nations Second Development Decade prescribes the preceding objectives, among others.

Appendix to

“Thoughts on South-East Asia’s Development for 1980,” June 1973.

ต้นฉบับภาษาอังกฤษ

“The Quality of Life of a South East Asian : A Chronical of Hope from Womb to Tomb”

A I

Appendix

The quality of life of a Southeast Asian :
a chronicle of hope from womb to Tomb
(see paragraph 20 and note 6)

While in my mother's womb , I want her to have good nutrition and access to maternal and child welfare care .

I don't want to have as many brothers and sisters as my parents had before me , and I do not want my mother to have a child too soon after me .

I don't care whether my mother + father are formally married ; but I need them to live together in reasonable harmony .

I want good nutrition for my mother + for me in my first two or three years when my capacity for further mental and physical development is determined .

I want to go to school , together with my sister , and learn a trade , and to have the schools impart social values to me . If I happen to be suitable for higher education , that opportunity should be available .

When I leave school I want a job , a meaningful one in which I can feel the satisfaction of making a contribution .

I want to live in a law + order society , without molestation .

I want my country to relate effectively and equitably to the outside world , so that I can have access to the intellectual + technical knowledge of all mankind , as well as to capital from overseas .

I would like my country to get a fair price for the products that I and my fellow citizens create .

As a farmer , I would like to have my own plot of land , with a

system which gives me access to credit, to new agricultural technology, and to markets, and a fair price to my produce.

As a worker, I would want to have some share, some sense of participation in the factory in which I work.

As a human being, I would like inexpensive newspapers and paperback books, plus access to radio and TV (without too much advertisement).

I want to enjoy good health: and I expect the Government to provide free preventive medical service and cheap and readily available good curative service.

I need some recreation for myself, and to enjoy my family, and want access to some green parks, to the arts, and to traditional social and religious festivities.

I want clean air to breathe and clean water to drink.

I would like to have the security of cooperative mechanisms in which I join to help them do things which they cannot do alone, and they do the same for me.

I need the opportunity to participate in the society around us, and to be able to help shape the decisions of the economic and social as well as the political institutions that so affect my life.

I want my wife to have equal opportunity with me, and I want both of us to have access to the knowledge and means of family planning.

In my old age, it would be nice to have some form of social security to which I have contributed.

When I die, if I happen to have some wealth left, I would wish, after leaving an adequate amount for my widow, the Government to spend the rest to make it possible for others to enjoy life.

These are what life is all about, and what development should seek to achieve for all.

ฉบับแปลภาษาไทย

การอยู่ดีกินดีของคนไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์ถึงเชิงตะกอน)

“เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมอยากให้แม่ได้กินอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และได้รับการเอาใจใส่ ด้านสวัสดิการของแม่และเด็ก

ผมไม่ต้องการมีพี่น้องมากอย่างที่พ่อแม่ผมมีมา และผมไม่อยากจะให้มีน้องกะชั้นชิดกับผมเกินไปนัก

แม่กับพ่อผมจะแต่งงานกันตามประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ ที่สำคัญคือแม่กับพ่อต้องอยู่ร่วมกัน และไม่ทะเลาะกันบ่อยๆ

ในระยะ ๒-๓ ปี หลังจากที่ผมเกิดมา ผมอยากให้แม่กับผมได้กินอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เพราะเป็นระยะที่ร่างกายและสมองผมเติบโตขึ้น และเป็นระยะที่จะส่งผลดี ผลร้ายให้ผมในอนาคต

ผมต้องการไปโรงเรียน และอยากให้พี่สาวหรือน้องสาวผมได้เรียนหนังสือครบ แล้วเรียนรู้วิชาที่จะไปทำงานได้ กับให้โรงเรียนอบรมสั่งสอนเรื่องศีลธรรมจรรยาให้เรา ถ้าเผื่อผมเรียนเก่งไปได้ถึงขั้นสูงๆ ก็ขอให้มีโอกาสเรียนได้สูงที่สุด

เมื่อออกจากโรงเรียน ผมก็อยากทำงานเลี้ยงชีพ และงานนั้นควรจะน่าสนใจพอที่จะรู้สึกที่ผมได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

บ้านเมืองที่ผมอยู่ควรจะมีชื่อมีแป้ มีความสงบเรียบร้อย ปลอดภัย และพวกเราไม่ถูกกดขี่ข่มเหงประทุษร้าย

บ้านเมืองเราควรจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีมีประโยชน์และชอบธรรมกับต่างประเทศ เราจะได้เรียนรู้วิชาทั้งด้านปัญญาและด้านอาชีพจากมนุษยทั่วโลก กับเราจะได้มีทุนจากต่างประเทศมาช่วยเราพัฒนา

บ้านเมืองของเราส่งสินค้าที่ผมทำขึ้นหรือที่เพื่อนร่วมชาติผมทำขึ้นไปขายต่างประเทศ ราคาสินค้านั้นควรจะเป็นราคาที่ยุติธรรม

ถ้าผมเป็นชาวนา ผมก็อยากมีที่นาของผมเป็นกรรมสิทธิ์ และมีช่องทางที่จะได้สินเชื่อมาลงทุน ได้วิชาแบบใหม่มาใช้เพาะปลูก ได้ตลาดมั่นคง และราคายุติธรรมสำหรับพืชผลของผม

ถ้าผมเป็นชาวเมือง ทำงานรับจ้างเขา ผมก็อยากมีหุ้นส่วนในงานที่ผมทำ และมีส่วนในการดำเนินงานโรงงานหรือห้างที่ผมทำอยู่

ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ผมอยากจะได้อ่านหนังสือพิมพ์ดีๆ หนังสือเล่มเล็กๆ มีวิทยุฟัง มีโทรทัศน์ดู (แต่ไม่อยากฟังหรือดูโฆษณาสินค้ามากนัก)

ผมอยากมีสุขภาพแข็งแรง และหวังว่ารัฐบาลจะจัดให้มีบริการอนามัยป้องกันโรคชนิดฟรี และบริการรักษาโรคชนิดที่ถูกและเรียกหาได้ง่าย

ผมหวังว่าจะมีเวลาพักผ่อนเป็นของตนเองบ้าง จะได้มีความสุขร่วมกับครอบครัวผม ถ้าอยากไปเที่ยวสวนก็ได้ อยากดูศิลปะชนิดต่างๆ ก็ได้ชม อยากไปงานวัดงานวัฒนธรรมก็ได้ไปเที่ยว

ผมจำเป็นต้องมีอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ และน้ำสะอาดสำหรับดื่ม

ผมอยากได้ร่วมมือเป็นสหกรณ์กับเพื่อนฝูง จะได้ช่วยกัน เขาบ้าง เราบ้าง แล้วแต่ความจำเป็น

ผมจำเป็นต้องมีโอกาสได้ร่วมงานของชุมชนที่ผมอาศัยอยู่ และสามารถมีปากมีเสียงในการกำหนดชะตากรรมของบ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประเทศของผม

เมียผมก็ควรมีโอกาสอย่างเดียวกับผม และเราทั้งสองคนควรได้รับความรู้ และทราบวิธีการวางแผนครอบครัว

พอผมแก่ลง บ้านเมืองก็ควรจะให้บริการทางการเงินและสังคมสังเคราะห์แก่ผม เพราะผมก็ได้ออกเงินบำรุงมาตลอด

เมื่อผมตายแล้ว และเผอิญมีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ ผมอยากได้รับรัฐบาลแบ่งให้เมียผมไว้พอกิน แล้วเอาที่เหลือไปทำประโยชน์ให้คนอื่นได้อยู่ดีกินดีด้วย

นี่แหละคือความหมายอันแท้จริงแห่งชีวิต นี่แหละคือการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของทุกคน”

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
 ๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
 ๓. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ
 ๔. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ
 ๕. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสหสัมพันธ์
 ๖. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการถดถอย
 ๗. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุกรมเวลา
 ๘. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการตัดสินใจ
 ๙. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการประเมินผล
 ๑๐. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการวิจัยปฏิบัติการ

Footnotes & References - in Thai Language

รางวัลผลงานระดับประเทศ (ชมเชย)
รางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์
ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์
“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”
ประจำปี 2565
เนื่องในงาน “ธรรมาภิบาลดีเด่นแห่งชาติ” แห่งปี 2566

ประเภท	ชื่อกองทุน
ประเภทที่ 1 ด้านการพัฒนาครอบครัวแม่และเด็ก	ไม่มีผู้เสนอเข้ารับรางวัลฯ/ไม่ผ่านเสนอเข้ารับการพิจารณาในระดับประเทศ
ประเภทที่ 2 ด้านการพัฒนาสุขภาพความมั่นคงทางอาหาร	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
ประเภทที่ 3 ด้านการพัฒนาสังคมสูงวัย	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
	กองทุนสวัสดิการวันละ 1 บาท ชุมชนตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ประเภทที่ 4 ด้านการพัฒนาการศึกษา การเรียนรู้ ทักษะการดำรงชีวิต	ไม่มีผู้เสนอเข้ารับรางวัลฯ/ไม่ผ่านเสนอเข้ารับการพิจารณาในระดับประเทศ
ประเภทที่ 5 ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ประเภท	ชื่อกองทุน
ประเภทที่ 6 ด้านการพัฒนา สัมมาชีพในชุมชน	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
ประเภทที่ 7 ด้านการสร้าง ความมั่นคง ความปลอดภัย	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
ประเภทที่ 8 ด้านการพัฒนาที่อยู่ อาศัย ที่ดินทำกิน	องค์กรสวัสดิการชุมชนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว
ประเภทที่ 9 ด้านการสร้างสังคม ที่เป็นธรรม	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม
	กองทุนสวัสดิการเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโสน อำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ
ประเภทที่ 10 ด้านการฟื้นฟูวิถี วัฒนธรรมและสุนทรีย์	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสมอทอง อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
	กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาโก อำเภอภูฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

“ เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่
ผมต้องการให้แม่ได้รับประทาน
อาหารที่เป็นประโยชน์และได้รับความ
เอาใจใส่และบริการอันดี ในเรื่อง
ของสวัสดิภาพของแม่และเด็ก ”

ผ่อดีดี